

TÁNC

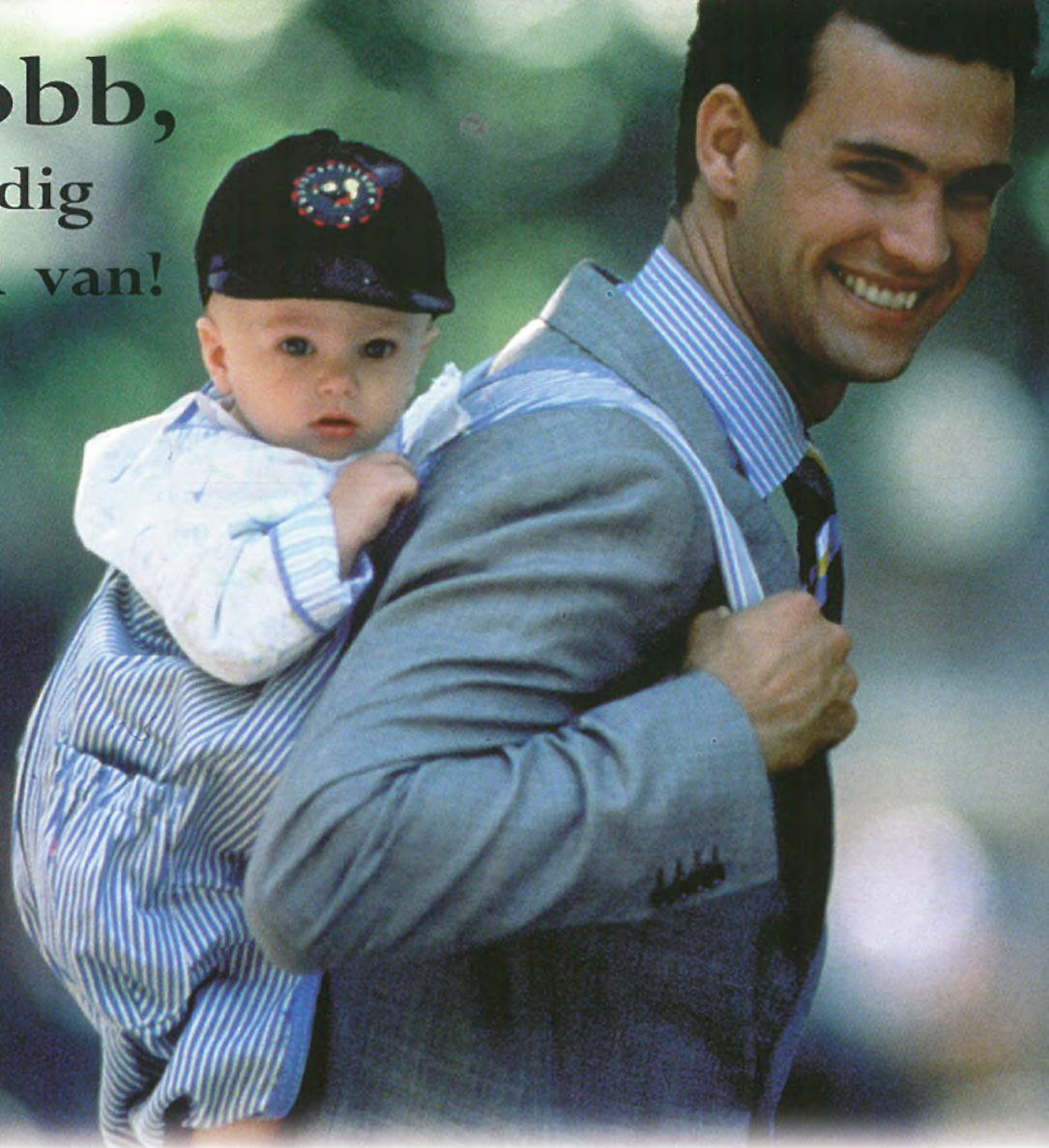
M S Z E T

XXVIII. évfolyam
1997. 1-2.

HU-ISSN 0134-1421

Ára: 480,- Ft / US\$ 12 / DM 18 / ATS 120

A legjobb,
ha mindig
velem van!

BATES

COMPAQ ARMADA 4100

Vannak dolgok, amik olyan sokat jelentenek számunkra, hogy mindig magunknál tartjuk őket. Ahogy az új Compaq Armada 4100 hordozható számítógépet is. Elkísér bárhová, mert ez egy igazán mobil notebook, amely néhány kilogramm csupán, sőt vékony és tele van energiával. Valamennyi szükséges szolgáltatással rendelkezik és mégis rugalmasan alkalmazkodik a különféle helyzetekhez. A 4100-as hároms számítógép

egyben. Multimédia munkaállomás vagy éppen hálózati kliens, de ha kell, akkor jegyzetfüzet.

A Compaq Armada 4100 a legjobb, ha mindig velünk van.

COMPAQ

Közvetlen Compaq viszonteladók: Albacomp (22)-315-414 • Computerland 188-7992 • Duna Elektronika 270-5600 • Flag 274-2109 • Integra Rt. Euronet divízió 250-9900 • Kventa 269-5262 • Liteware Computer 201-2936 • Mikropo 153-0111 • Minor Rendszerház 274-2495 • Montana 327-9800 • Műszertechnika 260-4893 • Nádor Rendszerház 163-5048 • Rolitron Informatika 270-5120 • SC-Comp (96)-318-915 • Selectrade 292-6226 • Systrend 342-5145 • További Compaq viszonteladók: BÉKÉSCSABA MT Békéscsaba (66)-324-760 • BUDAÓRS Q-Net 135-0291 • BUDAPEST Delta Elektronik 180-0974 • DNC 165-7661 • DNN Computers 342-9900 • Donáth István ev. 282-2524 • EcoSoft 203-8657 • EDV-Adatszolg. 118-8900 • Fabicad 221-3721 • Futurecom 212-0987 • HR-COMP Rt. 175-6453 • INTERCAS 213-0019 • Megamicro Rt. 252-1500 • MEN Bt. 266-4653 • Next Computer 161-1622 • Omicron Computer Coop. 210-2878 • Porsche Informatika 267-1990 • Power 252-2745 • ROKAAT 262-6302 • Sprint Computer (30)-420-443 • Summacomp 322-4419 • SZÜV-Computer-M. 251-6666 • Trigon Hardware 285-5776 • DEBRECEN Enter Computer (52)-311-783 • HAVE (52)-412-857 • EGER SZÜV-Computer-M. (36)-313-366 • GYÓR Szintézis (96)-327-355 • Vercomp (96)-312-520 • KAPOSVÁR MULTI-SOFT (82)-312-512 • KECSKEMET T&F Computers (76)-493-394 • MÁTÉSZALKA Wantex (44)-313-555 • Miskolc Professional-Miskolc (46)-411-476 • Server (46)-346-238 • SZÜV-Computer-M. (46)-358-524 • PECS SZÜV-Computer-M. (72)-252-355 • SZEGED 3S Computer Szövetkezet (62)-326-277 • MONTANA (62)-432-232 • PC-Box Computer (62)-315-455 • Summacomp (62)-477-582 • SZÉKESFEHÉRVÁR Mózner László ev. (20)-344-102 • SZOLNOK Karakter (56)-422-067 • SZÜV-Computer-M. (56)-423-330 • SZOMBATHELY SZÜV-Computer-M. (94)-324-251

TARTALOM

XXVIII. évfolyam • 1997. 1–2. szám

ORSZÁGOS PROGRAMAJÁNLAT	2	KICSODA ÖN...?	
HÍREK ITTHON	3	28 *...Myriam Naisy? (Kútszegi Csaba)	
HÍREK KÜLFÖLDÖN	4	OPERAPÁHOLY	
KÖNYVJELZŐ	6	Mátai Györgyi: <i>A megújított Rózsalovag a Magyar</i>	
Königer Miklós: <i>Tánc a horogkereszt alatt</i> (recenzió)	7	29 <i>Állami Operaházban</i>	
AKTUÁLIS	9	RAJZOS TÁNC TÖRTÉNET	
INTERJÚ		Bottyán Mariann–Kaán Zsuzsa: <i>Lully és Molière,</i>	
* Kaán Zsuzsa: „európaS”-díjas: Nagy Iván, a chilei Ballet de Santiago igazgatója		32 <i>az udvari balett két másik atyja...</i>	
„Egészséges néha, ha van vetélytársunk!”	10	KRITIKA	
Mátai Györgyi: „Művészi alázat nélkül a lélek nem mozdul meg a színpadon!” –		Kaán Zsuzsa: <i>Húsvétköszöntő</i> – Néptáncgála az	
Beszélgetés Erényi Bélával	12	Erkel Színházban	
INTERJÚ KÉT HANGRA		33 (A Budapesti Tavasz Fesztivál produkciója)	
Jálics Kinga: „Tényleg boldogok lehetünk”		* Major Rita: <i>Orpheusz</i> – Mítosz a szerelemről	
Találkozás Kiss Jánossal,		34 <i>Új Hercegbalett</i> Pécsen	
a Győri Balett művészeti vezetőjével		* Körtvélyes Géza: <i>A Pécsi Balett Bartók-estje</i>	
és feleségével, Afonyi Évával, a társulat szólistájával	14	34 (Magyar Táncpanoráma '97)	
KRITIKA		* Mátai Györgyi: <i>Két világ</i> – A Győri Balett vendégjátéka	
* Kaán Zsuzsa: <i>Díszelőadás?</i> (Magyar Táncpanoráma '97)	16	36 (Magyar Táncpanoráma '97)	
Macher Szilárd: <i>Árnyak és fények</i>		REPERTOÁRFIGYELŐ	
A Fővárosi Operett Színház és a Madách Táncműhely		Gelencsér Ágnes: <i>A Sylvia, a Szentivánéji álom,</i>	
közös musicalestje		a <i>Coppélia</i> új szereplői; a <i>Giselle</i> orosz vendégstársa a	
(Magyar Táncpanoráma '97)	18	38 Magyar Táncpanoráma '97 előadásán	
* Gelencsér Ágnes: <i>Hívni fog az élet!</i> –		HAZAI TÜKÖR	
A Madách Táncműhely bemutatója	19	40 * Héra Éva: <i>Kaláka</i>	
Pór Anna: <i>Lakodalm</i>		Arany Horváth Zsuzsa: <i>Negyvenéves</i>	
<i>Bozsik Yvette</i> groteszk táncjátéka a Közép-Európa		40 <i>a Zalai Táncgyűttes</i>	
<i>Táncszínház</i> műsorában		Jeszenszky Endre: <i>A „10. KI MIT TUD?”</i> zsűritagja voltam...	
(Magyar Táncpanoráma '97)	20	Jegyzetek „a klasszikus és modern színpadi tánc”	
Major Rita: <i>Egy inka hercegnő viszontagságai</i>		41 kategóriáról	
(Magyar Táncpanoráma '97)	21	42 Rollinger Károly: <i>Junior Országos Táncbajnokság</i>	
Nicolas Petrov: „Alapíts együtt!” – Egy amerikai		VILÁGTÜKÖR	
koreográfus a Magyar Fesztivál Balett előadásán		* Kaán Zsuzsa: <i>Mitől friss a gomba?</i>	
(Magyar Táncpanoráma '97)	22	A huszonöt éves <i>Pilobolus Együttes</i> újabb művei	
* Albert Mária: <i>A labirintus vándorai</i> – <i>Goda Gábor</i> és		43 a New York-i Joyce Theatre-ben – II. rész	
<i>M. Kecskés András</i> estje (Magyar Táncpanoráma '97)	22	46 Hézsó István: <i>Balettetek Párizsban</i>	
Dreisziger Kálmán: <i>Gyémántok tökéletlen foglalatban</i>		48 * Dienes Gedeon: <i>Levél Rómából</i>	
A XVI. Táncszínház – amerikai szemmel		* Breuer Péter: <i>Magyar táncos az izraeli Bat Séva</i>	
(Magyar Táncpanoráma '97)	24	48 <i>Táncgyűttes élén</i>	
* Lőrinc Katalin: <i>Archipel</i> – <i>Arcok</i>		MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN	
A Budapest Táncszínház műsora		Kaán Zsuzsa: <i>Nicolas Petrov</i>	
(Magyar Táncpanoráma '97)	25	49 „ <i>Violetta Verdy</i> önként jött a társulathoz!”	
* Jálics Kinga: <i>Ladányi Andrea</i> választásai		53 CONTENTS (TARTALOM – angolul)	
(Magyar Táncpanoráma '97)	26	54 NEWS FROM HUNGARY (HÍREK ITTHON – angolul)	
Jálics Kinga: <i>Juronicus Tamás és Itzik Galili</i> koreográfiája		55 NEWS FROM ABROAD	
a Szegedi Kortárs Balett estjén (Magyar Táncpanoráma '97)	27	(HÍREK KÜLFÖLDÖN – angolul)	
		56 EXCERPTS (Szemelvények angolul	
		a *-gal jelölt írásokból)	

- Az 1–2. szám az 1997. március 31-ig megtartott táncesemények között válogat.
- A lapban közzétett írások nem feltétlen tükrözik a kiadó és a szerkesztőség véleményét.

ORSZÁGOS PRO

(Valamennyi külön időponttal nem jelzett előadás este 19 órakor kezdődik.)

Magyar Állami Operaház

1061 Budapest, Andrassy út 22. Tel.: 153-0170

- IV. 1. Giselle
V. 1. A makrancos Kata
V. 2. A makrancos Kata
V. 3. A makrancos Kata
(Az „európaS” Magyar Táncdíj IV. ünnepélyes átadása)
V. 4. A makrancos Kata
V. 22. Anna Karenina
V. 23. Anna Karenina
V. 24. Anna Karenina
V. 25. Anna Karenina
VI. 18. A makrancos Kata
VI. 19. A makrancos Kata
VI. 20. A makrancos Kata
VI. 21. A makrancos Kata
VI. 28. A Magyar Táncművészeti Főiskola vizsgakoncertje
* * *
VI. 27. Don Quijote (Előpremier – Margitszigeti Szabadtéri
VI. 28. Színpad)

Erkel Színház

1081 Budapest, Köztársaság tér 30. Tel.: 333-0540

- IV. 19. „Táncot kívánnék látni...” (Premier) I. szereposzt.
IV. 20. „Táncot kívánnék látni...” (Premier) II. szereposzt.
IV. 24. „Táncot kívánnék látni...”
IV. 25. „Táncot kívánnék látni...”
V. 10. A bahcsiszeráji szökőkút (11 óra)
V. 11. A bahcsiszeráji szökőkút
V. 15. A bahcsiszeráji szökőkút (18 óra)
V. 17. A bahcsiszeráji szökőkút

Pécsi Balett

Pécsi Nemzeti Színház

7061 Pécs, Perczel u. 17. Tel.: (06-72) 226-266

- IV. 9. Orfeusz
IV. 23. Orfeusz

Győri Balett

Győri Nemzeti Színház

9022 Győr, Czuczor Gergely u. 7. Tel.: (06-96) 312-044

- V. 4. Táncművészeti Szakközépiskolák I. Versenye –
Döntő és gála
V. 17. Az operaház fantomja (Premier)
V. 18. Az operaház fantomja
V. 22. Az operaház fantomja
V. 24. Az operaház fantomja
VI. 21. A Győri Balett Művészeti Szakközépiskolájának
vizsgakoncertje (Győri Nyár)
VI. 28. Fanfár (Győri Nyár – Széchenyi téri szabadtéri
előadás)

Szegedi Kortárs Balett

Szegedi Nemzeti Színház (Sz. N. Sz.)

6720 Szeged, Deák Ferenc u. 12. Tel.: (06-62) 476-555

- IV. 4. A 10 éves Szegedi Kortárs Balett jubileumi estje
IV. 5. A 10 éves Szegedi Kortárs Balett jubileumi estje
IV. 8. A 10 éves Szegedi Kortárs Balett jubileumi estje
(18 óra)
IV. 9. A 10 éves Szegedi Kortárs Balett jubileumi estje
IV. 11. A 10 éves Szegedi Kortárs Balett jubileumi estje
IV. 22. A 10 éves Szegedi Kortárs Balett jubileumi estje
V. 16. Homo ludens... (Pozsonyi turné)
V. 20. Sárember (Sz. N. Sz. Kamaraszínháza)
V. 21. Sárember (Sz. N. Sz. Kamaraszínháza)
V. 22. Sárember (Sz. N. Sz. Kamaraszínháza)
V. 23. Sárember (Sz. N. Sz. Kamaraszínháza)
V. 27. A 10 éves Szegedi Kortárs Balett jubileumi estje
V. 28. Sárember (Budapest, Petőfi Csarnok; 20 óra)
V. 29. Trió – Tavaszi áldozat (Budapest, Petőfi Csarnok; 20 óra)
V. 30. Vakság – Homo ludens (Budapest, Petőfi Csarnok;
20 óra)
VI. 21. Sárember (Hellbronn)
VII. 6. Sárember (Kassel)

Magyar Fesztivál Balett

1124 Budapest, Csörsz u. 18. Tel.: 319-9855

- IV. 5. A magányos zongora – Dzsungel (Premier)
További előadások: IV. 11., 12., 18., 19., 25.,
V. 9., 10., 16., 17.

Budapest Táncgyűttes

1014 Budapest, Szentháromság tér 6. Tel.: 201-5407

- Májusi fellépések a Fővárosi Művelődési Házban (203-3868):
V. 5., 7., 9., 10., 12., 14., 16., 31.
(Az előadások este 20 óra 30 perckor kezdődnek.)

BM Duna Művészegyüttes

1101 Budapest, Kerepesi út 47-49. Tel.: 260-8149

Májusi folklórestek a Duna Palotában

- (1051 Budapest, Zrínyi u. 5.; 117-2790, 117-2329):
V. 5., 7., 10., 12., 14., 17., 19., 21., 24., 26., 31.
V. 11. Jubileumi gála a 100 éves Duna Palotában – a 40 éves
BM Duna Művészegyüttes és 35 éves Szimfonikus Zenekar
tisztelőre
(Az előadások este 20 órakor kezdődnek.)

Honvéd Táncszínház

1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. Tel.: 210-0000

(Jegyelővétel a mindenkorai helyszíneken)

- V. 15. János vitéz (Fővárosi Művelődési Ház; 14 óra)
V. 17., 19., 21., 26., 28., 30.: Nagyapák tánca –
A helység kalapácsa (Fővárosi Művelődési Ház; 20.30 óra)
VI. 12. János vitéz (Dunaújváros; 14 óra)
VI. 12. János vitéz (Dunaújváros; 16.30 óra)

GRAMAJÁNLAT

(● A műsorváltozás jogát a társulatok fenntartják!)

- VI. 28. Lúdas Matyi (Budapest, a Hadtörténeti Múzeum udvara; 11 óra)
 VI. 29. Lúdas Matyi (Budapest, a Hadtörténeti Múzeum udvara; 11 óra)

Magyar Állami Népi Együttes

1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel.: 117-2754

Májusi műsorok a *Budai Vigadóban*

(1011 Budapest, Corvin tér 8.):

Minden hétfőn *zenei koncert*.

Minden kedden, csütörtökön és vasárnap: *néptánc koncert*.

(Az előadások este 20 órakor kezdődnek.)

Közép-Európa Táncszínház

1071 Budapest, Bethlen Gábor tér 3. Telefon: 342-7163

- V. 2. Lakodalom – Fej vagy írás (Győr, Médiaware; 21 óra)

- V. 15. Duettek – A kert (Mu Színház; 20 óra)
 V. 17. Viperafészek (Budafok; 20 óra)
 V. 18. Carmen – Lakodalom – Fej vagy írás (Merlin Színház)
 V. 21. Hungarian Rock – Csendes játszma (Sopron)

Táncfórum

1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel.: 201-4407

Madách Táncműhely

- IV. 28. Rock-Show-Tánc a *Tánc Világnapja* előestéjén (Madách Színház; 19 óra)

Szegedi Kortárs Balett

- V. 28. Sárember (Petőfi Csarnok; 20 óra)
 V. 29. Trió – Tavasz áldozat (Petőfi Csarnok; 20 óra)
 V. 30. Vakság – Homo ludens (Petőfi Csarnok; 20 óra)

VERSENYNAPTÁR

Dátum	Idő	Név	Kategória	Korcso.	Táncip.
V. 3.	15	Országos bajnokság	A	összes	standard, latin
V. 17.	16	Országos Ranglista verseny	B–A–S	jun. + n.	latin
VI. 7.	15	SAVARIA '97 Nemzetközi verseny	Latin-amerikai táncok 1997. évi 1998. Európa Kupája		latin
VI. 13–15.	13	Orosháza–Open '97	Nemzetközi verseny (Szervezés alatt)		standard, latin

További információk: **Magyar Táncsoport Szövetség**, Tel.: 221-9269

A címloldalon:

Ladányi/Román–Górecki:

Elment vadászni... I.

Ladányi Andrea és Román Sándor

Fotó: Kanyó Béla

TÁNCMŰVÉSZET

A magyarországi táncgázatok közéleti, kritikai, elméleti és tánc történeti folyóirata.

Főszerkesztő: **Kaán Zsuzsa**
 Művészeti tervező: **Einhorn Péter**
 Grafikus: **Bottján Mariann**
 Angol szöveg: **Melis Hanna**

A szerkesztőség címe: **1035 Bp., Kerék u. 34. fszt. 1.**

A szerkesztőség telefonszáma: **(36-1) 368-5470**

Szerkesztőségi órák: kedd–péntek, 11–14 óráig.

Lapmenedzser: **TRIONFO Bt.**

Kiadja a **Táncművészet Alapítvány**

A kiadásért felel: **Kaán Zsuzsa**

Terjeszti a Magyar Posta Rt., a HÍRKER Rt., az NH Rt. és alternatív terjesztők. **Előfizethető Budapesten** a Magyar Posta Rt. Hírlapüzletági Igazgatóságánál (levélcím: 1846 Budapest), az ügyfélszolgálati irodákban, a Hírlap-előfizetési Irodában (**HE-LIR**, 1089 Budapest, Orczy tér 1., levélcím: 1900 Budapest), **vidéken** a postahivatalokban közvetlenül és postautalványon. **Belföldre előfizethető** még a szerkesztőségben közvetlenül, vagy csekkbefizetéssel. (Előfizetői csekk a szerkesztőség címén levélben, illetve telefonon igényelhető. Évi hat szám ára: **1440,- Ft. + postaköltség**). **Külföldre előfizethető:** a **KULTÚRA** Külkereskedelmi Rt-nél (Budapest III., Kerék u. 80., levélcím: 1300 Budapest, Postafiók 143., Hungarian Credit Bank 1133 Bp., 102000964-2020995), valamint átutalással a Táncművészet Alapítvány devizaszámlaszámán (MHB– 2660807351; 1133 Budapest, Pozsonyi út 77–79. Hungary). Évi hat szám ára: **US \$ 45/DM 70.**

Nyomdai előkészítés: **Magyar Hírlap Prepress Stúdió**

Nyomás: **PAUKER Nyomda Kft.**

Felelős vezető: **Vértes Gábor**

A hátsó borítón:

Herczog–Bartók:

A csodálatos mandarin

A lány: **Endo Veronica**

Fotó: **Kanyó Béla**

Jubileum

Pongor Ildikó, a Magyar Állami Operaház Kossuth-díjas prímabalerínája operaházi tagságának **25 éves jubileumára** készül. Ebből az alkalomból az ő tiszteletére komponálja új, négyteteles modern balettjét a kitűnő francia származású koreográfusnő, **Myriam Naisy**, aki március folyamán három héten át dolgozott együtt az Operaház balettművészeivel. Naisy balettjét **április 19-én**, a társulat tavaszi premierjén mutatják be az Erkel Színházban.

Juronics Tamás két koreográfiájával ünnepli fennállásának **tizedik évfordulóját** a **Szegedi Kortárs Balett**. A szarkasztikus „egypercesekből” álló **Homo ludens**, illetve a filozofikus hangvételű – etikai kérdéseket is felvető **Tavaszi áldozat** – egymást követően az **április 5-i** jubileumi est műsorában – nemcsak koreográfusról, de a dinamikus fejlődő társulat mai arculatáról is hiteles képet ad.

Ötvenéves születésnapját két új darab bemutatásával ünnepli **Markó Iván**. Új társulata: a **Magyar Fesztivál Balett április 5-én** – Chopin, Debussy, Skrjabin és Liszt műveire elsőként **A magányos zongora** című, a mai Magyarország társadalmi ellentmondásait láttató táncalkotmányt adja elő. Délamerikai ritmusokra és madárhang-kíséretre készült **A dzsungel** című koreográfia, melyben a fiatal táncosok az élet vad energiáit, az elemi ösztönök őserőjét, az érzékiség misztériumát ünneplik.

A premierhez s a jubileumhoz kapcsolódóan – **Markó Iván** koreográfiáiról készült gazdag képanyaggal fotókiállítás is rendeznek. **Schuch József** tárlatát a Bayreuth-i Ünnepi Játékok intendánsa, **Richard Wagner** unokája: **Wolfgang Wagner** úr nyitja meg a Csörsz utcai táncszínház előcsarnokában.

Tavaszi Fesztivál – országzerte

A Tavaszi Fesztivál rendezvényei között számos vidéki városban is jelentős táncprogramokra került sor. Az Operaház balettgöygytése – turnék során használatos nevén a **Magyar Nemzeti Balett** – **március 18-án** fiatal szólisták gálaműsorával vendégszerepelt **Kecskeméten**, az Erdei Ferenc Művelődési Központban. **Március 24-én**, a győri Nemzeti Színházban a **Giselle** című, romantikus balettet adták elő. A két főszerepet **Popova Aleszja** és ifj. **Nagy Zoltán** táncolták.

A **Győri Balett** – ugyancsak a **Győri Tavaszi Fesztivál** keretében – **március 27-én** legújabb repertoárdarabját mutatta be. **Harangozó Gyula** – Strauss-muzsikára – 1946-ban komponált **Térzene** című táncjátékát, amellyel a közel-múltban ausztriai és svájci turnésorozatukon is nagy sikert arattak.

A Szegedi Kortárs Balett táncosait a **Soproni Tavaszi Napok** látta vendégül. Műsorukra **március 17-én**, a soproni Petőfi Színházban került sor.

Az ünnepi táncsemények közül is kiemelkedett – **március 16-án** – a **Dél-alföldi táncháztalálkozó** (a kecskeméti és **Kecskemét** környéki gyermeknéptánc-csoportok bemutatójával), a Tánccsics Mihály Művelődési Házban. Ugyancsak **március 16-án** rendezték meg azt a Nemzetközi NéptáncTalálkozót, immár ötödik alkalommal, amelyen a **Szombathelyi Tavaszi Fesztivál** a két helybéli társulat (a **Szökös** és az **Ungheresca**) mellett dán, olasz, osztrák, szlovák, román és szlovén testvérbarátok gyűjtéseit látta

vendégül. A néptáncTalálkozó – a Székese gyházban – folklórmisével kezdődött. Az esti gálaműsort nemzetközi táncház követte.

Verseny

A **Győri Balett és Művészeti Szakközépiskola** – a Művelődési és Köznevelési Minisztérium támogatásával – meghirdette a táncművészeti szakközépiskolák **1. országos versenyt**. A kétfordulós verseny döntőjét **május 4-én** tartják a győri Nemzeti Színházban, nyilvános előadás formájában.

Kiállítás

A Budapesti Tavaszi Fesztivál idei program-sorozatának része az a retrospektív kiállítás, amely **Varga Győző** grafikusművész 50 éves tervezői munkásságát hivatott bemutatni a művész könyvgrafikáinak, hanglemezborítóinak és színházi plakátjainak segítségével. Az 1954-ben diplomát szerzett művész, nemzetközi grafikai tárlatok vendége, számos hazai és külföldi képzőművészeti díj birtokosa, a Magyar Köztársasági Érdemrend tulajdonosa (1994) rendszeresen foglalkozik a táncművészettel is. Harangozó-Bartók: A csodálatos mandarin című táncjátékához készített sorozatával nagy elismerést aratott a tavalyi Mandarin Fesztiválon. Jelenleg a Táncművészeti Főiskola felsőbb évfolyamos növendékeiről készít vázlatokat, egy tervezett új táncgrafikai sorozat előkészületeként.

európaS Magyar Táncdíj

A **tánc világnapja** alkalmából immár **negyedszer** ítéli oda a TÁNCMŰVÉSZET szakmai díját az „európaS Magyar Táncdíj” kuratóriuma: **Esztergályos Cecília** színművésznő, a Pécsi Balett egykori sztárja; **Nádasi Myrtil** balettművész-színművész, a BBC tánc tudósítója (London); **Pártay Lilla** Kossuth-díjas balettművész-koreográfus (Magyar Állami Operaház); **Szinétár Miklós** főrendező, a Magyar Állami Operaház főigazgatója; **Vásárhelyi László** folklórkutató-koreográfus, valamint **dr. Takács István** és **dr. Köves Péter** ügyvéd. A kuratórium elnöke: **Kaán Zsuzsa** tánc történetész-kritikus, a TÁNCMŰVÉSZET főszerkesztője. A díj nyilvános, ünnepélyes átadására – a hagyományoknak megfelelően három kategóriában – **május 3-án, Sereg-Goldmark: A makrancos Kata** című balettjének előadása előtt került sor, a Magyar Állami Operaház színpadán.

Lapzárta után

érkezett a hír, hogy **március 15-e** alkalmából – szellemi és művészeti életünk díjazottjai között – a magyar táncművészet számos kiválóságát is kitüntették. **Göncz Árpád** köztársasági elnök a **Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét** adományozta **Timár Sándor** érdemes művésznek, a Magyar Állami Népi Együttes állami-díjas művészeti vezetőjének, művészeti munkássága elismeréseként. A **Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjét** **Gelencsér Ágnes** tánc történetész-kritikus, **dr. Osskó Endréné**, a BEM Néptánc Együttes vezetője-koreográfusa és **Ugray Klótild** balettművész, a Magyar Állami Operaház balettmestere vehette át.

A **Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét** **E. Kovács Éva** mozdulatművész-pedagógus, **Müller Ervin**, a Győri Balett szólistája, **Szöllősi Ágnes** mozdulatművész-pedagógus és **Zsila Gizella**, a Fővárosi Operett Színház táncművésze kapta. A **Magyar Köztársaság Bronz Érdemkeresztjével** **Bálint Ákost**, a Magyar Állami Népi Együttes táncosát, **Géczy Éva** volt operaházi balettművészt, a Fővárosi Operett Színház balettmesterét, valamint **Molnár Ferencet**, a Madách Színház táncosát-koreográfusát, a Madách Táncműhely művészeti titkárát jutalmazták.

A **Magyar Köztársaság Kiváló Művésze** díjat **Kovács Tibornak**, a Magyar Állami Operaház Liszt-díjas magántáncosának adományozták.

Harangozó Gyula-díjjal tüntették ki **Goda Gábort**, az Artus Táncszínház koreográfusát; **Juronics Tamást**, a Szegedi Kortárs Balett táncos-koreográfusát, művészeti vezetőjét; **Mosóczi István** koreográfust, a Duna Művészgyűjtemény művészeti munkatársát és **Popova Aleszját**, a Magyar Állami Operaház magántáncosát.

Kovács Györgyné, a Táncművészeti Főiskola művészeti titkára a „Művelődés Szolgálatáért”-díjat vehette át.

A kitüntetetteknek gratulálunk, s további eredményes munkájukhoz sok sikert kívánunk.

A Szerkesztőség

Magyarok a nagyvilágban

A **Győri Balett** – január 8. és február 15. között – Németországban Franciaországban, Ausztráliában és Svájcban szerepelt. A hat hét alatt összesen harminchárom előadást tartottak. Turnésorozatuk különösen jelentős állomásának számít a **strasbourgi** Kongresszusi és Zene-palotában, a **salzburgi** (2100 személyes) Fests-pielhausban és a Zürich melletti **Winterthurban**, a Theater am Stadtgartenben való bemutatkozás és a lelkes fogadtatás. (Ebben az impozáns színházban, 1993-ban a Magyar Állami Operaház balettagyüttese is nagy sikerrel vendégszerepelt.) A turnét élénk figyelemmel kísérte a sajtó. A vezető nyugati lapok kritikusai elismerően írtak Stravinsky Petruska-balettjének aktuálpolitikai feldolgozásáról, **Dmitrij Simkin** koreográfiájában. Tetszett **Bombicz Barbara**: Párkák című balettagyüttesének költőisége, **Harangozó Gyula** nosztalgikus „Donaumelodien”-je, továbbá az együttes s a szólisták „képzett táncudása” és „virtuóz alakítása”.

Április 12-én megalakulásának **harmincöt éves** évfordulóját ünnepli a **Hungária Néptánc-együttes**.

A társulatot 1962 nyarán olyan lelkes magyar fiatalok alapították **New Yorkban**, akik büszkék voltak nemzeti örökségükre. Rövid idő alatt az együttes tagjaiból igazi közösség született: barátságok alakultak, házasságok kötődtek. A csoportnak ez a magja a Hungária kezdeti lendületét is megőrizte, mintegy tíz éven át. A Hungária – művészi szándéka szerint – olyan friss, s mindegyre mgújuló erőt képviselt a nagyvárosi élet közegében, amely rendre a magyar népi kultúrából táplálkozott.

E koncepció kialakításában éppoly nagy szerepet játszottak a hajdani alapítók, mint az alapító-igazgató **dr. Somogyi Balázs**.

A Hungária fejlődésének újabb korszaka akkor következett el, amikor számos „nem-magyar” amerikaiit is vonzani kezdett. A különböző etnikumokhoz tartozó új tagok keményen dolgoztak, hogy elsajátítsák és be is mutassák a magyar folklórt.

Az ún. harmadik generációt már az emigránsok gyerekei alkotják. Ők is gyakran szerepelnek együtt a Hungária felnőtt együttesével, akár csak az újonnan érkező fiatal emigránsok, akik művészetükkel új dimenziókat teremtenek a társulatban. Időközben megalakult a **Hungária Gyermekegyüttes** is, a magyar népi hagyományok minél gondosabb átörökítése érdekében.

A Hungária produkciói – a vezetők nagy öröme – néhány éve a az autentikus magyar népzene kítűnően játszó **Életfa** folkzenekar kíséri. Az élő zene segítségével a Hungária összejevetelei és előadásai egyre népszerűbbek az amerikai fiatalok körében, miközben – rendszeres magyarországi és erdélyi gyűjtőútjaik hatására – egyre hitelesebben képviselik az anyaország népi kultúráját.

Fesztiválok

Május 8–június 19. között, a **Bécsi Ünnepi Hetek** programsorozatában két különleges

táncprodukciót láthatnak a kortárs tánc kedvelői. A két évvel ezelőtt, ugyancsak a Bécsi Ünnepi Heteken vendégszereplő **Nigel Charnock** ezúttal is szólóprogrammal, a **Human Being (Emberi lét)** című egyszemélyes darabbal jelentkezik, természetesen saját előadásában. A Londonban élő táncos-színész alkotó koreográfusként és rendezőként is működik, s 1996-ban saját társulatot is alapított. Mint „szólótáncos” és „testköltő”, ősbemutatójában az ezredév végét szem-

besíti a bolond bölcsességével. Az **Emberi lét** nem más, mint józan figyelmeztetés „az isteni” halála előtt.

Fennállásának **ötvenedik** évéhez érkezett a **Holland Fesztivál**, vagy ahogy a jubileumi szlogen jelzi: „a holland csoda”. A hagyományoknak megfelelően a színházi és koncertélet ismét számos hazai és külföldi kiválósága fordul meg a „grachtok városában”: Amszterdamban. A **május 31-től június 30-ig** tartó idei fesztivál-programból ezúttal sem hiányzik a tánc. Totális színházi élményt ígér a svéd táncos-koreográfus: **Mats Ek** által rendezett dráma, az *On Malta*, amelyet Christopher Marlowe 1591-ben íródott műve, a máltai zsidó inspirált. A **Cullberg Balett** két másik sztárja: **Ana Laguna** és **Niklas Ek** is közreműködik az előadásban.

A svéd társulat további két, nagyszabású táncművel vendégszerepel a Carré kör alakú, nyitott színpadán. A **Csiperkőrszika**, illetve a **Carmen** s a **She was Black** ugyancsak Mats Ek egy-egy modern kompozíciója.

A **Rokuro Amewaka Company**, amely az egyik legnagyobb színpadi társulat Japánban, három estén át tradicionális No-játékokat mutat

be. Ugyancsak egzotikus élményt ígér **A tangó művészete** című program, melyben a koreográfus **Wouter Brave** a klasszikus argentin tangó „szókincsét” a klasszikus balett technikájához adaptálta.

A két vezető holland balettagyüttes közül a **Nederland Dance Theatre Mats Ek** újabb **világpremierjére** készül. A **Holland Nemzeti Balett** (Het Nationale Ballet) pedig – a nálunk is jól ismert **Lander: Etűdök** mellett – **Hans van Manen** új művét és egy korábbi **Toer van Schayk**-darabot ad elő öt alkalommal a Musictheaterben.

Oktatás

A drezdai **Palucca Iskola június 30–július 12.** között rendezi meg a **48. Nyári Táncakadémiát**, modern tánc, klasszikus tánc, spanyol tánc, dzsessz-tánc és improvizáció szakon. Részletes információk az alábbi címen kaphatók: **Palucca Schule Dresden, Művészeti Táncakadémia**, Basteiplatz 4, 01277 Dresden. **Tel.:** (0351) 259060 **Fax:** (0351) 2590611.

Balettverseny

2do. Concurso Internacional de Danza

“*Alicia Alonso*”

Április 28. és május 11. között rendezi meg a Kubai Köztársaság – fiatal, tehetséges táncosok és koreográfusok számára a **II. „Alicia Alonso” Nemzetközi Balettversenyt**. A kétévenként megrendezésre kerülő verseny tiszteletbeli elnöke természetesen a névadó **Alicia Alonso** prímabalerina assoluta a Kubai Nemzeti Balett főigazgatója, aki a kubai balettkiskola és -stílus egyik megalapítója.

A **Theater Nordhausen** – 1997/98-as szezonkezddéssel – **egy vagy két olyan**, klasszikus képzettségű **női és férfitáncost** keres, aki modern táncban is felkészült. Ugyancsak ez a németországi társulat keres a jövő évadra – nagy modern táncos tapasztalattal – **gyakorlatvezetőt vagy asszisztentst**.

Info: Theater Nordhausen, Intendanz
Herrn Prof. Dr. Nix,
Käthe-Kollwitz-Str. 15.
D-99734 Nordhausen.

A **Diamond Dancers** táncgyüttes nagyon jó klasszikus és modern technikájú táncosokat keres.

Info: E. Wächter, Kyritzer Str. 68.
D-12629 Berlin.
Tel.: +49/30/9985451

További részletes információk az alábbi postacímen szerezhetők be:

For Tomorrow's Dancers

1255 Budapest, Pf.: 39/3

MAGYAR TÁNCMŰVÉSZET 1990-1995

AJÁNLÁS

Tisztelt Olvasó!

Nagy örömmel és büszkeséggel ajánlom e könyvet mindazoknak, akik a szívükön viselik a magyar táncművészet ügyét, értő és szerető közönségként figyelik táncéletünket.

A magyar táncművészet értékeit eddig csak részleteiben bemutató kiadványokkal szemben a most megjelent könyv sorra veszi a magyar táncművészet palettáján ma jelentkező együtteseket, meghatározó műhelyeket. Mivel ebben a kötetben a balett, a néptánc, a kor-

társ tánc együtt jelenik meg, meggyőződésem, hogy azok számára is tartogat új ismereteket, akik eddig úgy gondolták, hogy ismerik a hazai táncéletet.

Annak pedig, aki kezébe veszi és belelapoz, reményeink szerint kedve támad látni is a megismert együtteseket, táncosokat és koreográfusok munkáját, saját örömeire és büszkeségére.

Dózsa Imre

Kossuth-díjas, Kiváló Művész

Kricskovics Antal: Magyarországai grádistyei horvátok táncai és dalai. 1996.

A magyar-osztrák határ mentén élő horvátok nagy történelmi viharok közepette, már ötszáz éve távol az óhazától, elszigetelten élnek a magyar és német kultúra ölelésében.

Zárt közösségükben mint pinciny oázisok őrizték meg kultúrájukat, nyelvüket, táncaikat, dalaikat és népszokásaikat.

Kricskovics Antal könyve számos játékos koreográfiát közöl az új generáció: gyermekcsoportok és kezdő ifjúsági csoportok számára.

A könyv horvát és magyar nyelven íródott.

A motívumfűzéseket lejegyezte és a grafikai munkákat készítette: *Neuwirth Annamária.*

Antun Kričković

TANCI I JAČKE

gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj

Előszó (részlet)

...Remélem, nem haszontalan kísérlet, hogy amit több országban, sok balettmestertől és még több szakkönyvből volt szerencsém és voltam kénytelen megtanulni, azt most rendszereztem, áttekinthetően, a különböző iskolák alternatíváit párhuzamba állítva közreadom. A könyv alapja (az Állami Artistaképző Intézet számára írt – Merényi Zsuzsa által lektorált – balettjegyzetem anyaga) mellett gyakran felsorolom egy, vagy több más irányzat véleményét is, a szerző nevének megjelölésével. E mellett – félévszázados szakmai gyakorlatom alatt – magamnak is a kialakult tapasztalatokra épülő egyéni nézetem: a nem

hivatásos, nem Intézetben folyó tanítás lehetőségeiről. Most erről is említést teszek az erőszakos meggyőzés szándéka nélkül. Általában azt a nézetet képviselem balettben és jazztáncban egyaránt, ami a legtöbb irányzatban azonos elvként fogadható el, bár nem mindig azonos terminológiával. Így könyvem anyaga feltehetően eklektikusnak hat, mind az ismertetett nézetek sokfélesége, mind az időnként bemutatott ábrák különbözősége miatt, de épp ezért általános, nemzetközi tájékozottságot, s a különböző irányzatok összehasonlításának lehetőségét eredményezi.

Jeszenszky Endre

JESZENSZKY ENDRE

BALETT + JAZZTÁNC

KÉT KÜLÖNBŐZŐ STÍLUSÚ TÁNCMŰFAJ ALAPJAINAK RENDSZERÉZÉSE

Modern Táncoktatási Tanfolyam jazzbalett jegyzete

TÁNC A HOROGKERESZT ALATT

Az utóbbi évek egyik legizgalmasabb dokumentum-kötete jelent meg Berlinben, a HENSCHEL kiadó gondozásában, ötvenegy évvel a második világháború befejezése után. A „Tanz unterm Hakenkreuz” című 350 oldalas könyv Lilian Karina és Marion Kant jóvoltából – közel 100 eredeti dokumentum-anyag segítségével – teszi fel a kérdéseket: *Mi történt a táncművészetrel a Harmadik Birodalomban?* A kor vezető táncművészei, koreográfusai, táncosai apolitikus, ártatlan szemlélői voltak-e rémdrámmának? Senki nem tudott semmiről? Senki nem vett észre semmit? S mit tettek, avagy nem tettek az egyetemes német kultúra kimagasló személyiségei a náci éra alatt?

Lilian Karina Szentpéterváron született, majd 6 éves korában szüleiivel Berlinbe menekült, s telepedett le. Viktor Gsovskynál és Bronisława Nijinszkánál sajátította el a klasszikus balett alaplépéseit. Táncpartnerei az orosz Sascha Leontiew, valamint a magyar Milloss Aurél voltak. Karina a harmincas években ismert táncosnő lesz Németországban, később Milloss Auréllal Budapesten is dolgozik és fellép a Nemzeti Színházban és táncesteken is. A háború alatt Stockholmban talál nehezen menedéket. Vezető balettmester a Királyi Operában, alapítója lesz a Cullberg Balettnak, majd a svéd Táncművészeti Főiskolának. Három évig a világhírű svéd filmrendező Ingmar Bergman színházi rendezéseiben is dolgozik. Éveken keresztül tudósítója, tánckritikusa a

svéd EXPRESS című napilapnak, továbbá számtalan táncszakkönyv írója.

Marion Kant bár nem kifejezetten a tánc gyakorlati területéről érkezett, de egy jól felkészült tudós biztonságával segítette a világra ezt a könyvet.

Kiindulási alapja természetesen a művész, a „koronatanú” Lilian Karina közel 80 oldalas visszaemlékezése, melynek személyre bontott portréi megbízható támpontot nyújtottak. Archívumok, magángyűjtemények, könyvtárak, levéltárak nyitak meg nehezen, néha „fogcsikorogva, recsegve”, sőt „elővigyázatlanul”, még a berlini fal leomlása előtt. Az egyesítés után szerencsére mind amerikai, mind orosz részről is megnyitkák a titkosan őrzött trezorok a kutatók s a nagy nyilvánosság számára.

A könyv szerzőinek közel 10 éves kutató-kereső-feldolgozó munkája fekszik ebben az egyedülálló memoár-dokumentum kötetben.

Lilian Karina nemcsak emlékezőtehetségére hagyatkozik. Évtizedek óta felkeresi az egykori, s még élő pályatársakat, akikkel a beszélgetések, a sok kérdezz-felelek „talkshow” azonban egy ponton mindig megreked. Bár mindegyikük pontosan fel tudja idézni egy-egy koreográfiának legkisebb mozdulatait is, a beszélgetés a tartózkodás miatt (szinte minden esetben a náci idők politikai, emberi és morális probléma körén) fennakad.

A kötet a hivatalos nemzetiszocialista diktatúra táncpolitikájának eddig ismeretlen leveleit, elképesztő törvényren-

deleteit, dokumentumait tárja az olvasó elé. Egy-egy pillanatra meghökkentő, ellentmondásos dolgok derülnek ki az „Ausdruckstanz” felszentelt papjairól és papnőiről.

Gret Palucca, az egykori Német Demokratikus Köztársaság nemzeti díjakkal sűrűn övezett táncchősője, „példamutató” táncforradalmára – a náci propaganda rasszista törvényei ellenére s származási nehézségei ellenére is –, 1945-ig, az összeomlásig felléphetett szólóestjeivel. Iskoláját is az 1933-as barnainges hatalomátvétel után „csak” 6 évvel később, 1939-ben zárták be...

Hazánk is bőven van képviselve ebben a tragikus káoszban, ezekben a drámai időkben.

Olvashatunk Milloss Aurélról, akinek magánéleti problémái miatt – és nem politikai meggyőződése végett – a Gestapo letartóztatási parancsa elől, egy éjszaka menekülnie kellett 1935-ben Düsseldorfból. Az utolsó lépéseket – biztonsági okokból – már gyalog tette meg a holland határ felé...

Az élet tragikus ellentmondásaihoz tartozik viszont, hogy a római opera berlini vendégszereplésén (1942-ben és 1943-ban) mint az olasz balettmestere és koreográfusa, azokkal kellett kezdeni ráznia, akik korábban szívesen tettek volna pecsétet életére...

További polemizálások, kérdőjelek, pozícióharcok, személyiségproblémák ve-

től nek fel Rudolf Laban, Harald Kreutzberg, Märy Wigman és sokan mások megítélésében, akik a kor irányadó, vezető művészei, alkotói voltak. Meghunyáskodva, kéz a kézben, mások egymást feljelentve, fejüket olykor struccmadárként dugták a szemébe. Mert hát senki semmit, soha nem tudott, nem hallott. Másoknak pedig menekülniük, emigrálniuk kellett, ha szerencsésük s anyagi lehetőségük engedte...

Megrendítően szép az a főhajtás, ahogy a könyv szerzői a haláltáborokba transzportált, a meggyilkolt, elűzött, elfelejtett művészekről emlékeznek: mint Viktor Gsovsky, Sascha Leontiew, Josef Lewitan.

Köszönet Lilian Karinának és Marion Kantnak ezért a megrázó könyvért. Érdekes volt! Abban viszont biztos vagyok, hogy az elkövetkezőkben a nyíló ablakok és nyiladozó páncélszekrények jóvoltából újabb akták kerülnek nyilvánosságra...

Königer Miklós
(Berlin)

Mi az, ami

garantáltan friss, megbízható,
nélkülözhetetlen, ügyel az egészségére,
van stílusa és segít mindig jól dönteni?

*Na jó,
ennyit segítettünk.*

Igen, a megújult Magyar Hírlap, bővülő szolgáltatásokkal, minden héten más színes magazinnal. **Ízvilág, Patika, Stílus, Pénteki Koktél.** Hogy érezze, Önt valóban kiszolgálják.

Részletes információk a 266-6737-es számon kaphatók.

MAGYAR HÍRLAP

J á r Ö n n e k

„...Egy igazi táncos számára nincs alternatíva: a táncosnak táncolnia kell. Legtöbbünk – már aki többre vágyik – ráadásul mindig újra és újra bizonyítani akar, mert erre kényszerül. Bennünket sajátos bura vesz körül, s szinte a fellegekben élünk. Talán ez ment meg minket attól, hogy a színpadot politikai színtérnek tekintsük... Úgy érzem, nekünk nem szabad a civil élettel besározód-nunk...”

Számomra a színház ma is a művészet temploma.” (13. oldal)

„...Talán ha valamennyi néptánc-együttes külön-külön, önmagát ezáltal sokoldalúbban bemutatva szerepel, egyértelműbb és mégiscsak teljesebb lett volna a kép. Sajátos módon azonban épp az alkotói és szemléleti válságát élő *Allami Népi Együttes* „kapott szót” egy teljes estére, s nem biztos, hogy ez épp most jött nekik...” (16. oldal)

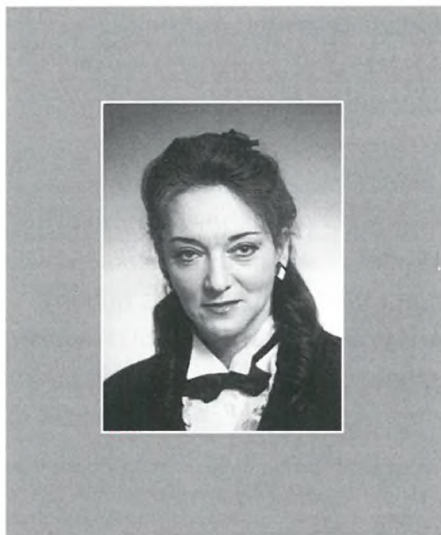
„...Ez a képzelt falusi roma-lakodalom különös fantáziakép a hagyományos szertartástörödékek és a legvegyesebb külső hatások keveredéséről. A koreográfus szerint *Lojko Félix* húszesztendős vajdasági hegedűművész a folkzenét dzsesszel és kortárs zenével ötvöző muzsikája adta a *Lakodalom* ötletét. Ám a szürrealista képsorok mögött bujkáló alapvető mondanivaló azért most is a leszorított ösztönök és vágyak feltörése...” (20. oldal)

„...Klasszikus technikája – mely láthatóan Béjart technikájával gazdagodott –, éles és tiszta. *Markó* megragadja a közönség szívét; magyaros temperamentuma pedig egyenesen felvillanyozza a nézőket.” (22. oldal)

„...Hiába mondták nekem ismerősök, hogy kitűnő szakemberek profi felszereléssel végezték a munkát, „de nagyon nehéz ám...”

Szerintem a közönséget nem a magyarázat, hanem a hang minősége érdekli. És azt a bakit szakembernek nem szabad elkövetnie, hogy az adatközlő éneke első pár strófáját nem erősíti be, vagy, hogy a színpad jobb oldalán lévő „üres” mikrofonokat erősíti be a bal oldalon játszó szászcsávásiaké helyett.” (24. oldal)

„...A *Homo lundens* másodszorra is elragadó. Idén sem hagyhattam ki, bár tavaly már élvezhettük frenetikus hangulatát a Fővárosi Operett Színházban. A mozaikszerűen felvillantott történetek, különböző groteszk jelenetek játszóterein, grun-don, bérházudvaron, utcai padon elevenednek meg. Ezúttal sokféle stílusban, nagyszerűen válogatott zenére. A vihogó lányok kamaszidillje, az indulatos asszonyok, akik az udvari porlón a férfiakat ábrázoló szőnyeget szeretnék halálrapüfölni; a

Kaán Zsuzsa
főszerkesztő

heavy metal-kettős, mint a *zokniban szteppelés* természetrajza; a férfihirig a kosármeccsen; a szeretnivalóan idétlen parókás jampec *Juronics-módra*, a vécécsészét cipelő fiú és a nagypárnájával tán épp egy kapcsolatból kimenekülő lány lírai-groteszk romantikája és a többi epizód: megannyi fölsorolhatatlan ötletkavalkád.” (28. oldal)

„...A két fiatal szerelmespár: *Rujzs Edit*, *Végh Krisztina* illetve *Szilágyi Gyula* és *Nagyszentpéteri Miklós* évek óta produkálják ragyogó színvonalon előadói és táncos feladatukat; menyegzői *pas de quatre*jük ezen a februári előadás-son is gyönyörűen hatott. Az egész előadást öröm volt nézni, és hogy ezt a véleményét osztotta a színházat megtöltő, főleg külföldi nézősereg is, azt a hosszantartó tapsorkán bizonyította.” (36. oldal)

„...A szakmai kifejezések jelentése lassan fejlődik, változik. A szó szerinti jelentéstől függetlenül *amatőr* alatt ma azt értjük, aki több-kevesebb szakmai tudással, nem hivatásszerűen, de *elhivatottan művészkedik*; nem ebből él, de tudása szakszerűen irányított; szorgalmas tanulás eredményeként megközelítheti, adott esetben elérheti egy, a művészetéből élő profi felkészültségét, tehetségét. És amint erre a KI MIT TUD-sorozatok folyamán sok példa volt, pályamódosítással szép művészi karrierek indultak. Mindez nem jelenti azt, hogy komoly felkészültség nélkül bárki ne táncolhatna, vagy hogy akár nem versenyezhetne. De mindenkor önkritikával és a szakemberek véleményét elfogadva keresse helyét a rangsorban!” (41. oldal)

„...A *Diótörő*, e karácsonyi „nagy klasszikus” évek óta ott van a Párizsi Opera repertoárján. Az „ahány ház, annyi verzió” már önmagában is öröm. A mi operaballetünk *Vaszilij Vajnonen*-féle olvasata – lassan ötven éve – többszörös felújításokkal is sikerdarab. *Nurejev* párizsi verziója és *Vajnonen*é közös alpból, *Szentpétervárból* táplálkozik; mindkettőben a mester: *Marius Petipa* és a tanítvány: *Lev Ivanov* szolgál alapul a koreográfiai megoldásokhoz. *Nurejev* azonban szerencsére erős kézzel nyúlt a darabnak már az ősbemutatón is érezhető dramaturgiai hibáihoz.” (47. oldal)

„...Akkor én voltam az igazgató, és rengeteg tanítványom volt, aki később tagja lett a társulatnak. Ma már csak a *Point Park College* nyugdíjas professzora vagyok. Fialat főnökeim vannak, makacsok és önféjűek, nem kérik ki a tanácsaimat. De ez így van rendjén. Hadd higgyék, hogy a maguk urai. Nekem megvan ott a szobám, ott vannak a fotóim, a plakátjaim... Olyan az egész, mint egy kis múzeum.” (52. oldal)

„európaS”-díjas: Nagy Iván „Egészséges néha, ha van vetélytársunk!”

Petipa/Ivanov–Csajkovszkij:

A hattyúk tava

Natalia Makarova és Nagy Iván

az Amerikai Balett Színház előadásán

Fotó: Max Waldman

A Magyar Állami Operaház ifjú kartáncosából – váratlan fordulattal – az Amerikai Balett Színház vezető szólistájává lett Nagy Ivánt munkatársunk, Gelencsér Ágnes lapunk 1991./IV–V. számában már bemutatta. Pályája egy másik fontos állomása idején, a Budapestre készülő Angol Nemzeti Balett igazgatójaként londoni tudósítónk kereste fel. (Az interjút az 1992./III–IV. számban közzeltük.)

Számomra a találkozás „a gáláns magyarral”, a chilei Santiago de Ballet jelenlegi igazgatójával rendhagyó módon, még a hetvenes évek elején történt.

Akkortájt

az amerikai követségi kultúrattasé, Stephen Dachy nemcsak követségi

filmvetítésekkel „patronálta” a hazai balettművészet vezető személyiségeit, de azt is kötelességének érezte, hogy a tánc történet oktatásához segítséget nyújtson. Nemcsak Walter Terry, híres amerikai tánc történetész és kritikus néhány könyvével és egy kb. száz kockás színes diasorozattal ajándékozott meg (hol volt akkor még a videó?), de egy alkalommal filmvetítést is szervezett kedvemért a Balettintézetben, ahova a követség mozigépészeivel s a teljes gépi felszereléssel érkezett.

A gimnáziumi vezető engedélyével a délutáni tanítás alatt a Noverre-terembe vonult a III. és IV. gimnáziumi osztály és az ú.n. művészkepzősök.

Anthony Tudor: Tűzoszlop című táncdrámája után az a film következett, amelyet az Amerikai Balett Színház harmincéves jubileumára készítettek 1970-ben. S benne a klasszikus repertoár „nagyágyúí”: a Rodeo, a Billy, the Kidd, a Fall River Legend részletei.

Majd a záróblokk s egyben a „korona”: a Lander-Czerny: Etűdök című balett fináléja: a balettkar táncművészete s a szólisták bravúros csodája... És ... a két férfiszólista között is különösen az egyik: a hallatlanul tiszta technikájú, királyi tartású, finom arcélű, nemesen átszellemült ismeretlen. S már jött is a stáblista, s a sztárok között a név: Ivan Nagy...!

– Három éven át vezetted az Angol Nemzeti Balett társulatát, az Egyesült Királyság második számú együttesét. Hogyan értékelted ezt az időszakot?

– Két szempontból tartom sikeresnek. Egyrészt, mert – a szerződésemet sikerült teljesítenem: a társulat sokéves adósságát majdnem teljesen visszafizethettük. Másrészt – főként a balettrajongó ex-hercegnő: Diana közbenjárására – sikerült Budapestre hoznom az Angol Nemzeti Balett társulatát az 1992-es INTERBALETT Fesztiválra, az együttes 1962-es budapesti turnéja után másodsorra is.

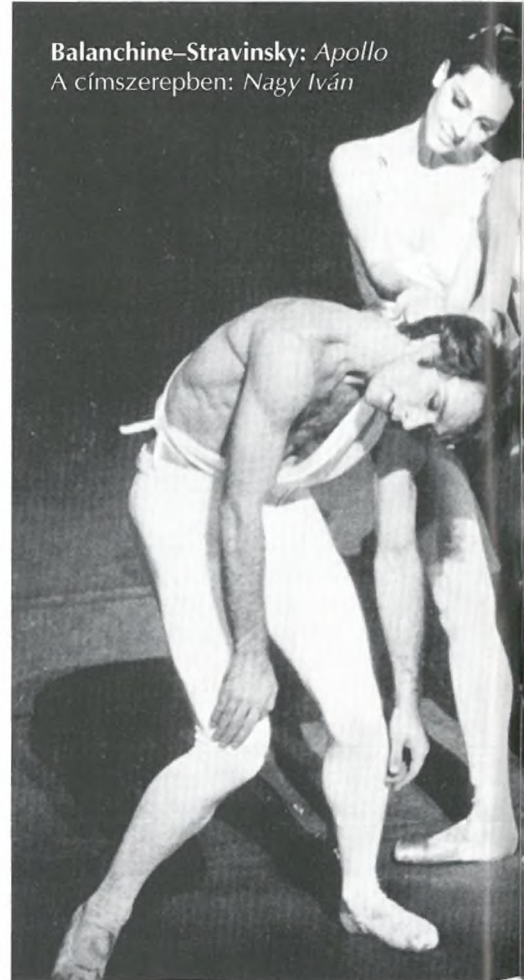
– S miért nem maradtál tovább?

– Őszintén szólva, személyes okok késztettek arra, hogy ne törekedjek az új szerződéskötésre. Az együttes igazgatótanácsának elnöke – a hátam mögött – mást kért fel ugyanarra a feladatra, amelyre én már felkértem Kenneth MacMillant, az angol balettművészet egyik legkiemelkedőbb koreográfusát. S valahogy úgy alakult, hogy a szezonok közti szabadságolások miatt e furcsa helyzet tisztázatlan maradt. A sors fájdalmas iróniája, hogy MacMillan váratlanul meghalt, mielőtt személyesen találkozhatunk volna. Ekkor határoztam úgy, hogy ha nem lehetek teljesen a magam ura, akkor feladom; hogy *fifty-fifty* alapon soha többé semmit nem vállalok!

– Ez úgy hangzik, mint valami fogadalom.

– Mert az is; amit ha egy párszor sikerült volna betartanom, komoly ballépésektől kíméltem volna meg magam.

Balanchine–Stravinsky: Apollo
A címszerepben: Nagy Iván

– Például?

– Például attól, hogy egy ismerősömmel társulva, előadóművészi pályám végeztével étermet nyissak New York-ban.

– Igen, erről a lépésről – a fantasztikus, Metropolitan-beli búcsústed után – a nyugati sajtó is kuriózumként számolt be akkoriban. De hát hogyan történt?

– Úgy érzem, kizárt dolog, hogy a szakmában maradjak. Harmincöt éves voltam, a nagyobbik lányom kilenc, a kisebbik öt... Feleségemmel, a balerina Marilyn Burr-ral szépen megbeszéltük, hogy egy partnerommal (és a pénzemmel) beszállok az üzletbe. Az East Side-on, az 53. utcában... No, nem is a helyvel volt a baj, hanem az üzlettársal persze, az én „szakértelmemmel”... A lényeg, hogy szinte másnapra rájöttem; abba kell hagynom, de máris egy vagyont veszítettem. S közben rá kellett döbbenem, hogy csak a tánchoz értek. Ám azt is tudtam, hogy a koreografáláshoz nem érkező igazi elhivatottságot. Középszerű lehettem volna. De hiszen a világ tele van ilyenekkel, s én ellenük vagyok. Miért lépjek be közéjük?

– Végül is az együttesvezetést választottad.

– Igen, immár 16 évvel ezelőtt. 1981-ben, amikor először elvállaltam a chilei Santiago de Ballet igazgatását. Ottlétem öt éve alatt a technikai színvonal felfejlesztése volt a legfőbb céloom. A Teatro Municipale színházban működtünk (mint most is), és meg kellett erősíteni a táncosok felkészültségét, a gyakorlatvezetést és a repertoárt is.

A műzsák: Kim Highton, Natalia Makarova és Hilda Morales

Fotó: Louis Péres

Ez a társulat volt az „első bébim”, talán ezért sem vágtam el Chilével a szálakat. Akárhová mentem is a világban, Chilével a telefon és a fax mindig élt. Miközben másutt dolgoztam, például négy éven át Cincinattiban, vagy legutóbb Londonban, ők mindig kérték a tanácsaimat, s balerina-feleségemet is hívták. Javaslatomra kérték fel barátomat, Dózsa Imrét néhány évre balettigazgatónak, a kitűnő Sebestény Katalint pedig balett-mesternek.

– Úgy tudom, Chile előtt még Puerto Ricóban és Hong Kongban is dolgoztál.

– Sőt, még a New York-i State University is, ahol másfél éven át a táncfakultás docenseként egyetemistákat tanítottam. De – akárcsak üzletembernek –, pedagógusnak se váltam be, legalábbis az egyetem normái szerint. Mert amikor kiderült, hogy az egyetemnek csak a nevem kell, behívtam a szülőket és megmondtam nekik, hogy ne várjanak látványos eredményt, mert kábítószerral „belőtt” csemetéiknek – szinte felnőtt korban nem lehet, nem vagyok képes balettet tanítani.

Puerto Ricóban viszont betaníthattam a La Sylphide-t, és felismertem, hogy mégiscsak tudok olyat, ami érték, s amit át kellene adnom. Ekkor – hihetetlen –, de egyszerre hét különböző ajánlatot kaptam, és már csak azt kellett fontolóra vennem, melyik közülük az, amelyik a leginkább nekem való. Tudtam, hogy nekem nincs kártyám, mint James Bondnak a medencében, ha jönnek a cápák... Én Amerikában nem okozhatok csalódást, és nem is kockáztathatok, hogy egéssem magam! Ekkor határozottam el, hogy Chilét választom...

Barátaim, a családom persze féltettek. Chilébe? Csak oda ne! Ott diktatúra van. Későbbi asszisztensem, Luz Lorca viszont biztatott: Gyere nyugodtan, nem lesz semmi baj! Megérkeztem és egy patinás, gyönyörű színházat találtam, amely leginkább a párizsi Operaházra hasonlít. Egyszóval „európai volt” és hangulatos. Csak az este 11 óra utáni kijárási tilalom zavart... De sikerült Pinochet tábornok hivatalától számomra külön engedélyt kérni, hiszen én és a családom külföldinek számított, hozzánk vendégek jártak...

Pinochettel egy alkalommal – s ezt a lánya intézte el –, személyesen is tárgyalnom kellett, az Amerikába szóló meghívásunk idején. Meg kellett értetnem vele, hogy az államnak anyagilag is támogatnia kell az együttest, hiszen ha hivatalosan kilépünk az országból, akkor az államot képviseljük. „Lehet, hogy Te nem szereted a balettet – mondtam neki – csak a futballt, de a Santiago de Ballet a chilei elit része. Te nem mész ki az országból, de minket használj!” Pinochet – aki egyébként még mindig a katonaságnál van magas pozícióban – úgy látszik, megértett. A turné végül is szerencsésen megvalósult.

– Mondhatjuk, hogy most – másodjára is a chilei társulat élén –, saját művészi pályád révbe ért?

– Nézd, jelenleg mi vagyunk az „elite company”. Drága a jegy, kevesen tudják megvenni, kifizetni. Ezért csinálunk Santiagóban rengeteg ingyenes balettelőadást. Egy ilyen sorozat alkalmával egy hét alatt több mint húszezer ember nézte meg a tár-

sulatot. Eltökélt szándékom, hogy a balett felveheti a versenyt a futballal szemben is, tömegméretekben. De ehhez az kell, hogy mint az idén is – hat bemutatót tartunk. Hogy játszunk kortárs alkotóktól éppúgy, mint Crancotól és Balanchinetól. Játsszuk Makarova Bajadérját éppúgy, mint az én La Sylphidemet Bournonville nyomán, North Troy Gamejét, vagy Balanchine Téma és Variációkját. De ez nagy harcot jelent. Most 54 táncos van és nagyon rossz hírem. Szigorú vagyok, nem megy másként. A ragyogó stuttgarti balerinától, Marcia Haydétól vettem át az igazgatást, aki bizony nagyon szabadjára engedte a társulatot. Engem, ha kijön egy szereposztás, mindenki meg akar ölni... Gúnynevem: Matiné-Pinochet! Ha én mindennap ott vagyok a gyakorlaton, akkor miért hiányozhatna egy táncos? Egyszer fordulhat csak elő, hogy megkérdezzem valakitől: Hol voltál? Másodszor már nem.

– És milyen a kapcsolat a National Ballet-val?

– Mint Kurt Jooss egykori társulata, ők számítottak mindig a „nemzeti modernnek”.

– Van-e harc a két társulat között?

– Jaj, nagyon örülnék, ha lenne. Mert gamat még jobban tudnám ambicionálni, s a társulatnak is hasznára válna. Egészséges néha, ha van vetélytársunk.

– Halló, halló! A direktor urat keresem Budapestről.

– A színpadon van, de azonnal szólunk neki – mondja egy kellemes női hang a Ballet de Santiago titkárságán.

Pár perc múlva:

– Iván? Tudod, meséltem neked, hogy a lapnak '93 óta van egy díja. Képzeld, a kuratőrüm úgy döntött, hog „a külföldön működő magyar táncos” kategóriájában neked ítéli az idén. De Iván, csak ha személyesen át is tudnád venni az Operaház színpadán, május 3-án...

– Zsuzsa, én még soha életemben nem kaptam díjat...

– Hát akkor, itt az ideje, hogy legalább a hazádban gondoljanak rád.

– De hát mi ez a díj?

– Az a neve, hogy „európaS” Magyar Táncdíj, és az a Táncművészet szakmai díja. Ugyanúgy, mint a Dance Magaziné vagy az oroszoknál, csak ők egy évvel később találják ki, mint mi. A díj egy gyönyörű szobor, Pauer Gyula szobrászművész héjplasztikája, és ötven-ötvenezer forint ösztöndíj jár mellé a két szölistának, százezer az együttesnek, amelyik kapja. Tudom, hogy ez számodra nem pénz, de nem is ez a fontos...

– Zsuzsa... – a vonal másik végéről mély, őszinte sóhaj hallatszik. – Én májusban Peruban turnézom az együttesrel... És az útlevelem is éppen lejárt... De nagyon örülök, köszönöm, és szeretnék ott lenni...

– Nézd, mi nagyon fontosnak tartjuk, hogy te, mint az Amerikai Balett Színház egykori sztárja, az „európaS”-díjasok között légy. Ha most nem, talán jövőre tudod úgy szervezni az életed, hogy a díjátadáskor, a Tánc Világnapja idején utazz haza...

– Nagyon jól esik, hogy rám gondoltok... Amint tudok valami biztosat, jelentkezem...

Két nap múlva a következő üzenet vár a rögzítőn:

– Halló... Nagy Iván vagyok... Május elsején a Lufthansával érkezem... És még egyszer nagyon köszönöm...

Kaán Zsuzsa

„Művészi alázat nélkül a lélek nem mozdul meg a színpadon”

Beszélgetés Erényi Bélával

Huszonkettedik évadját tölti a balettegyüttesben. Azok közé tartozik, akiket újra és újra felfedeznek ugyan, de nem halmoznak el díjakkal, kitüntető címekkel. Már pályakezdése sem volt szerencsés. Balettintézeti végzősként ínszakadással küszködött, emiatt diplomavizsgájával adós maradt. Ismerve képességeit, az Operaház akkori balettigazgatója, Lőrinc György így is szerződtette. Néhány hónappal később, a Diótörő kínai táncával debütálva pótolta kényszerű mulasztását... Azóta számos karakterszerepet „játszott el”. Legutóbb Harangozó Gyula híres koreográfiájában s legendás szerepében, Coppéliusként mutatkozott be, a mesterhez méltó sikerrel és szakmai elismeréssel.

– Milyen érzéssel fogadta a szerepet?

– Gyerekként még Harangozó mestert is láttam táncolni. Tudtam, hogy az elődök miatt teher nehezedik rám, de tudtam azt is: nem szabad senkit kopírozzom. Először is igyekeztem megbarátkozni ezzel a hóbortos öregemberrel, akit ha békén hagynak, senkinek nincs ártalmára. Ám, ha megzavarják, haragos hörccsöggé válik, s amikor bekövetkezik a végső tragédia: babája elrablása, össze-

omlik. Másodjára: egyéniségemhez közelítve, megpróbáltam fölépíteni Coppéliust. A következő fázis volt a legnehezebb, amiért a koreográfusok és balett-mesterek rémének tartanak. Mert szerettem a legnagyobb aprólékossággal, igényesen kidolgozni a szerepet. Amint azonban ráérezek, rátalálok a figurára, már nem akarok tovább dolgozni rajta... Nos, ezúttal kemény egy hónapot töltöttem Coppélius-szal – mindössze két elő-

adásért... S úgy érzem, rengeteg finomság, aprólékos részlet maradt még bennem...

– Ön kezdettől fogva úgynevezett karakter-táncos. Soha nem álmodott hercegi szerepekről?

– Ki nem vágyik rájuk? De emögött ott vannak a tények: hogy álmok is maradnak. *Coppélius is ilyen „álomszerű álm” volt*: soha nem hittem, hogy egyszer valósággá lesz. Mivel azzá vált, megerősített: soha nem szabad lemondani a szerepálmokról. Eközben nem árt, ha legalább mi becsüljük kisebb szerepeinket. Még ha a karakter-táncosokat a „szakmában” nem is igazán becsülik. Nélkülük az előadások színszegényebbek lennének. Mert itt nem elég a technikai felkészültség, mellette szinte a *prózai színész képességével* is rendelkezni kell. A hercegek gyönyörűek, látvánnyal szeretnek, hódítanak, táncolnak. Ám az ő létük is csak része – igaz, jelentős része – az előadásoknak.

– Arra gondol, hogy a Fából faragott királyfi címszereplője nélkül hiába is tenné-venné magát az igazi királyfi?

– Körülbelül erre. Miközben a szakmai ranglétrán a királyfi természetesen előbbre áll, mint a bohóc. Rendszerint hamarabb lesz magántáncos A hattyúk tava hercege, mint, mondjuk A bahcsiszeráji szökőkút Nuralija. Bár, én pontosan en-

Seregi–Hacsaturján: *Spartacus*
Batiatus: Erényi Béla

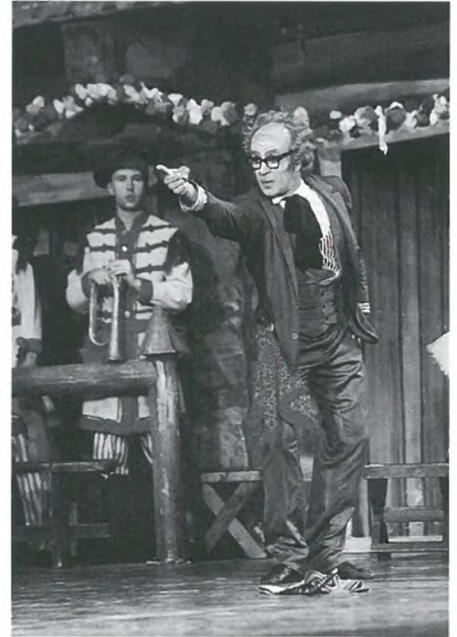
Cullberg–Bach: *Mamma Maria*
Mária: Metzger Márta
József: Erényi Béla

Fotók: Mezey Béla

Mendez–Egües: *Babák*
Metzger Márta és Erényi Béla

Harangozó–Delibes: Coppélia ● Coppélius: Erényi Béla ● Svanilda: Popova Aleszja
Fotók: Kanyó Béla

nek a szerepnek köszönhetem, hogy megkaptam magántáncosi kinevezésemet. Most csupán érzékeltetni akartam a különbségeket; a balettművészetben belül bizonyos rangsorolás létét és jogosságát. A korábbi időkben ez bizony nagyon nagy nyomatókat adott a táncosoknak. A magam részéről soha nem vettem úgy, hogy egy kisebb szerep azért talált meg, mert „kirúgnak” rám. A legkisebb szerepért is harc folyt; manapság a kiválasztódás – egy-két kivétellel – senki sem érdekli. A pénz már annál inkább. Persze a balettművészi pályát soha nem fizették meg rangja szerint. Ezt ugyanis nem lehet megfizetni... Mégis örülök, hogy nem most vagyok fiatal, mert a színház munkahelyé vált, elsvárosodott. Hol van már az az idő, amikor az itteni közösséget családnak éreztem. Az egymásra figyelés legkisebb szikrája is kimúlt. S hova tűnt a *művészi alázat*, amely nélkül a lélek nem mozdul meg a színpadon...?

– Az a lélek, amely nélkül az Ön Zubolya a Szentivánéji álomban rezzentelen maradna?

– Pontosan.

– De alakítását látva, tragikomikus lényét, helyzetét átélve nemhogy rezzentelenek maradunk, de megkönnyezük Zubolyt...

– Amikor Seregi László kialakította az első szereposztást, Zubolyként nem rám gondolt. Keveházi Gábor helyett kellett beugranom, és mivel Seregi mindig személyekben gondolkodik, ezért talán módosított elképzeléseim. A szerep legfontosabb része mindenestre az álom, amelyből az ébredés, a valóság felismerése Zuboly személyes tragédiája.

– Mintha Zubolyban testesülne meg egy táncművész vágyálmainak sokasága?

– Egy igazi táncos számára nincs alternatíva: a táncosnak táncolnia kell. Legtöbbünk – már aki többre vágyik –, ráadásul mindig újra és újra bizonyítani akar, mert erre kényszerül. Bennünket sajátos búra vesz körül, s szinte a fellegekben élünk. Talán ez ment meg minket attól, hogy a színpadot politikai szintérnek tekintjük. Úgy érzem, nekünk nem szabad a civil élettel beszározódnunk...

Számomra a színház ma is a művészet temploma. Az előadás előtt a mai napig is lámpalázás vagyok. Több órával a kezdés előtt már minden idegszámmal a figurára összpontosítok, megpróbálok testileg és lelkiileg felkészülni rá. Ilyenkor nem szeretek beszélgetni vagy a szünetben rokonokat, barátokat fogadni. A civil világot kizárom, hogy ne veszítsem el a fonalat...

– Végignézve az operaházi évkönyveket, egy-egy évadban hiányzott a neve az új szerepet átvevők közül. Okkal vagy ok nélkül?

– Lehet, hogy így van, de erre én soha nem figyeltem. Mint ahogy azt sem számoltam össze, valójában hány szerepet táncoltam el.

– Harmincvalahányat biztosan... És soha nem mondott le előadást, akkor sem, amikor nagy fájdalommal, beinjekciózva kellett színpadra lépnie.

– Igen, bár soha nem gondoltam arra, hogy valami bajom lesz. Volt néhány sérülésem: például achilles-szakadásom, akkor egy teljes évet kellett kihagynom. Térdporc-műtéten is átestem fél éves szünettel. De keményen, összeszorított fogakkal mindig újra kezdtem. Nem javasasszonyokkal próbálkoztam, hanem igyekeztem önmagamot kondicionálni. Gyermekkoromban úsztam, vízipólóztam. Ma szinte napra előírt programom, hogy 20 perc alatt egy kilométert kell leúsznom, mert erre a lábamnak különösen szüksége van. Nem erőszakoltan őrzöm a kondíciót, hiszen örökké senki sem marad fiatal. De amíg táncolok, és táncolhatok, addig nem adom fel.

Mátai Györgyi

„Tényleg boldogok lehetünk”

Afonyi Éva és Kiss János

Hogy életük minden perce pontos koreográfia szerint telik, természetesnek tartják. Hogy a múlt, a jelen, a jövő egy mozzanata is egy bizonyos ideig tart, addig és nem tovább, így törvényeszerű.

A Győri Balett táncospárját e lap olvasóinak nem kell bemutatni. Kiss János 1991 óta igazgatóként tevékenykedik. Felesége, Afonyi Éva átmenetileg – két gyermekük születése okán – három évre „kivonta magát a forgalomból”. Ma már több hivatást is gyakorol egyidejűleg: ismét táncol, tanít, és a papa vigyázó szemétől kísérvé – némi nagymamai közreműködéssel – neveli a hétéves Dánielt és a négyéves Brigittát.

A Győri Balett a Budapesti Tavaszi Fesztiválon a Táncpanoráma keretében a Nemzeti Színházban lépett fel. A Petruska és a Fanfár előadása előtt az öltözőben beszélgettünk.

– Tizenkét évén át működött a Győri Balett Markó Iván irányításával, s azóta újabb hat év telt el. Nem változott-e a megítélés ennyi idő távlatából? Mennyire látják tragikusnak az akkor történeteket?

K. J.: Mivel tizenkét évén át együtt dolgoztunk Ivánnal, távozására senki nem volt felkészülve. Az, hogy repertoár nélkül maradtunk, óriási gondot jelentett. A művészeti középiskola léte is labilissá vált. De hál’ istennek, a táncosok, a műszak, a tantestület, mint a mesében, egy nagy családként fogott össze. Emberfeletti munkát végzett mindenki. Hat év elteltével azt mondom, hogy tényleg boldogok lehetünk, mert érezzük azt, ami a legfontosabb: közönségünk szeretetével kitarított mellettünk. S amit kérdésével sejtet, igaza van, a kényszer szülte helyzetben változott, színesedett a paletta.

Nem egyetlen alkotó határozza meg az együttes stílusát: kialakult egy belső koreográfiai műhely, és igyekeztem másfelől olyan koreográfusokat meghívni, akik együttesünk táncszínházi jellegének megfelelően, abból kiindulva munkálkodnak velünk. Ilyen alkotóművész Robert North, aki ma már igazi jó barátunk. Nagy örömünkre most egy ősbemutatót készít nekünk. Jövőre, november 1-jén világpremierként mutathatjuk be a Carment. Hasonlóképp „hazajáró lélek” már nálunk a prágai Libor Vaculík, valamint Münchenből Barbay Ferenc. Érezhetően a hazai és külföldi közönség is értékeli az így kialakuló sokszínű repertoárt.

– Valóban arra gondoltam, hogy hat-hét évenként szinte minden művészi közösségben beérnek bizonyos változások.

K. J.: El kell hinnünk, hogy e változások során nem találtunk könnyűnek, hiszen bizonyította ezt a nemzetközi megmértetés. Szaporodnak a meghívások. Állandó impresszáriónk van Salzburgban. A tizennyolc év alatt jóformán az egész világot bejártuk, ilyen hosszú, másfél hónapos turné azonban még nem vettünk részt. Ausztriában, Németországban, Svájcban, Franciaországban táncoltunk s – ami jó jel! – szinte mindenhová visszahívtak. Nagy sikerünk volt Salzburgban a Festspielhausban, a svájci Winterthurban, ahová nagyon hívós társulatokat szoktak meghívni; Strasbourgban a Palace des Music Congress háromezres közönsége a franciáknál szokatlan ovációval ünnepelte az együttést, s visszavárnak jövőre. Negyvenegy napos európai turnénkon kívül, jártunk idén Erdélyben és Törökországban is. A tízhónapos évadból már két hónapot voltunk távol.

A. É.: Valamiképp a változásoknak köszönhető a mi egymásratalálásunk is Jánossal. Nekem ugyanakkor az egész életem is megváltozott azáltal, hogy összeházasodtunk, s lett két gyerekünk. De ennél jobban nem alakulhatott volna a sorsom.

– A sorsát persze senki nem kerülheti el. Beszéljünk talán a csemetékről.

A. É.: Dániel fiúnk első osztályos a balettiskolában. Brigitta pedig balettóvodába jár.

–Na, balettoviról eddig még nem hallottam.

K. J.: Azt szokták mondani, Győrben teljes a balettbirodalom. Van a balettovi, ahol Éva tanít, aztán az általános iskola és a Győri Balett művészeti középiskolája. Ez fantasztikus dolog, ám ne gondolja senki, hogy itt mi mindenből táncost

akarunk faragni. Ha ezek a gyerekek csupán megszeretik a táncot, s azon keresztül a zenét, már hatalmas az eredmény.

– Némely táncos igyekszik nagy ívben elterelni gyermekét a keservesen gyönyörű hivatás közeléből...

A. É.: Mi is tettünk erre kísérletet. Persze mi azért értünk az alkati adottságok megítéléséhez, s ha Dani nyolcvan kilós, lomha kis mackó lenne, bizonyára lebeszéljük volna. Ő kijelentette: ha nem mehet el felvételizni a balettiskolába, akkor még öt évig az óvodába fog járni. Megállított minket jó távol a felvételi terem bejáratától, azzal, hogy majd szól, ha végzett. Aztán kirepült az ajtón a csatakiáltással: „Felvettek, felvettek!”

K. J.: A gyerekek eszmélésüktől fogva rendszeresen járnak a színházba, a jó értelemben vett „fertőzöttséget” nem kerülheték el – én azt mondtam, hála istennek.

– Nem remél különleges bánásmódot Brigitta a balettórán, ahol a mama tanítja?

A. É.: Jó előre tisztáztuk, hogy nincs odarohangálás; mindent úgy kell csinálnia, mint a többieknek. Megértette. Az előfordult, hogy hazafelé kissé sértődötten kérdezte: „Ma nekem miért nem adtál gyöngyöt?” Ugyanis a „jók” alkalmanként kapnak tőlem kis flittert a balettruhájukra. De nem kaphat mindig mindenki.

K. J.: Egy ilyen beszélgetésben, ami ró-lunk és a pályánkról szól, nem maradhat el a visszatekintés, a megemlékezés mestereinkről.

A. É.: Szerintem is döntő jelentőségű az a véletlen, hogy milyen mesterhez kerül az ember. Én nagyon örülök, hogy

Handel Editnél végezhettem. A mai napig, ha valami nem sikerül a balettórán, felidézem, mit is szokott ilyenkor mondani a mesternő. Nagyon jó érzés volt, hogy most Strasbourgba eljött megnézni az előadásunkat. Úgy megörültünk egymásnak, hisz' sok éve nem találkoztunk.

– Uramisten, milyen érdekes! Jó régen egyszer végignézhettem Handel Edit egy óráját a Balettintézetben. Korábbi lírai szerepei után meglepett pedagógiai keménysége. Szóvá is tettem, hogy kicsit megijedtem szigorától. A kislányok égő arccal fogadták a dorgálást (tán köztük volt Afonyi Éva is?!), majd azt láttam, hogy félrevonulva, elszántan gyakorolták a megbírált mozdulatot. Elkerülhetetlen ez a szigor? – kérdeztem a mesternőtől. „Szívem szerint felnőttként kezelném növendékeimet – felelte Handel Edit –, de ilyen tempójú fizikai megterhelést gyerekektől csak tudatalatti ellenállásuk megtörésével lehet várni. Az intézet egyszerre gladiátorképző és művészképző iskola. Az egyensúlyt kell megtalálni. Nem könnyű.”

Most az egykori növendéktől választ kaptunk. Megérte a küzdelem.

K. J.: Akárcsak az én esetemben. Örökké hálás leszek mesteremnek, Lőrinc Györgynek. Ő nemcsak a szakmára, hanem emberségre is tanított. Hatalmas mennyiségű szellemi táplálékot kaptunk tőle. Rendszeresen jártunk a lakására, ahol képzőművészeti és más könyveket adott a kezünkbe. Nemcsak a balett, de opera-előadásokra is vitt minket, s kortárs zenét hallgatni a Zeneakadémiára. S annak ellenére, hogy az idő tájt az Operaház balettigazgatója volt, s nyilván szerette volna, ha az Operába kerülünk, mégsem tett ellene semmit, amikor mi úgy döntöttünk, hogy elmegyünk s egy új együttest alapítunk Győrben. Sőt. Voltaképpen azt is neki köszönhetjük, hogy milderre képesek voltunk. Hiszen ő kovácsolta össze annyira azt a társaságot életünk ama csodálatos korszakában.

– Az igazgató Kiss János ma méltán érezheti, hogy mai csapata élén sikeresen helyt áll. Megveregetheti a vállát, amelyen – hat esztendő tapasztalatainak birtokában – ma talán valamelyest kisebb már a teher. Ám hogyan érzi magát Kiss János, a nagyszerű táncos, akiről jó évtizede, amikor Liszt-díjjal tüntették ki, így írtak a lapok: „...a csoportból kiválik az egyén, s az átszellemült test varázserejét, hitet és önfeláldozásra is képes elszántságot sugall”?

K. J.: Az igazgató nem érzi azt, hogy egyre könnyebb lenne. Minden napnak

Markó-montázs: Jön a cirkusz! Afonyi Éva és Kiss János

Fotó: Schuch József

megvan a maga nehézsége, megoldandó gondja. Míg táncos voltam, egy feladatom volt, hogy szerepeimben a legtökéletesebbet nyújtsam. Attól a pillanattól kezdve, amióta ötven emberért kell felelnem, egy perc nyugalmam nincs. És nem lehetek mindenki számára jó, mert igeneket és nemeket kell mondanom, és a profizmust mindenképpen meg kell követelni. Ám ez számomra nem tragikus, hanem abszolút normális helyzet.

De az igaz, hogy lassan hat éve nem táncolok. Most Libor Vaculik felkérésére örömmel készülök Az operaház fantomjának Apa szerepére (Demcsák Ottóval kettős szereposztásban). De csak akkor lépek május 17-én színpadra, ha képes leszek időt szakítani megfelelő gyakorlásra, és ha én is elégedett leszek magammal. Mindenesetre bizakodom.

Jálics Kinga

Díszelőadás?

A *Fesztiválynitó gálaest* műsorától – látva az azt követő kéthetes, meglehetősen eklektikusnak tetsző, ám részleteiben végsősoron minden hivatásos együttest feltaláló, bőséges választékot –, nem várhatta el senki, hogy az idei Táncpanoráma egészére nézvést nyújtsa valami jelképeset; olyat, amely már önmagában is a magyar táncszakma egészéről mond valami fontosat.

Azt hiszem, a szervezők s az est tervezői nem is így készültek, s furcsamód mégis ez történt: a három hivatásos néptáncgyűstest felvonultató gála meglehetősen bizonytalan élességű képet nyújtott – legalábbis *színpadi néptáncművészetünk* mai arculatáról. Mintha a lehetőségek adta bőség zavara s a

mindenáron új irányba indulás évek óta érvényesülő „íratlan szabálya” alkotóinkat is megkísértette volna.

Talán ha valamennyi néptáncgyűstest külön-külön, önmagát ezáltal sokoldalúbban megmutatva szerepel, mégiscsak egyértelműbb és teljesebb lett volna a kép. Sajátos módon azonban épp az alkotói és szemléleti válságát élő Állami Népi Együttes „kapott szót” egy teljes estére, s nem biztos, hogy ez épp most jót tett nekik...

Mindenesetre, ha már a szervezők egy csoportba kötötték a három másik hivatásos együttes programját, akkor meg arra kellett volna jobban vigyázni, hogy a magyar néptánc kincs tiszta színpadra transzponálása is

III. 14.

Vincze–Kelemen: Baranyai német táncok

Zsuráfszki–Papp István Gázsa: Kaluser

kapjon kellő hangsúlyt, gondolva a nézőtérre összegyűlt szép számú külföldre, akik joggal hihették, hogy egy ilyen alkalommal, mint a Budapesti Tavasz Fesztivál Táncpanorámája, a *legjobbaj majd a legjavát* nyújtják.

Nos, az első részben fellépő *BM Duna Művészegyüttes* valóban kitűnően táncolt. Majdnem olyan jól, ahogyan decemberben, a „Honvéd Együttes és barátai” című Nemzeti színházi válogatáson, a hazai néptáncmezőny „mini-panorámájában”, ahol bizony ők vitték el a pálmát. Akárcsak a *Táncművészet* legutóbbi operaházi gálaestjén, ahol *Mucsi János: Amazonok* című koreográfiája – még az operaházi miliőben is – robbanni tudott. A nyitóelőadáson műsorra tűzött másik Mucsi-koreográfia: a *Suzai menyegző* azonban – az eleve elnagyolt dramaturgiai megoldások miatt – a tiszta színpadképek és az elegáns formaképzés ellenére –, most tartalmilag szinte kiüresedett; történelemből s főleg mitológiából nem érzékeltünk benne semmit. Sajnos, a bizonyára tartalmi megerősítésként háttérre vetített antik mozaikrészletek is – fonák módon – épp a cselekmény színpadi megjelenítésének s a valódi dráma születésének hiányára hívták fel a figyelmet. A néző pedig mindebből azt szűrhet le, hogy ez a keménykötésű férfiakból és sudár nőköl álló, figyelmeztet társulat mintha túlságosan is messzire rugaszkodott volna el a néptáncól – az annak talajából sarjadt, de nem magyar tematikájú táncjáték irányába.

A középső blokkot s egyben az est legértékesebb harmadát a *Budapest Táncgyűstest* nyújtotta. Nemcsak a társulatvezető *Zsuráfszki Zoltán* autentika iránti megszállottsága, koreográfusi igényessége és egyes számok megválasztása eredményezett elsőprő s megérdemelt sikert, de a *Bihari Együttes* táncosaival felnövesztett társulat átélit, hiteles, már-már átlényegültnek mondható produkciója is. Az átlényegülésre pedig a szó szoros értelmében szükség volt, hiszen a Budapest Együttes ezúttal a *Kárpát-medencei nemzetiségi folklór-programjából* adott kiadós ízelítőt. A táncosoknak ezért a *román kaluserben* éppoly virtuózan és stílusosan kellett résztvenniük, mint a *györgyfalvi legényesben*; a *baranyai német táncokban* éppoly kedvesen, de „német módra”, miként az *ocsovai szlovák táncokban*, „szlovák módra”. Nem beszélve a szőlisztikus jellegű *Tátra-vidéki gurál táncok* féktelen dinamikájáról és erejéről; amely mind a négyük (s különösen az egyik férfiszerepet alakító *Zsuráfszki* előadásában) remekül érvényesült. (Őszintén sajnáltuk, hogy a nemzetiségi néptáncfeldolgozások most nem egészülhettek ki elegendő mennyiségű *magyarral* a társulati repertoárból...)

PREMIER

A harmadik részben a *Honvéd Táncszínház* premierrel jelentkezett. *Diószegi László-Rossa László: Moszkva tér* című dokumentumjátéka *Novák Ferenc* ötletéből született, amely égetően aktuális, és torokszorí-

tóan igaz. A tény ugyanis, hogy a csodálatos erdélyi kultúra, a népművészet-népzene-néptánc páratlan hagyománya a szülőföld s az anyaország jelenkori, politikai-gazdasági gyakorlatában, a mindennapok kényszerítő szorításában szinte a szemünk láttára fogyatkozik meg, hullik szét, s megy veszendőbe, *korunk egyik nagyon is valóságos jelensége*. S noha mindez bizonyos fokig a társadalmi átalakulás természetes velejárója, továbbá más idegen kulturális vagy tudományos termékek beáramlásának és hatásának (lásd műholdas televíziózás, Internet stb.) következménye is, attól még *fájdalmas a pusztulás*.

A *Moszka tér* tehát – jelképesen – az archaikus értékek devalválódásának városi színtere, egy – valamikor zárt és eleven – közösségi kultúra áruba bocsátásának, felhígulásának és a városi tömegkultúrába való beolvadásának aktuálpolitikai színpada; a négy fázisra bontott játék pedig ezt a folyamatot hivatott feldolgozni. A felhasznált eszközök: a széki, gyimesi és székely táncanyag, a háttérre vetített erdélyi, majd budapesti filmdokumentumok, a rock and roll, a boogie-woogie s a discotánc elemei, az eredeti népviseletek s városias ruhák csak a darab első felében szervesülnek egymással – az érzéstől a nagyvárosi presszójelenetben kiteljesedő, a múltat s ezzel önmaguk identitását is feladni-felejteni kényszerülő emberek részeg örületben fogant tébolyult haláltánc-keringőjéig. Ami viszont ezután történik, az képről-képre inkább talányos, mint következetes; inkább hosszadalmas, mint dramaturgiailag célirányos.

A karakterek, s ezáltal az egyes személyiségek kidolgozatlanok maradnak, a filmanyag (már a munkásszállás bemutatásakor is, de főleg a Moszkva téri jelenetsornál) esetleges s nem a lényegi motívumokra koncentrál. (Nem az erdélyi árusok viseletére, nem kezük páratlan szépségű munkáira. Ehelyett „órákig” kanyarodik a villamos, s az árusok pl. harapófogót árulnak[?]...) Az „emlékként” megjelenített székely páros-tánc, bár indokolt, de színpadra hozatala nem megoldott; a *Dallas* című .amerikai tévésorozat magyar nótaként, vagy még inkább indulóként elénekelt filmzenéjére ugyanakkor olyan „örömtánc” kerekedik, amely megzavarja mind a kompozíció, mind a néző gondolatmenetét. Ez az a pillanatot, amikor nem lehet tudni, vajon a szerzők mit is akartak valójában. A tánc forgatógábjából (s az arcokról is) önfeledt öröm árad. De vajon mivégre? Sikerült a beilleszkedés? Akkor most nekünk is örülnünk kellene-illene? Vagy mégsem? A „vidám vásárt” komorrá dermesztő utolsó pillanatokban (a guberáló megjelenésekor) azonban csak a táncosok rutinja teremt drámai hatást, és nem maga a kompozíció. Úgy tűnik, ez még jócskán csiszolásra, tömörítésre, fesze-sebb rendezői koncepcióra vár.

A *Táncpanoráma '97* eseményeit nyitó néptáncest – e premier ellenére – sem emelkedett ki az átlagos szakmai előadások sorából. Csak két hét múlva, a *Budapesti Tavasz Fesztivál* saját rendezésében készült Erkel színházbeli *Húsvétköszöntő* mutatta meg, milyen is egy igazi díszelőadás...

Kaán Zsuzsa

MAGYAR TÁNCPANORÁMA '97

Diószegi-Rossa: Moszkva tér

Fotók: Kanyó Béla

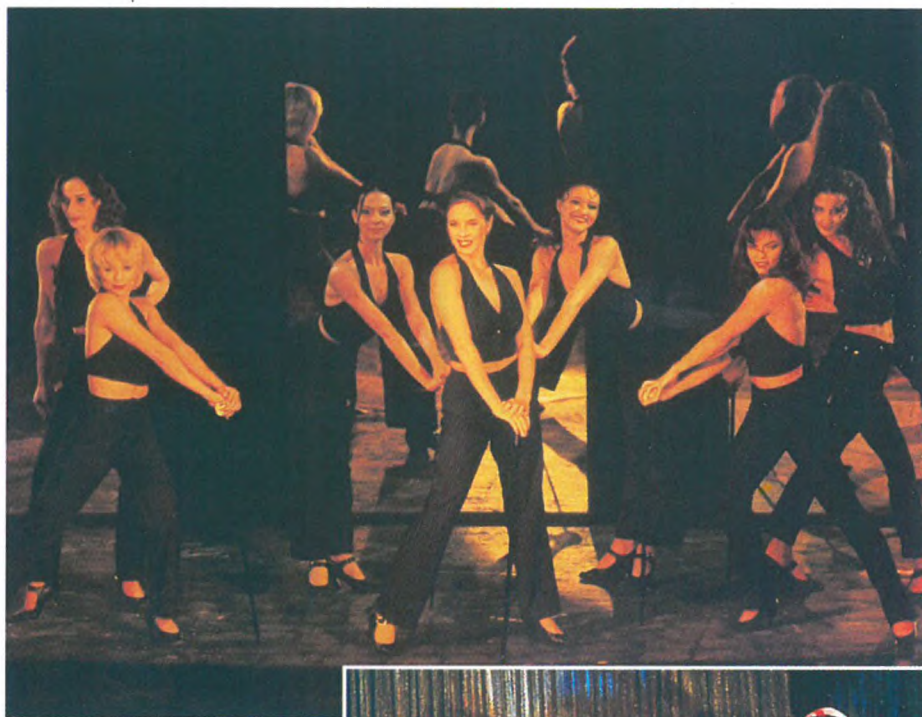
Árnyak és fények

A Fővárosi Operett Színház tánckara és a Madách Táncműhely közös estje

III. 16.

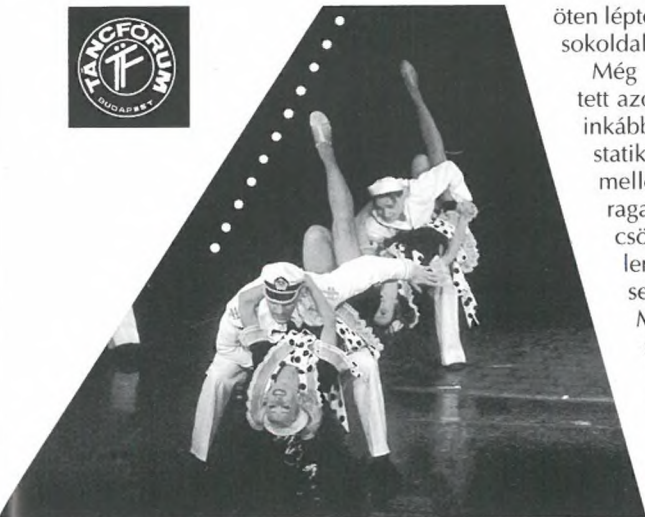
A világszerte oly népszerű két zenés műfaj: az operett és a musical legjelesebb hazai képviselőinek közös műsorát inkább „baráti”, mint „vetélkedő” szándékok kezdeményezték, mégis elkerülhetetlen az összehasonlítás. Röviden: a Fővárosi Operett Színház *tánckara* önmagához (s múltjához) képest méltatlanul szerepelt; a Madách Színház *táncműhelye* viszont minden erényét kihasználva, szinte eddigi csúcsteljesítményét nyújtotta.

Az évad elején a Rock Színházzal fuzionált operett-társulat még nem forrott egységes egészé. Az átszervezés – úgy tűnik –, a tánckart is megviselte. Sőt, az évad előadásait figyelve, mintha „rockos” fölény alakult volna ki: az „operettesek” már-már vendégek lettek saját otthonukban. Az esten is két hosszabb, korábbi Rock színházi musical-blokk (a *Jézus Krisztus szupersztár*-ból Krámer György, illetve a *Sakk matt*-ból László Péter koreográfiájával) zárt közre egyetlen (s mára bizony megkopott) operett-táncettkőt (Pethő László koreográfiájával a *Marica grófnő*-ből). Az Operett Színház „színeiben” ezúttal mindössze

Részletek a Madách Táncműhely műsorából

Fotók: Kanyó Béla

öten léptek fel a hajdani ragyogó és sokoldalú operett-táncokból...

Még nagyobb problémát jelentett azonban, hogy e műsorfél leginkább a táncot nélkülözte...! A statikus, tisztán énekes számok mellett a kevés táncos jelenet – kiragadva eredeti közegéből, lecsökkentett létszámmal és egyetlen fekete háttérfüggöny előtt –, semmitmondóan, üresnek hatott. Márpedig a musical (s a rock-opera) – mint a zene, a tánc s a színházi effektek egysége – a látvány világa, is. Díszletek és fényhatások nélkül azonban még jobban szembetűntek a táncos hiányosságok: a végtelenül leegyszerűsített mozgásvilág, a feltehetően kevés

„Hívni fog az élet...”

A Madách Színház táncműhelyének bemutatója

I. 14.

A Madách Színház gyakran játszik zenés darabokat, a társulat táncosainak azonban jószerevel inkább csak díszítő-hangulatkelető szerep jut. Ugyanakkor kondícióban kell tartani fizikumukat, fejleszteni felkészültségüket. Igénylik is a magasabb fokú táncképzést és tudásuk bizonyítási lehetőségét. (Vezetőjük *Sárközi Gyula* balettmester, operaházi magántáncos, tréningjüket pedig *Fodor Gyula* főiskolai pedagógus irányítja.) Így hát természetesen, hogy kilépve a hétköznapi „alkalmazott táncari” szerepköréből, önálló táncprodukciókban, szólistikus minőségben is szeretnének időnként bemutatkozni. Január közepén két estén át – már a második efféle műsorban – három egyfelvonásos méretű táncművet mutattak be, némelyiket az elvárásokról is magasabb színvonalon.

Molnár Ferenc, a tánckar tagja *Utolsó vízió* címen jelentkezett első nagyobb lélegzetű, zenei montázsra készített koreográfiájával. *Seres Károly Attila* főszereplésével életrajzi drámát alkotott, melyben egy csatlódott, öngyilkosságra készülő fiatalember idézi fel sorsa epizódjait. Egy-egy epizód mutatósabbnak tűnt, némelyik kevésbé. A cselekmény megoldása dramaturgiai értelemben jól sikerült; mindvégig érthető volt és szerkezetében gördülékeny. Táncanyaga különböző ágazatok elemeiből állt, s talán épp az elemek összefűzése folytán a darab egészében leginkább látványszínházi jelleget öltött. Érzelmileg nem igazán hatékonyat.

A középső műsorrészt, az amerikai *Robert North* világszerte ismert, *Schubert* muzsikájára készített *A halál és a lányka* című (az Operaházban is játszott) alkotását nem tudták megfelelő színvonalon interpretálni. Stílusos jellege és megrázó poétizmusa aligha volt felismerhető. Így aztán inkább

csak afféle „műfordítást” produkáltak csupán a lelkes előadók. A bonyolult emóciókkal teli téma interpretálása nagy felkészültségű művészeknek is komoly feladatot jelent. Itt a mércét kissé elvették a műsor jóhiszemű összeállítói.

A minőséget és a kivitelezést tekintve a befejező rész sikerült legjobban. Nevezetesen *Szakály György: Évszakok* című egyfelvonásosa. *Van Manen* „felfedezése” óta a dél-amerikai *Astor Piazzolla* muzsikáit úgyszólván felkapták a táncalkotók. Izgalmas ritmikája, fojtott érzelmi attitűdje sokféle kifejezési lehetőséget kínál. A táncos *Szakály György*, úgy látszik, éppen a megfelelő pillanatban „váltott” a koreografálás irányába. *Nyolc szólistára olyan nivójú, atmoszférikus, sok színben játszó balettet készített, amely gyakorlottabb alkotóknak is díszerre válhatna.* Nagy érdeme az is, hogy neoklasszikus megfogalmazásával alkalmazkodni tudott a közreműködők szakmai színvonalához. Egyetlen hibája, hogy műve hosszabb a kelleténél. Ha elhagyná balettte utolsó negyedét (a finálét kivéve), bárhol bemutatható sikerdarabot mondhatna magáénak.

Az első est táncosai közül ki kell emelni a már említett *Seres Károlyon* kívül *Ráthonyi László*, *Molnár Ferenc*, illetve *Szabó Helga*, *Bősze Krisztina*, *Parti Júlia* és *Veress Zsuzsa* teljesítményét. Feltétlenül elismerést érdemel a színpadon megjelenő *Amaryllis* kvartett muzsikus-produkciója. Végül, de semmi esetre sem utolsó sorban köszönet illeti a színházvezetést, amiért lehetőséget nyújtott a fejlődést mutató, egy-re összehangoltabb kollektíva rokon-szenves bemutatkozásához.

Gelencsér Ágnes

próbával, bizonytalanul, nem egységesen táncoló csapat és a sok „darabos” mozgású, túlsúlyos táncosnő...

De a második rész első pillanataiban már sejteni lehetett: érdemes volt ottmaradni, mert nem fogunk csalódni. A házigazda *Madách Színház* táncosai – *Götz Béla* praktikus egyszerű, ám ötletes díszletében, *Böhm Katalin* csodaszép ruháiban – igazi show-hangulatot teremtettek. *Kautzky Arnold* kellemes konferansza után máris hat igazán csinos „álomlány” (*Dream Girls*) nyitotta meg „egy amerikai mulató” műsorát. – Három különböző magasságú cimborá vidám számát – a remekül éneklő s egyben jómozgású *Weil Róberttel* – az immár a teljes női kart bemutató *Big Spender* követte: a táncosból színészsé lett *Ladinek Judittal* az élen, s ezt rögtön előadták a nővé avanszált fiúk is, – a közönség ovációja közepette. Biztos emelésekkel, bár nem elég érdekes koreográfiával *Kun Vera* és *Molnár Ferenc Duettje* mégis elmentenként szolgált a hangulatos *Choo-choo ch'Boogie* és a kitűnő akrobatikus show-tánc: az *Esernyős* előtt.

Két táncműhely-tag is komoly színészi-énekesi feladathoz jutott: *Sas Krisztina* a *Dick Tracy*, *Hencz György* a *Hot Jazz* című számot adta elő – *éneken is!* Végül szívesen néztük a már korábban is látható *Copacabana-finálét*, s benne a kiváló *Csutka István* s a táncosok lendületes produkcióját.

A Táncműhely koreográfiáit az összetartó, egyenként is igen tehetséges társulat maga készítette *csapatmunkában!* Kivételt képez *Bóbis László Boogie*-ja és a *Crazy for You*-kettős (ismét a *Ladinek-Weil* párossal), amelyet *Seregi László* koreográfiájában nem véletlenül éreztünk muzikálisnak, hiszen a *Gershwin-zene* minden rezdülését követte.

Macher Szilárd

Lakodalom

Bozsik Yvette koreográfiája a Közép-Európa Táncszínház előadásában

Bozsik Yvette első megjelenésétől fogva sajátos helyet foglalt el a hazai kortárs táncművészet palettáján. Mint renegát balettáncos, a Graham-technikán kívül eleve nem kapcsolódott más kortárs technikához, és mindmáig leginkább maga alakítja ki az elképzeléseinek megfelelő táncnyelvet. Mintegy évtizede végzett az Állami Balett Intézetben, és a balett ellen való lázadás hátróztta meg az indulását. A nyolcvanas évek vége felé, a művészi konstellációk virágkorában mint a *Természetes Vészek Kollektíva* alkotója s előadója – alternatív táncszínházi produkciókban – olykor sokkolóan elcsúfított véglényként hívta fel magára a figyelmet. Később önállósulva, sajátosan meghatározott egyéni mondanivalóval és mozgásstílussal jelentkezett. Már korántsem mint csúf véglény, hanem éppen ellenkezőleg, a női testet kifinomult hangszerként használva igyekezett táncba formálni a női szexualitás titkos tartományait. Jobbára nagyon kevés táncsal, inkább gesztusokkal, medence- és csípőtartásokkal, mechanikus apró mozgásokkal, rágásokkal, intenzív arcjátékkal alakított ki egy erotikus feszültséget sugárzó jelzésrendszert. Irodalmi ihletésű darabjaiban – *Genet, Sartre, Kafka* ürügyén – is szinte mindenkor ugyanaz a téma szólalt meg más-más köntösben: egyfajta lefojtottság állapotában, térbeli bezártság vagy belső lelki szorongások által az *elfojtott ösztönvilág, a szexuális kielégületlenség érzékeltetése* jelent meg képzettársító stilizációkban, olykor groteszk, szürrealista eszközök keverésével. Mint kiüresedett, elidegenedett mai világunk egyéni jelzései.

Vannak, akik rajonganak érte, mások fenntartással fogadják, elutasítják. Egyet azonban nem lehet elvitatni tőle: a szakmát jól ismerő, öntörvényű alkotó. Maga alakította stílussal, alkotómódszerrel, intenzíven, hatásosan fogalmazza meg napjainkban korszerű mondanivalóját. Profizmusa pedig eddig szerencsésen távol tartotta az alternatív mozgásszínházak nemzetközi mezőnyét sűrűn kísértő dillettantizmustól.

Bozsik Yvetet mint női koreográfust talán leginkább a női ösztönvilág érdekelte. Ez olyannyira így van, hogy még a Kafka nyomán megformált *Várakozásokban* sem magáról *Josef Król*, hanem a vonzásában megjelenő *nők vágyakozásairól, szerelmi kudarcairól* esik szó. Most viszont úgy tűnik, kilépett eddigi keretei közül. A *Lakodalomban* megjelent a korábban megtagadott táncosság, és hozzá *férfitáncos* került a *középpontba*. Szemmel

láthatóan a humorra-tragikumra érzékeny karaktertáncos, *Vati Tamás* volt az ihlető a testére szabott *öröm* szerep komponálásához. Ez a képzelt falusi roma-lakodalom különös fantáziakép a hagyományos szertartástöredékek és a legvegyesebb külső hatások keveredéséről. A koreográfus szerint *Lojtkó Félix* húszesztendőes vajdasági hegedűművész a folklórt dzsesszrel és kortárs zenével ötvöző muzsikája adta a *Lakodalom* ötletét. Ám a szürrealista képsorok mögött bujkáló alapvető mondanivaló azért most is a leszorított ösztönök és vágyak feltörése. Ezúttal a társadalom aljára szorult embercsoport családi ünnepének ürügyén szólal meg a téma. Az indítás néhány vonással jelzi a stílust és a légkört. Segéd munkás külsejű örömcsalád- és mellette fiatal legényke-ócska hokedlikat, padot hoz be. Családi ünnep készül. Komikusan hosszú asztal- vagy ágy-„tákolmányt” és még egy ródlit is hoznak a többiek. A velünk szemben, az asztalnál elhelyezkedő násznépben *báb*-menyasszonyt és -vőlegényt, a pap ölében *báb*-ministránsokat látunk. *Ők a mindenkor lakodalom rituális kellékei*. A szürrealis megközelítés egyezményes jelei.

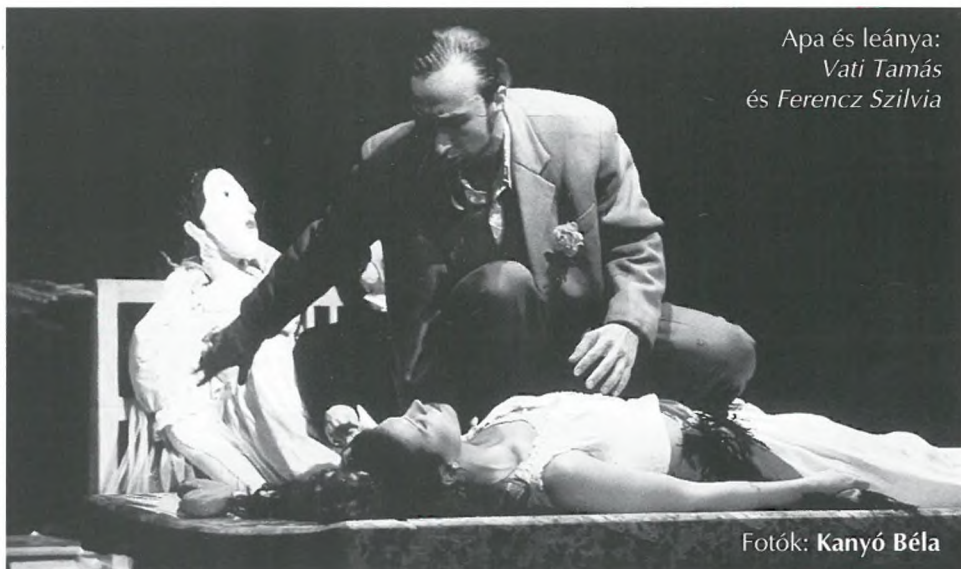
A valahonnet váratlanul felbukkanó kis eszkimóasszony nagy papírmasé halat hoz(?), a családító átszellemült arccal beleharap, majd továbbadja a belőle lelkesülten lakmározó násznépnek. És megkezdődik a kopott hokedlik sivárságából az ünnepbe röptett család menyegzői mulatozása. Ki bábukkal, ki élő személyekkel lejt vad örömtáncot; cigányt, rockot és más modern változatokat. A bábuk mögül kilépő élő *jegyespárt* a szertartás során ugyancsak szinte passzív bábuként viszi, sodorja a násznép. Megragadó kép, amikor felénk hozza őket a lelkesült tömeg, és a szemükben várakozással vegyes riadt szorongás tükröződik. Végül indul kifelé a lakodalmi menet; elrepül a fátyol és ők ketten vadul egymásba kapaszkodnak. A kivonuló menetben később – groteszk kommentárként – a fejjel lefelé fordított menyasszony szétvetett lábai emelkednek ki. Az örömcsalád az asztal tejet érzelmesen húzza-húzza a képzelt hegedűt. Magára maradva, először – irreális álomként – fehér ruhás szűkek lengik körül, majd extatikus, vad táncban ráveti magát a földön fekvő menyasszony-bábura. *Vati Tamás* zárótánc egyben visszamenőleg is értelmezi az egész darabot, mely némi tömörítéssel talán még hatásosabbá válhatna.

Pór Anna

Fodor Katalin
cigánytáncos

Bozsik-Lojtkó: Lakodalom

Apa és leánya:
Vati Tamás
és Ferencz Szilvia

Fotók: Kanyó Béla

Egy inka hercegnő viszontagságai...

Bozsik-Sumac: Xtabay

A „herceg”: Vati Tamás

A „hercegnő”: Bozsik Yvette

Fotók: Kanyó Béla

„...a dzsungelben” – zárhatnám a mondatot a *Bozsik Yvette: Xtabay* című produkciójáról szóló beszámoló címeként. Az őserdő azonban csupán annyira jelzi a darab helyszínét, amennyire a zenében megjelenő afrikai ritmusok és hangulatok vagy *Henri Rousseau* háttérben vetített dzsungelképei.

Bozsik Yvette először tavaly decemberben bemutatott műve 60 perces tánckettős, a műsorlap szerint „legendás szerelmi történet, nő és férfi – emberi és állati alakváltozásokkal átszőtt – korszakokon, helyszíneken, hangulatokon keresztül egymás keresése”. A darab meghatározó és inspiráló eleme *Yma Sumac* énekesnő azonos című lemezének anyaga. A művésznő az ősi inka kultúra felelevenítésére vállalkozott, és varázslatos hangjával valóban ősínek tűnő, fantasztikus világokat idéz meg. Tőle ered tehát a tánckettős talányos címe. *Xtabay* az örök nő, a megfoghatatlan tündéri lény, alakváltoztató, delejező inka szűz, maga a szerelem csábítása... A csábítandó pedig? A férfi? A műsorlap szerinti inka herceg valójában furcsa szerzet. Ő is változtatja nemét és alakjait, az első képben tollboás dívaként emelkedik ki a „vénszi” kagylófotelből, magas talpú cipőt és arany műszempillákat visel, majd hirtelen kurrogó pávafiúvá változik, megint máskor bumfordi, hervatag ősmadár, vagy elszánt indián harcos, végül Rudolf Valentinót idéző, „sármjával” bűvölő dzsigoló... És a nézőnek hamar rá kell jönnie, hogy szó sincs klasszikus szerelmi történetről (aki Bozsik Yvette-et ismeri, persze nem is várt ilyesmit), sokkal inkább egzotikus szerelmi bohózat képei peregnek a szemünk előtt. A különös játékban a nő – jelenjék

meg ellenállhatatlan dívaként, aranyfejdíszes hercegnőként, magyar zenére fekete kosztümben ringó asszonyként vagy csupán hosszú karmokkal hívogató árnyalakként –, az örök hódítani akarás megjelenítője; míg a férfi – emberi és állati alakjaiban egyaránt – az orránál vagy „tollánál” fogva vezetett-vonzott, hódításra szánt him.

A furcsa „hajsza” groteszk happy enddel zárul. A trópusi(?) vihar elől a színpadi pálmafa menedékébe húzódott esetlen madárfiú és a mesekönyvi szitakötőlányvá szelidült démon üdvözült mosollyal kapaszkodik végre össze.

Az *Xtabay* jó arányérzékkel szerkesztett show, látványos epizódok filmszerűen pergetett füzére, amelyben az előadói egyéniségeké a legfőbb érdem. *Bozsik Yvette* hol valóban izgalmasan, hol önironikusan nőies, humora sejtelmes. Jól ismert elemiből (apró rángásokból, ismétlődő rezdülésekből, jellegzetes kéz- és karmozgásokból) épülő táncai hatásosak, saját személyiségétől fűtöttek vagy éppen „hűtöttek”. *Vati Tamás* sziporkázik az egyéniségére szabott szerepben, minden poént, minden getet „megél”, gumiarccal, olykor a „lököttségig” torzított megjelenéssel szolgálja az alkotó elképzeléseit. Mimikája a némafilmek sztárjainak legjobbjaival vetekszik.

És a látvány... Már megszoktuk, hogy a Bozsik-művekben mindig fontos része a hatásnak. Ezúttal *Berzsenyi Krisztina* és *Haraszti Janka* fantáziája teremtett bizarr, olykor csak jelzésekkel ható, máskor valódi pompát mutató képi világot.

Major Rita

„Alapíts együtttest!”

Amerikai szemmel a Magyar Fesztivál Balett előadásáról

III. 22.

Budapesti tartózkodásom alatt szemtanúja lehettem egy kivételesen jó táncprogramnak, amelyet a koreográfus Markó Iván mutatott be.

Egykori táncosként és társulatvezetőként – kötelességemnek érzem, hogy első benyomásaim alapján – véleményt mondjak a műsorról és a társulatról.

Különösen megragadott Markó multimédia-produkciója: a *Tánc az életért*. Ez egy különleges játék a filmvásznon szereplő mester és a tanítványt a színpadon megformáló táncos között. Markó zene- és mozgásválasztása kiegyensúlyozott és harmonikus benyomást keltett. A tanítványt színvonalas művészi képességgel és mély érzelmekkel jeleníti meg. Klasszikus technikája, mely láthatóan *Béjart* technikájával gazdagodott, éles és tiszta. Markó megragadja a közönség szívét; magyaros temperamentuma pedig egyenesen felvilágosítja a nézőket.

Ugyancsak színpadra állította – *Carl Orff: Carmina Buranájára – A nap szeretői* című balettet. Ebben a darabban – az újonnan alakult együttes tagjai (akik igazán jól képzettek) – a színpad háttérében látszó hatalmas napkorong előtt táncolnak. Az erős és homogén társulat stílusát a balett s a modern tánc egysége jellemzi. E friss szemléletű, szabad formaképzés olykor tán mesterkéltség, de még mindig sokkal csiszoltabb és kifinomultabb, mint *Béjart* technikája.

Lenyűgöző, ahogyan Markó irányítani tudja az energia áradását táncosai testében. Állóképességük hihetetlen, amint hosszú periódusokon át teljes erőbedobással teljesítik a koreográfia összes követelményét. Mindnyájan nagyon fiatalok s mégis: szinte a székhez szegeznek a közönséget...

Kezdetben megpróbáltam összehasonlítani a darabot a *Carmina Burana* saját „történetével”, de utóbb lemondtam erről. Ahogy a darab alakult s folytatódott, megértettem, hogy ez egy egészen más történet; magával ragadott a tánc és Markó zenei értelmezése. A mozdulatokon keresztül pedig könnyedén megértettem koreográfiai gondolatait, hisz ezek világosak, figyelemre méltóak és érdekesek.

Végül, de nem utolsósorban, beszéljünk a *Ravel: Bolero*-ról. A legismertebb Bolero-variantát *Maurice Béjart* és *Ruth Page* komponálta. *Béjart* változata körbeülteti a színpadot férfitáncosokkal, akik közönségként figyelik az asztal tetején táncoló s a zene ritmusát jelképező női szólistát. *Page* feldolgozása egy prostituáltat állít a középpontba, aki stricijével kacérkodik. Markó női szólistája szintén inkább jelképes alak. Őt is csodálók veszik körül, de ezek felöltözött táncos párok, akikre intenzív hatást gyakorol a mezítelennek ható szólista életeréje. Táncát egy széken kezdi a színpad közepén, akárcsak az őt körülvevő, nyugtalan-ideges párok. Mozdulataik kidolgozottak és hibátlanul kivitelezettek. Markó *Bolero*-ja erőteljes, érzéki darab, mely sajátosan illeszkedik a zene spanyolos karakteréhez.

Élveztem a táncot, és csak pozitív emlékeket viszek haza magammal a Magyar Fesztivál Balett munkájáról.

Nicolas Petrov
(Pittsburgh)

Nicolas Petrov és Markó Iván

Fotó: Kálmán Tamás

Goda: *A homok asszonya és az 1/8 milliméteres ember*
Christiane Loch és Silvano Mozzini
(*A Theater Carambole* előadása – Zürich, 1994.)

Fotó: Johannes Knoth

Itt minden másképp van! Ez volt az első benyomásom az *Artus* bemutatóján, a Magyar Táncpanoráma '97-sorozat figyelemre méltó eseményén. *Abe Kobo* japán író *A homok asszonya* című regénye alapján sajtóságtól koreográfiai képződményt állított elő a művészeti vezető *Goda Gábor*; az azonos címet így toldva meg: *...és az 1/8 milliméteres ember*. Persze mindjárt fölkeltem bennem a műből készült film is – kínzó monotonitása, reménytelensége, a bezártság iszonyú érzése a végeláthatatlan szemhatár alatt. *Goda* darabja nem valamiféle kopár tájon játszódik, hanem egy jelzett szobában (*Ursula Müller* és *Goda Gábor* terveit *Johannes Knoth* kivitelezte).

Groteszk módon a díszes csillárból pereg a nő tenyerébe a homok, a férfi belép-kilép egy ajtón, ami körül nincs is fal, sosem tudni, csak sejteni lehet, vajon kint, vagy bent vannak-e azok ketten...

A nyitóképz szinte klasszikus: a két szereplő egymás felé fordulva áll, majd lassan mozogni kezd. A gesztus a másikra irányul, de nem fejeződik be, a kéz nem érinti a másik testét. Aztán mégis összekapaszkodnak, és elkezdődik egy szinte szabályos pas de deux, csakhogy itt a nő emeli a férfit, minden pozíció, kar és lábtartás kifordított, el-

A labirintus vándorai

Goda Gábor és M. Kecskés András estje

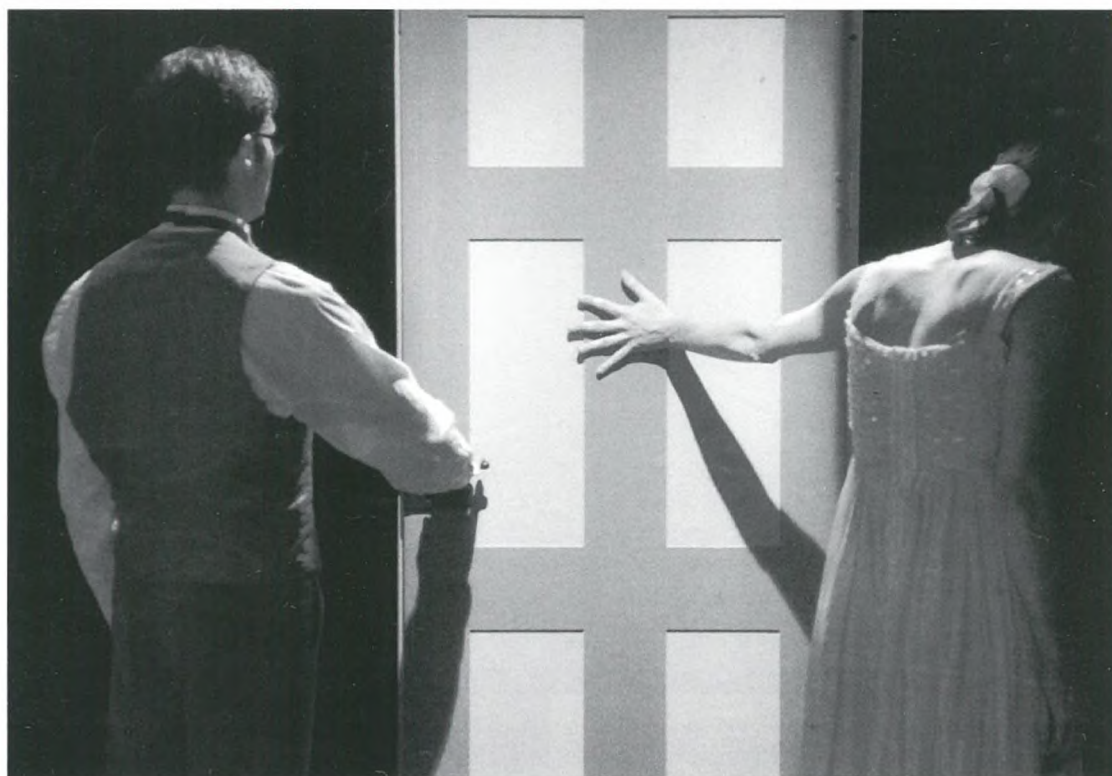
III. 23.

torzított. Mintha a szereplők valamiféle ijesztő tükörlabirintusban bolyonganának, a mozdulatok más-más fénytörtésben ismétlődnek. A férfi bogarakat kerget, a nő a homokkal bíbelődik – semmi értelme az egésznek, annak sem, hogy az egyik időnként szándékosan, máskor véletlenül megakasztja a másik mániákus tevékenységét. A fura, eltorzított mozdulatok mégis harmonikusak, az egész fájdalmas téboly esztétikusnak látszik. Aminek az a magyarázata, hogy a svájci Theater Carambole művészei,

Christiane Loch és *Silvano Mozzini* kitűnőek. *Christiane Loch* nagydarab, csontos és izmos, mégis igen nőies. Mozgása kifinomult és virtuóz. Mindez abban a jelenetben mutatkozik meg legjobban, amelyben teljesen *meztelenül* van színen. Pucérsága nem kihívó, kitárulkozása az áldozaté: íme egy hibátlan test, hozzá tökéletes léleknek, gyönyörű életnek kellene társulnia, miért oly nyomorúságos és megnyomorított körülötte minden? (Ehhez fogható táncos bravúrt Drezdában láttam 1993-ban, a Holland

Táncszínház vendégjátékán. Martha Clarke koreográfiáját, a *Nocturne*-t Jeanne Solan adta elő, fedetlen kebelrel, de hosszú tüdőben, csuklyával a fején – feledhetetlenül.) A kontakt technika és az atmoszférikus cselekvéssorok feszülésében – a darab végki-
fejlte mégis megoldást jelez: férfi és nő – saját álmait jócskán feladva, önmaga előtt is meghunyászkodva, új, közös álmokat keres. Mintha mindketten beiratkoztak volna az alkalmazkodás iskolájába...

Christiane Loch
és *Silvano Mozzini*
(Részletek
a *Katona József Színház*
előadásából –
Budapest, 1997.)

MAGYAR TÁNCPANORÁMA '97

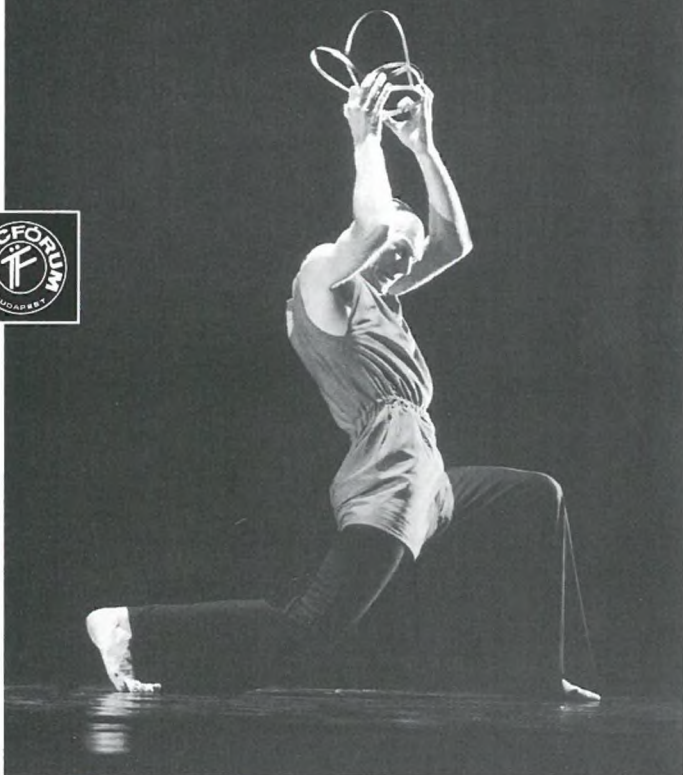
Fotó: Dusa Gábor

Gyémántok tökéletlen foglalatban A XVI. Táncháztalálkozó amerikai szemmel III. 22–23.

M. Kecskés András:
Harald Kreutzberg világa

Fotó:
Kanyó Béla

A kortárs koreográfusok évek óta módszeresen kutatják, milyen módon újíthatók meg a táncszínház kifejezési eszközei, s meddig lehet visszatérni a hagyományokhoz és az elődökhöz? M. Kecskés András az est második darabjával, *Az apokalipszis angyalával* például a harmincas-negyvenes évek német expresszionista táncművészeihez, Harald Kreutzberghez fordul, akihez alkatban, megjelenésben olyannyira hasonlít. A műhöz archív felvételek alapján készültek a ruhák (Tomka Zsóka munkái), és az egykori Kreutzberg-tanítványok, illetve a szemtanúk történetei alapján idézi meg a fenomenális művész alakját és világát M. Kecskés – Piringer Patrícia, a Táncművészeti Főiskola végzős növendékének közreműködésével.

A hat tétel Kreutzberg munkásságának allegorikus megjelenítése, a köztük a *Király és Bolond* jelenete rendkívül szellemes, de az egész – képzőművészeti hatásán túl – sokkal kevésbé átütő, mint amennyit a befektetett munka indokolna. Nem lép túl az emlékezésen, nem tárja föl, hogy mennyiben haladja meg Kreutzberg világát M. Kecskés víziója, azaz hogy hová vezet a kanyargós ösvény, amelyen napjaink alkotói járnak.

Albert Mária

Életem első táncháztalálkozója sok izgalomra, öröme és bosszúságra adott okot. Szinte tátott szájjal bámultam az esemény bőségét táncban, zenében, valamint a kirakodóvásár nem várt gazdagságát az eredeti viseletek, tárgyak szempontjából.

Számomra a legnagyobb élményt a zene nyújtotta. *Ökrösék – Netti Sanyi bácsival* – nem váratlan csúcs. Nekem meglepetést jelentett viszont, hogy milyen erős, rutinos, profi előadást nyújtott például a *Kalyi Jag* vagy a *Tatros*. Bárhol a világon sikert aratnának. De se vége, se hossza az általam kevésbé ismert, ám csodálatosan játszó együtteseknek, mint például a *Csík* vagy a *Tükrös* zenekarok. (Szinte alig lehetett észrevenni egyes „nagyagyú” hiányát. A *Muzsikás* turnézott, de hol volt a *Vujicsics*?)

További gyémántok: a *felcsiki adatközlők*, a tereskei Pál Pista bácsi, az *Óbudai Népzenei Iskola* fenomenális kis zenészei, a táncművész tanárok szinte egyöntetűen magas színvonala, a *szászcsávási zenekar*, a *jászberényiek* viseletbemutatója, a gyermekcsoportok általában stb. No és az a pillanat, amikor a lelátóról a záró táncház széki ciklusát táncoló több ezres hullámzó tömeget csodálhattam...

A bosszúság viszont abból adódott, hogy ezt a felejthetetlen élményt majdnem lehetetlen volt élvezni! Ne is mondjam, mert gondolom, már sokan mondták, hogy a *Budapest Sportcsarnok mennyire alkalmatlan erre az eseményre*. De ha már ez adva van (amit „az a fránya amerikai világnézetem” nem akar elfogadni), akkor legalább a foglalat többi tényezője – a hangerősítés, a műsorszerkesztés, az ellátás és mindenekelőtt a szervezés lehetne jobb. Ehhez képest, a hangerősítés például botrányos volt. Hiába mondták nekem ismerősök, hogy kitűnő szakemberek profi felszereléssel végezték a munkát, „de nagyon nehéz ám...”

Szerintem a közönséget nem a magyarázat, hanem a hang minősége érdekli. És azt a bakit egy szakembernek nem szabad elkövetnie, hogy az adatközlő éneke első pár strófáját nem erősíti be, vagy hogy a színpad jobb oldalán lévő „üres” mikrofonokat erősíti be a bal oldalon játszó szászcsávásiaké helyett.

Kellemetlennek és alkalmatlannak találtam az adatközlőkkel való bánásmódot is. Nem volna szabad ilyen idős embereket olykor ittasan vagy rosszul öltözve színpadra dobni, hogy a teljesen más közösségi keretekben alakult tánc-, zene- vagy énektudásukat hirtelen tündököltessek. (Ésszerűbb megoldást láttam szombat este, amikor a *felcsiki táncosok a kitűnő Hargita Együttessel együtt szerepelve nagyobb biztonsággal táncoltak*.)

Ami az ellátást illeti, az nyugati színvonalú. Legalábbis árakban. Nem kell ahhoz közgazdász diploma, hogy kiszámítsuk, hogy a büfé sok millió forint haszonnal működhetett. Ehhez képest az illető cég nem támogatja a táncháztalálkozót. (Utána néztem.)

Az, hogy ez évről évre így van, az a rendezőség hanyagságát, vagy gyámoltalanságát bizonyítja. És kizárja azt a lehetőséget, hogy hagyományos vásári ételkészítők és kistermelői bor-árusítók gazdagítsák a táncháztalálkozót!

Még egy pár szó egy másik meglepően bosszantó jelenségről: a közönség neveltségéről. Az, hogy valaki befizet a táncháztalálkozóra, még nem jogosítja arra, hogy az előadásokat hangosan végigdumálja, hogy az édes kisgyermekait hagyja rohángálni, a színpadra felmászni (vagy egyszerűen elveszti, otthafejti őket), vagy hogy a nézőtér közepén cigarettázik. Ezek pedig nem elvétett események voltak, hanem a norma.

Szerintem a rendezőség feladata volna ezt is korlátozni, a közönséget viselkedni tanítani, valamint a találkozó gyémántjait olyan kelendő foglalatba vonni, ami a táncházmozgalomhoz méltó, élvezhető körülményt biztosít ennek a csodálatos jelenségnek. Ezt a munkát pedig csinálja az, aki erre ésszel, szeretettel, energiával, tisztelettel valóban képes.

Dreisziger Kálmán
(New Jersey)

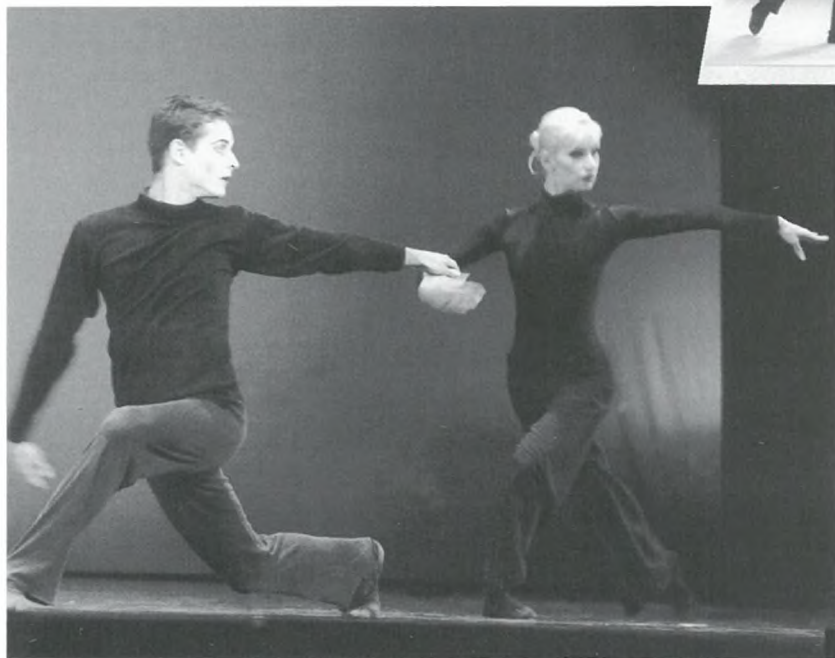

III. 24.

Az, hogy a *Földi Béla* vezette *Budapest Táncszínház* a Petőfi Csarnokban lépett fel, önmagában jelzés értékű. Jelzi egyfelől, hogy a ház egyébként válogatós vezetése *kortársként*, korszerűként ismeri el az amúgy klasszikus balett és dzsessz alapon képzett táncos csapatot, s jelzi másfelől, hogy a társulat közeledni kíván a PeCsa nemzetközi újdonságokhoz szokott közönségéhez.

Valóban megérett a helyzet arra, hogy a Budapest Táncszínház anyagi támogatottsága csakúgy, mint repertoárja és táncos gárdája oly módon erősödjék, hogy felsorakozhasson a nemzetközi mezőnyhöz. Ám hagyjuk a támogatottság gondját, beszéljünk a repertoárról s a táncos gárdáról, az ideai Táncpanoráma kapcsán.

Elsőként *Raza Hammadi* (Földi Béla mestere s az együttes „védnöke”) munkájáról, az *Archipel*ről. Árad a lélekig ható görög muzsika, finomak a fények, finomak a jelmezek, nemesek a vonalak, a gesztusok.

Van szépség, erő és lendület. Mit is akarhatnék még? Ma, amikor a videoklipek és virtuóz erőszak korában örülnöm kellene a csendesen szép ember hangnak, nem tudom, mégis, mi a bajom velem? Átcsordul egyik tétel a másikba: kettősök, szólók, triók, négyesek... Minden simán megy, nincs atrocitás, s nekem már ez sem jó?

A válasz végül a muzsika felől közelít. A tánc egy szép mozgástechnikára, annak folyondár-kombinációira épít, mellyel azonban végig, hangról-hangra a zenét illusztrál-

a Petőfi Csarnokban

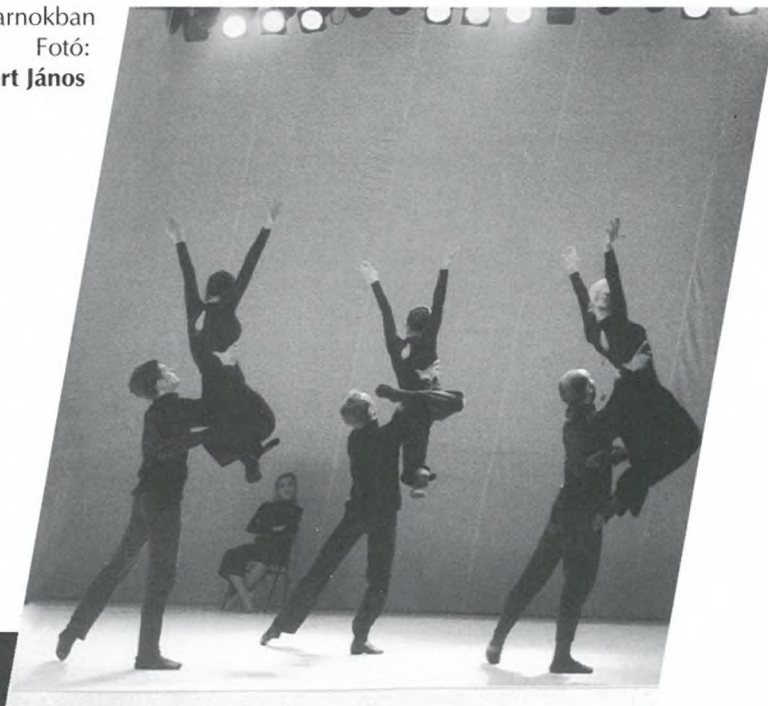
Fotó:

Eifert János

Földi–Jesto Funk:
Arcok

A Magyar Állami
Operaházban

Fotó: **Kanyó Béla**

villanásból (mint *Szabó Helga* és *Zachár Lóránd* kettőse) is látszik: erejükből sokkal többre is futná.

Lényegesen nagyobb alkalmat adott a „villanásokra” az est második darabja, Földi Béla *Arcok* című műve, melynek ősbemutatóját a *Táncművészet* javára rendezett VI. gálaesten tartották a Magyar Állami Operaházban, 1996. október 7-én, s amely ezúttal is meglepetéssel szolgált.

A Hammadi-féle stílus folytatásaként ugyan, de már sokkal erősebb amerikai dzsessz-hatásokkal, sok apró izolált kéz- és lábfejmozgással, a dzsessz-muzsikától hamarosan funkúra átváltva, Földi eljut itt egy olyan *show-tánc stílusig*, melynek ma nálunk ő az egyik legprofibb művelője. Jól megdolgoztatja pereputtyát: a nehéz unisonókat, gyors kötéseket itt-ott még bakizgatva, egészében véve azonban elemi erővel adják elő. A koreográfia telis-tele ötlettel, mégha bizonyos sablonosság s a valódi humor mellett néhol a negédesre sikeredett viccelődés sem hiányzik belőle. A koreográfus végre egyéniségeket, életteli hangulatokat, valódi testeket látta. Ebből kellene még több: ahogyan például „elsőszed egy Doór Zsuzsannát” – valahonnan „a népből”, és „megcsinálja”: jobb lesz, mint egyik-másik magas előképzettségű kollégája... Ez hát a társulatépítő irány, melyhez csak gratulálni, folytatása jobb feltételeihez pedig csak szurkolni lehet.

Lőrinc Katalin

Ladányi Andrea választásai

Hol van már az az októberi délelőtt, amikor a Győri Balettől való távozását követő egyéves bolyongásáról beszélgettem Ladányi Andreával. Akkor csak rövid időre tért haza. „Ez az év elég kemény volt. Nemigen ismerek olyan embert, akinek ajánlani merném, hogy fogjon bele így szerencsét próbálni... És most megint elmegyek. De nem szakítom meg az itteni kapcsolataimat. Színházzal, filmmel itt még nekem komoly terveim vannak...” Így zárult az interjú akkor; vagy tíz esztendeje.

Szokták mondani: választásai jellemzik az embert. Mennyire érvényes ez Ladányi Andreára.

Szabálytalan utat jár be. Olykor úgy tűnik, improvizál. De időről időre visszatekintve, minden választásának megvan az értelme.

Amerikai kalandozásának is, a finn *Yorma Uotinen* mellett eltöltött három évnek még inkább. S amilyen őszintén gondolta annak idején, hogy: „a *Markó Iván-féle* színházba szerelmes voltam... Amennyire eszelősen benne voltam az egészben..., most annyira vége.” Ugyanolyan őszinte, teljes odaadással járja azóta újra meg újra extatikus varázstáncát *Markó Bolerójában*.

Saját koreográfiái estjeire sem véletlen, milyen társakat választ. S bár ha egyszer magában jelenik meg a színpadon, az is épp eléggé felkavaró: jelenléte annyira erős, mégis remekül etalálja, kik mellett lesz még izgalmasabb az a világ, amit megteremt. Mily gyönyörű látványt nyújtott a *Petőfi Csarnokban* kettejük: e légies fehér nő és *Benny Bell*, az amerikai fekete férfi szoborszépsége!

S kicsoda feszültség áradt most, a Nemzeti Színház színpadán, amikor a szuggesztív néptáncossal, *Román Sándorral* párban tűnt fel a *Henryk Górecki* zenéjére koreografált *Element vadászni... I.*

Ladányi-Górecki (Kronos Quartet): *Element vadászni... I.*

Fotó: Kanyó Béla

című kettősben, az idei Táncpanorámára hozott koreográfiai estje nyitódarabjában.

A történet az örök témáról szól – ráadásul és speciálisan – egy egymáshoz nem illő – nő és férfi küzdelméről. Szuggesztíven, vadul és szenvedélyesen. Nagyon erős (és mozgásban is látványos) a kontraszt a férfias, csizmás ember és a törékeny nő között. Pillanatokra szelíd érzelmek tanúi is lehetünk, de inkább kegyetlen, s mint a végére kiderül, kilátástalan is a harc, amit egymással vívnak. Mégsem hisszük, hogy e nő legyőzhető.

Az *Element vadászni... fiatal* díszlet- és

jelmeztervezője, *Ágh Márton* is Ladányi Andrea választása. Az emberpárt bezáró, áttetsző csőformájú „börtön” s a többi díszlettel való játék szokatlan s kifejező képzőművészeti élményt nyújt. Andrea narancsszínű, hol erőnyőre, hol legyezőre emlékeztető körszoknyája még önálló táncra is képes, gyönyörűséges-nőies hatású kompozíció.

Néhány hónappal ezelőtt, a darab ősbemutatóján, de ezúttal is úgy éreztem: előnyösebb lett volna, ha az est ezzel végződik. (Nyilván színpadtechnikai s más okok indokolják, mi lesz a végső sorrend.) A második rész (külön cím helyett az *Element vadászni... II.*) mégcsak illett a kemény-viharos kettőshöz, hiszen – finom hangulatú, költői táncképeiben – Ladányi újdonsült csapata: a *kecskeméti Katona József Színház táncra* mutatkozott be; meglepő érettséget és koordináltságot felmutatva, nem beszélve Ladányi érdekes, sajátosan modern nyelvezetéről. Ugyanakkor a beígért s várvavárt *premier*, a harmadik részben a *Love Street – Kukorelly Endre* szövegére és *zenei montázsra* – még sok-sok kérdőjelet hagyott.

A felismerhetlenségig távol állt a Csipkerózsika-mese jelzett feldolgozásától, s koreográfiailag-dramaturgiaiilag egyelőre megoldatlannak éreztük, de meggyőződésünk, hogy ezt most Ladányi Andrea is tudja, s amint lehet, változtat rajta s kieri. Még akkor is, ha nem győzi hangsúlyozni: „*Nem vagyok koreográfus!*” Sőt, hozzáteszi: „*Csak azt mondom, hogy elindultam.*”

Újtát érdemes nyomon követni, már csak azért is, mert tűnjön föl bárhol, tekintetünket nem tudjuk levenni róla.

Jálics Kinga

Juronics és az ő emberei

Tisztában van táncosai tehetségével. Tudja, mire képesek. „Ha nem lennék velük elégedett, önmagammal nem lennék, hiszen én válogattam őket. Ők az én embereim” – mondta kissé érzelmesen nemrégiben a még mindig csupán huszonnyolc esztendőes langaléta fiatalember, a Szegedi Kortárs Balett művészeti vezetője, *Juronics Tamás*.

Tényleg sokra képesek, akárcsak ő. A *Szegedi Balett* tizedik évéhez érkezett: ebből az utóbbi ötöt Juronics és *Pataki András* vezette. Akkor került nevükbe a *Kortárs* szó, s akkor már három éve működött a stúdió, amely koreográfus-neveléssel foglalkozik. Célul tűzték ki, hogy minél több ösbemutatót tartanak. Egyfajta ablakszerepet betöltve, külföldi koreográfusok meghívásával is, behozzák az új irányzatokat.

És Juronics, a koreográfus kiszabadult a palackból. Ezt a jelenetet akár magunk előtt is láthatjuk az ő előadásában. Képzelnék el egy jó kétméteres butéliát, amelyből először a fejét, hosszú nyakát nyújtogatva, kígyózó, araszoló mozgással kikúszik; pillanatra tétován körülnéz, majd villámgyors mozdulattal átröpül a színen, vagy egy szempillantás alatt elterül a földön, amin maga is meglepődik...

Ha jól számolom, túl van tizenötödik koreográfiája bemutatóján, s már csaknem betanulták a legújabbat is, a kicsit elhalasztott „születésnap meglepetést”. Valószínűleg október elején látható először a *Szilánkok*, mellyel alkotója, vélhetően, pályája újabb állomásához érkezik.

A Budapesti Tavasz Fesztiválra két korábbi művet hoztak. A *Máz* a Hollandiában élő izraeli származású *Itzik Galili* frappáns alkotása, a *Homo ludens – Juronics bravúrja*. Mindkét mű emberi találkozásainkról szól. A *Máz* ékesen bizonyítja mindazt a magassintű technikai tudást, ami e táncos csapat sajátja. A fergeteges tempójú, magával ragadó tánc, a magukat nem kímélő, félelmetes zuhanássorozat csupa tűz, lendület, dinamika.

A *Homo ludens* számomra – másodsorra is – elragadó.
(I d é n

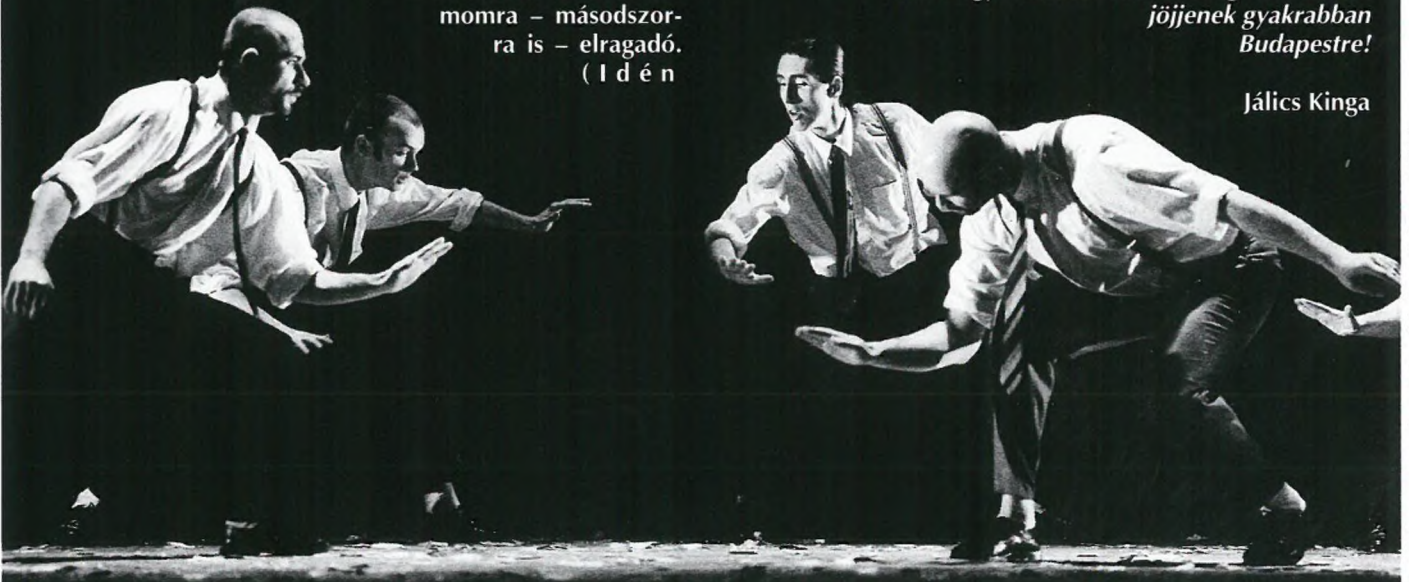
sem hagyhattam ki, bár tavaly már élvezhettük frenetikus hangulatát a Fővárosi Operett Színházban.) A mozaikszerűen felvillantott történetek, különböző groteszk jelenetek játszóterén, grundon, bérházudvaron, utcai padon elevednek meg. Ezúttal sokféle stílusban, nagyszerűen válogatott zenére. A vihogó kamasz lányok jelenete, az indulatos asszonyok, akik az udvari porolón a férfiakat ábrázoló szőnyeget szeretnék halárapüfölni; a heavy metal-kettős, mint a *zokniban szteppelés természetrajza*; a férfihirig a kosármeccsen; a szeretnivalóan idélen parókás jampec *Juronics-módra*; a véécésészt cipelő fiú és a nagypárnájával tán épp egy kapcsolatból kimenekülő lány lírai-groteszk romantikája... – szinte fölsorolhatatlan ötletkavalkád.

Mindezt könnyed, populáris kikapcsolódásnak ajánlja a szerző. Igaza is van. E darabon keresztül az is megszereti a műfajt, aki eddig nem volt híve. Ám Juronics a *játszó embert* százféle színben hozza elénk. Jelen van a szelíd líra, a tragikum, és elsőrendűen – a humor! A szellemi szíporka, az önirónia. Egyik poén követi a másikat, szünet nélkül árad a nevetés a nézőtérben. Holott tudvalévő, a humor nem túl gyakori vendég a táncszínpadon; pedig micsoda gyógyító, üdítő élmény. A közönség jól érzi: a *Homo ludens* kapcsolatteremtéseink karikatúrája. (Miközben persze folyton arra is gondolok, jókedvükben vajon hány „plazúrt” gyűjtenek össze a testükön a félelmetes akrobatamutatványoknak beillő produkció során...)

Hogy mitől lehet az emberi mozgás humoros? Talán az egymást követő mozdulatok váratlanságától, odanemillőségétől? Nehéz a válasz; a fő, hogy ők tudják. Nem is igen emelhető ki közülük senki, illenék az egész társulatot felsorolnom. Ám számomra hadd maradjon *kedvenc táncosként is Juronics!* Mert, ahogy már többször írták is róla: „*Európa-szerte páriját ritkító jelenség a színpadon*”.

Öröm, hogy Európában mind többfelé látható, „embereivel” együtt. Ezennel én is meghívom őket: *jöjjenek gyakrabban Budapestre!*

Jálics Kinga

Juronics-montázs: *Homo ludens* • Sárközi Attila, Topolánszky Tamás, Kalmár Attila, Juronics Tamás

...Myriam Naisy?

Myriam Naisy

Fotó: Michael Slobodian (Quebec)

Szokatlan programra gyülekeztek az egyik szeptemberi estén az Operaház balettművészei. Ráadásul 13-án, pénteken. A sokak számára baljós előjelű nap dacára szerencsés találkozás részesei lehetnek a jelenlevők, köztük magam is. Myriam Naisy vezetett gyakorlatot, és nem volt titok az sem, hogy az együttesünkkel áprilisban bemutatandó új művéhez keresi a legmegfelelőbb táncosokat. Naisy darbjait többek között olyan társulatok tartják repertoárjukon, mint a Ballet Béjart de Lausanne, a Ballet National de Nancy, a Ballet du Nord en France, a Ballet Junior de Genève, a Le Gala des Etoiles de Montréal, a Le Jeune Ballet du Quebec, és a Le Grand Théâtre de Genève. 1990 és 1992 között házi koreográfus és művészeti vezető a Tanz Theater Zürichnél, 1992 és 1995 között pedig szólótáncosként, koreográfusként és balettmesterként dolgozik a Stadt Theater Hagen társulatánál. 1988-ban Maurice Béjart-díjat kapott Moka című darbjáért, 1993-ban pedig elnyerte a Tokiói Nemzetközi Koreográfusverseny díját.

A hölgy francia, kedves, bájos, mindig mosolyog és olyan mozdulatokat mutat, amelyek érdekesek, izgalmasak s neki nagyon jól állnak.

K. Cs.: Engedd meg, hogy rögtön a közepébe vágjak! A „megnézés” után mit gondolsz: együttesünk tagjai hogyan fogják elsajátítani ezt a technikát?

M. N.: Az első fogalom, amellyel az operaházi együttesről szerzett benyomásaimat ki tudom fejezni: az energia, az erő. Nem éreztem, hogy a táncosokban félelem lett volna a szokatlan mozgás miatt. Sőt meglepett, hogy sokan mennyire hajlékonyak, és mennyire jól érzik a modern technikát. Úgyhogy – a premierre gondolva – az előadók szempontjából nagyon optimista vagyok; a magam szempontjából pedig reménykedem.

K. Cs.: Miért csak reménykedsz?

M. N.: Fontos szempont, hogy mennyi időm lesz a táncosokkal együtt dolgozni. Ha elegendő lesz, akkor mindent meg tudunk majd valósítani, eredeti elképzeléseim szerint. Ha kevés lesz, úgy egyszerűsíteniem kell.

K. Cs.: Aki ezt a mozgást nézi, rögtön észreveszi, hogy az egyes mozdulatok rendszert alkotnak, a gyakorlat felépített, a mozdulatot (jól) végző test minden porcikája koordinált – egy szóval, hogy egy kialakult technikát mutatál be. Melyik ez? Jól ismert „modern körökben”? Vagy ha nem, akkor mi a neve?

M. N.: Nagyképűség lenne azt mondanom, hogy ez a saját technikám. Pedig abból a szempontból így igaz, hogy nem helyezhetem be egyértelműen semelyik ismert iskolába. De nem láttam fel semmi újat. Sok forrásból táplálkozik ez a nyelvzet, és folyamatosan alakult ki az évek során.

K. Cs.: Megismerhetünk néhányat a források közül?

M. N.: A klasszikus balettet kell elsőként megemlítenem. Ez a technika hozza létre a legszebb vonalakat, amelyeket azután én tudatosan átalakítok. Egyébként nagyon szeretek klasszikus balettel nézni. Ha valaki ezt nagyon jól csinálja, az fantasztikus tud lenni... De én úgy gondolom, ahhoz, hogy értelmileg és lelkiileg is nyitott lehessenek, át kell törnöm bizonyos falakat. A klasszikus balett szigorú szabályai ilyen falakat jelentenek nekem, de az alap mégiscsak ez.

Mellette természetesen több, már „klasszikussá” vált modern hatott rám. Például Martha Graham, José Limón, Merce Cunningham... De ha teljes választ kellene adnom arra a kérdésre, hogy mi minden alakította a koreográfiámra jellemző mozgásvilágot, akkor még azt mondanám, hogy mindezek az előbb említettek, no és az utazásaim, meg az élet.

K. Cs.: Rovatunk címe: Kicsoda Ön? Ahhoz, hogy jobban megismerjenek az olvasók, kérlek, rögtönözz nekünk egy rövid életrajzot.

M. N.: Grenoble-ban születtem. Balettet a Párizsi Opera balettkolájában kezdtem tanulni. Majd Cannes következett, a Rossella Hightower Táncközpont, utána pedig Maurice Béjart Mudra iskolája. Később táncoltam Angers-ben a Ballet Théâtre Contemporain együttesében és a genfi Ballet du Grand Théâtre-ben is.

K. Cs.: Kiknek a koreográfiáiban?

M. N.: Angers-ben például George Balanchine, Carolyn Brown, Viola Faber és Mats Ek műveiben, Genfben pedig Louis Falco, Oscar Araiz és Richard Wherlock kompozícióiban. Első saját darabomat pedig 1979-ben mutatták be.

K. Cs.: A Le Gala des Etoiles de Montréal magyarországi megfélézőjén, a „Világsztárok az Operában” elnevezésű gálán 1993-ban a magyar közönség is láthatta egyik koreográfiádat...

M. N.: Igen, Ederlezi címen Anik Bissonette és Louis Robitaille táncolta. Ez egy olyan kettős, amelyet nekik készítettem, de nagyon örülök, hogy április 19-én az Erkel Színházban két másik kiváló művész: Pongor Ildikó és Ifj. Nagy Zoltán is eltáncolja.

K. Cs.: Úgy tudjuk, hogy 1997. április 19-én ősbemutató is lesz az Erkel Színházban...

M. N.: Harangozó Gyula balettigazgató felkért, hogy készítsek egy koreográfiát Pongor Ildikó 25 éves operaházi tagságának tiszteletére. Örömmel fogadtam el a lehetőséget, nagy megtisztetésnek érzem. Ildikót régóta ismerem, többször láttam táncolni a kanadai Etoiles-gálákon. Műveimmel előtte hódolok, de nem úgy, hogy személy szerint róla szól a darab. Ő inspirál engem művészi pályájával, egész életével, három gyermekével; mindazzal, ami jellemző egy ilyen nagyszerű személyiség életútjára. Az örökkévalóság háromszöge címet adtam a műnek, mely négy tételből áll, és ezzel négy „kulcsot” kínálok a közönségnek. A tételek címei: félelem, harc, könnyek, sodrások. Többet nem árulok el, mert nem akarom befolyásolni a nézőket. Úgy gondolom, hogy munkáimban én csak kérdéseket fogalmazok meg, a válaszadás joga mindig őket illeti meg.

Kútszegi Csaba

R. Strauss: A rózsalovag
A címszerepben: **Bokor Jutta**
Partnere: **Péter Anikó**
Fotó: **T. Szántó Péter**

Richard Strauss alkotói pályájának egyik csúcsa A rózsalovag. Áradó dallamaival, sajátosan groteszk humorával, lírájával, csipkelődő zenei idézeteivel azonnal meghódította a világot. A budapesti dalszínház már az ősbemutató évében, 1911-ben műsorára tűzte a művet és a sokadik felújítás után, március 7-étől ismét repertoárdarab lett. Néhány „be-melegítő” előadás után, a Budapesti Tavasz Fesztivál jóvoltából világhírű vendégművésszel, a Tábornagyné szerepében **Karan Armstrong**gal láthattuk március 14-én és 19-én Strauss zenés komédiáját.

Karan Armstrong, aki számtalan rendezésben énekelt már világszerte a Marsallnát, erőteljesen hatott az előadás egészére, partnereit a legjobb teljesítményre ösztönözte. Stílust és énektechnikai példát mutatott mindazoknak, akik e valóban nehéz és ké-

nyes művet a színpadra viszik. Megjelenése finom és elegáns, mégsem külsőséges. Szemjátéka, mimikája a végletekig kidolgozott. Mozdulatai, hangszúlyos szövegmondása pedig a Strauss-i zenéhez igazodó modern operaszínház nemes példája. Színpadi jelenlétének aktivitásával, a zenei szöveget értelmezésével szinte újjávarázsolta az előadást.

Bokor Jutta, aki jónéhány esztendeje Octavian nadrágszerepének birtokosa, nagy nemzetközi rutinnal rendelkezik, azonnal átvette Karan Armstrong ritmusát; a gátlások nélküli szerető mámoros boldogságát. A szó pszichológiai értelmében is visszatükrözte a szerelmes szépasszony érzelmi töltését. Bársonyos hangjának minden szépségét ismét felizzította a szerelmes éjszakái együttléti nappali köz-

játékaiban. Bokor Jutta hangról hangra – szinte kidolgozott koreográfiában – éli meg Octavian. Járása, tartása, átváltozásai, érzelmi megnyilvánulásai egy fiatalember éretté válásának énekes színészi truvája. S hogy egyénisége nem nélkülözi a humort sem, azt Octavian III. felvonásbeli „szoknya-szerepében” igazolta.

Gregor József ezúttal valóban lubickolt Ochs báró jelmezében. Kissé lomha járása, a nemesi nagyság tettetése, a csevegő modorból átváltó nőszereplő falánksága falstaffi nagyságú. Gregor magával ragadó, egészséges humora – átszöve a gregoros fizikai és hang tartással –, igazolja a pályája csúcsán lévő művész nemzetközi rangját.

Medveczky Ádám, az előadások karmestere, jól érzékelt a színpadról áradó fűtöttséget és az előző előadásokhoz képest jobban alkalmazkodott az énekművészekhez. Hangsúlyosabbá tette a kamarazenei hangzásokat, a csipkefinomságú hangszerelést hibátlanul varázsolta elő Richard Strauss gazdag színtantáziájából, káprázatos zenei nyelvezetéből.

Mátai Györgyi

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ ÉS ERKEL SZÍNHÁZ NYEREMÉNYAKCIÓJA

Többet ér,
mint az ára!

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ ÚJRA JÁTÉKRA
HÍVJA OPERA- ÉS BALETTKEDVELŐ KÖZÖNSÉGÉT
AZ ERKEL SZÍNHÁZBA!

Az akcióval és a bérletváltással kapcsolatban információk a 332-7914-es telefonszámon.

MOST SOKKAL ÉRTÉKESEBB ERKEL SZÍNHÁZI BÉRLETE!

HA AZ ERKEL SZÍNHÁZ 1997/98-AS ÉVADJÁRA BÉRLETET VÁLT, ÉS PONTOSAN KITÖLTI, VALAMINT AZ ERRE A CÉLRA ELHELYEZETT GYŰJTŐLÁDÁBA BEDOBJA A BÉRLETHEZ MELLÉKELT RÉSZVÉTELI SZELVÉNYT, SORSOLÁSON VESZ RÉSZT ÉS NAGY-ÉRTÉKŰ AJÁNDÉKOT, VAGY BÉRLETÉNEK ÁRÁT VISSZANYERHETI.

AZ AJÁNDÉKOK ÖSSZÉRTÉKE MEGHALADJA AZ

1000 000 Ft-ot

A NYEREMÉNYEK ÜNNEPÉLYES ÁTADÁSÁRA A JÁTÉK TÁMOGATÓINAK RÉSZVÉTELÉVEL AZ OPERAHÁZBAN KERÜL SOR.

Az eseményre a nyertesek postai úton kapnak meghívást.

Lully az udvari balettek allegorikus figuráit (mint Ámor, Psziché, Vénusz vagy Nagy Sándor) és kíséretüket szabályos négyes csoportokra osztja. A Versailles-i barokk színház kulisszáiból – a nyitány és az énekes prologusa után – ezeknek a „quadrille”-oknak a sora következik, szabályos egymásutánban: „entrée”-kban. Sokszor akár húsz ilyen „belépő” is követheti egymást, változatos táncokkal és kosztümökben. Ezek sorozatából teremti meg Lully a *balett-divertissement* műfaját, melyhez *barokk szvitjei* tökéletes kísérlenének bizonyulnak.

A „Királyi balett” (Ballet du Roy) alkotógárdájának harmadik tagja Jean Baptiste (Poquelin) Molière (1622–1673); számos udvari balett szövegírója, aki saját vígjátékaiban is rendkívüli szerepet szán a táncnak! Molière a *commedia-ballet* megteremtője, mert szerinte a balett a figurák jellemzésének egyik fő eszköze! Koreográfusként (Lully zenéjével) a Versailles-i udvarban bemutatott híres vígjátéka: az *Úrhatnám polgár* minden felvonásába illeszt egy-egy, a cselekményhez szorosan kapcsolódó táncjelenetet. Az ötödik felvonás pedig szinte önálló baletteloadás, *Nemzetek balettje* címen.

De hol van még a XVIII. század? Monsieur Rameau még meg sem született, és Beauchamps is még csak 25 éves, amikor 1661-ben – Mazarin bíboros tanácsára – az ifjú Napkirály megnyitja a világ első balettintézetét, a Királyi Táncakadémiát (L'Académie Royale de Danse), és őt nevezi ki igazgatónak. Beauchamps ki is érdemli, s meg is szolgálja e fényes megbízatást: ő az, aki húsz éven át napi 1–2 órás balettleckét ad a királynak; aki az udvari baletteloadások legtöbbszörét megalkotja, s olykor – XIV. Lajos partnereként – egy-egy „női” főszerepet is eltáncol.

Ám a király állandó partnere (pontosabban „partnernője”) nem Beauchamps, hanem az udvarnál villámgyors karriert befutó, olasz zeneszerző: Jean Baptiste Lully (eredeti nevén Giovanni Battista Lulli; 1632–1687), aki táncosnak is kiváló. S amikor Beauchamps – szerinte – „nem hatol bele kedvére egy-egy hegedűdallam karakterébe”, nos, akkor maga Lully koreografálja meg, vagy alakítja át a balettjeleneteket. Nála a lépések zeneisége, a tánc és a zene harmóniája mindennél előbbre való, akárcsak a színpadon érvényesülő szimmetria!

Húsvétköszöntő

Ritka, ha így van: hogy nem kell keresni a jelzőket... Sőt, inkább lefaragni illenék belőlük, nehogy bárki is a túldícsérés hangját érezze ki e sorokból.

Mert legszívesebben azt írnám: olyan improzálás, annyira tartalmas, változatos, arányos és elegáns néptáncműsort, mint amelyet a Budapesti Tavasz Fesztivál igazgatósága rendezett – húsvét alkalmából – az Erkel Színházban, még nemigen láttam. És azt hiszem, nem túlzok, mivel – az alkotók (Kricskovics Antal és Zsuráfszki Zoltán), az előadók (a Honvéd Táncszínház, a Budapest Táncgyűttes, a Bihari János Táncgyűttes és vendég Tessedik Együttes), továbbá a rendező-koreográfus (Foltin Jolán) egymás tehetségét erősítő kölcsönhatásában – ezúttal minden oly szükségszerűen és oly szerencsésen találkozott össze.

A műsor az *Ördögünnep* című Zsuráfszki-koreográfiával indult, amelynek a nézőtérrel a színpadra érkező, telmetető álarcosok máris vidám farsangi hangulatot kölcsönöztek.

A bumfordi, mégis erőteljes férfitáncot a „Kis-Bihari” bájos leánykái váltották: a 13 hamvas kislány tavaszköszöntő játéka, majd a mezítlábas-kalpagos legénykékekkel járt friss párostánca üde tavaszi harmatot hozott. A vendégként fellépő Tessedik Együttes szlovák tavaszköszöntő leánytánca (*Morena, Morena*) következt ezután, a kisse-baba szertartásos felöltöztetésével, a „Kiszének” járó énekes leányjátékkal és táncsal, mértéktartón ünnepélyes, majd eleven ritmusokkal.

A három kisebb, majd egyetlen óriási karikában végződő szlovákiai lánytánc amúgy is feszes térformáit (és pikánsan finom, tartózkodó nőiességét) jól ellenpontozták az improvizatív hatású erdélyi férfitáncok és magyar pásztortáncok, köztük is a virtuskodásra kitűnően alkalmas páros botoló, melyben – *Makovinyi Tiborral* és *Balla Zoltánnal* az élen –, a férfitáncosok jeleskedtek.

A gyerekjátékok s a leánytáncosok között *Szvorák Katalin* tavaszshivogató népdalcsokra kiteljesítette a színpadra dolgozott népszokások komplexitását, s a táncképek között ügyes átvezetésül is szolgált. *Berecz András* „autentikus” igényű szólóéneke ugyancsak ízes színfolt lett. A profán-paraszti szókimondás értelmében tréfás produkciója még éppen belülről maradt a jóízű, a műsor ünnepi kereteinek határain...

Akárcsak az erdélyi román táncokat s a Tisza-vidéki pásztortáncokat, a nagyszabású, lendületes *somogyi mulatságot* is *Zsuráfszki Zoltán* készítette. A három együttes tagjaiból verbuválódott kitűnő

előadói gárda a dél-dunántúli táncok forgatagában mutatta meg az est folyamán először, mennyi kifejező erő rejlik egy szokatlanul nagy létszámú, együtt-egyszerre táncoló s közben a szívet-leket sem nélkülöző csapatban.

A ragyogó hangulattal záródó első részt a másodikban *Foltin Jolán húsvéti passiójátéka* folytatta. Zeke Edit templomcsarnokot idéző, rusztikus-romos, fából ácsolt díszletében, Imrik Zsuzsa jelmezeiben – *Berecz András* és a bibliát mesélő *Molnár Piroska* keresetlen, dísztelen s mégis meghitt közreműködésével – pergett le a nemes egyszerűségű táncdráma: Jézus élete s halála.

Foltin a teljes est rendezésén túl külön is remekművet alkotott a Passióval. Hajszálpontosan adagolt táncot, éneket és gesztust: valamennyi cselekményes akció és szólisztikus vagy csoportos táncblokk gördülékenyen, dramaturgiai szempontból logikusan és korszerűen szolgált a Jézus-történet jelképes megelevenítését.

Rémi Tünde elragadó Mária karján a pólyásbaba Jézussal. Igazi parasztdonna, az asszonyok-lányok körében. De az idill a gyermekkel máris átváltott az anya s a felnőtt Jézus (*Juhász Zoltán*) kapcsolatára. A fekete köpenyes Júdás (*Lányi Attila*) s a tanítványok, Jézus térí-

tései, az ujjongó, s később a kiközösítésre is kapható tömeg csoporttánca, majd – immár a tizenkét tanítvánnyal – a villanásnyira megidézett *utolsó vacsora*, az elfogatás s a keresztfeszítés – a néptáncanyagból merítkező koreográfiai-színházi eszközök szimbolikus erejének, a forma s a tartalom szoros kölcsönhatásának nagyszerű megnyilvánulása.

Külön említést érdemel a lezárás „tánc a táncban”-megoldása: *Molnár Piroska* „altatójára” *Mária* – az örök anya – a keresztről leemelt halott Jézust ringatja végtelen álomba a *Pieta-pózban*...

E balladai tömörségű zárókép után lányok messzezengető, évődő sikongatása úzi el a bibliai múltat: kezdődik a *Ruzicsáló: Kricskovics Antal* szerb tavaszünepe, amelyről – idestova huszonöt évvel ezelőtt (hiszen huszonöt éves!) fedeztem fel revelációnak járó örömmel, hogy ez a színpadra dolgozott szerb népi szertartás nem kevesebb, mint a Maurice Béjart-féle Tavaszünnep (*Le Sacre du Printemps*) néptáncpárja! És tessék! Most – akárkinek jutott is eszébe, hogy felújítsa –, jól tette, hisz ma is frissnek, sőt egyenesen bombasztikusnak hatott! Ráadásul ez az amúgy is „klasszikus” Kricskovics-mű – a három néptáncgyűttes rendkívül fegyelmezett és pregnáns előadásában – élén a férfi s a nő nem egy-egy kivételesen dekoratív „kiválasztottjával” (*Makovinyi Tibor* és *Truppel Mariann* személyében) áldásos metamorfózison ment keresztül. A *Ruzicsáló* szinte kinyílt, kibomlott, és a táncosok hatalmas karéjában végre megmutatta önmagát! Felejthetetlen élményt szerezve a jelenlétőknek, akár csak a rákövetkező üde gyereksereg húsvéti játéka (*Foltin* és *Zsuráfszki koreográfiájával*).

Végül pedig *Zsuráfszki* pompás *Kalotaszegi bálja*, amely – a csodálatosan szép fekete-piros eredeti népviseletekben s a *harmincegy kalotaszegi páros* bravúros táncával – méltóbban nem is zárhatta volna e gazdag programot.

Három kitűnő koreográfus egymásratalálása és harmonikus együttműködése néptáncünnepé érlelte a nagypénteki gálát, amely – a Tavasz Fesztivál számtalan zenei, képzőművészeti és színházi eseményét, de még a Táncparoráma '97 tizennégy saját rendezvényét is megkoronázta.

Kaán Zsuzsa

Orpheusz – Mítosz a szerelemről

Új Herczog-balett Pécssett

I. 20.

Az istenek dálnokának szomorú szerelméről készített kétfelvonásos balettet *Herczog István* a *Pécsi Balett* számára. *Böhm György* szövegkönyve Orpheusz és Euridiké jelképekben gazdag történetét napjaink nagyvárosi környezetébe helyezte, tragédiájukat a kegyetlen, cinikus tömeg érzéketlenségének ellenfényébe állította. Az alkotók művükhöz több szerzőtől (Tomita, G. Holst, Kitaro, J. Goldsmith, S. Barber, A. Ramirez) válogattak végül is „összesimuló” zenéi anyagot.

Az antik mítosz sok művészt meghihletett a régi időkben és századunkban is. Festők, írók, költők, zeneszerzők, színházi és filmrendezők egyaránt szívesen nyúltak a témához. A balettszínpadokon is számos Orpheusz-változat született. *Jean-Georges Noverre*-től *George Balanchine*-ig, *Maurice Béjart*tól *Pina Bausch*ig, újabban *John Neumeier*től *William Forsythe*-ig sokan sokféleképpen dolgozták fel a történetet.

A költő és a dálnok Orpheusz, aki énekével – a szó és a ritmus varázserejével – vadállatokat szelidít meg, és sziklát mozdit el a helyükről, az alvilágba is követi meghalt kedvesét, hogy visszakérje őt Hadesztől. Az alvilág ura kegyes, Orpheusz visszakapja Euridikét, de amíg a napvilágra nem érnek, nem pillanthat rá. Orpheusz megszegei a tilalmat, és így másodsorra is, immár örökre, elveszíti szerelmét.

Herczog István balettjében alig változtat az alaptörténeten. Mindössze annyit tesz, hogy korunk szemléletéhez kapcsolja a mitikus történeteket. Szerkesztési készségét dicséri, hogy az események és a lélektani ábrázolások aránya a műben mindvégig kiegyensúlyozottan jelenik meg. A rutin mozgatta, szürke embertömeget felbőszíti a valódi érzelmek áradása. Eltiporni, megsemmisíteni igyekszik azokat. A „szürkebabátosok” rátörnek az üvegfal mögött, *boldogságuk világában* élő szerelmeseikre, és megölik Euridikét. „Napjaink” Orpheuszát ezután a tébolydában látjuk viszont, hiszen nem képes élni a világban érzései, eszméi nélkül. Látomásaiban újra és újra felbukkan az őt hívogató Euridiké, és egy feketeruhás férfi – talán a Sors megtestesítője – az alvilági útra buzdítja. És Orpheusz útra kel. Neki *nem a szerelem és a szépség eléréseért, hanem ezeknek az értékeknek a visszaszerzéséért és megőrzéséért kell küzdenie*. Valóban, a 21. század küszöbén zavarodottan toporgó embernek is döntenie kell, hogy az egyéniségét megtartó alapvető értékeket választja-e, vagy sodródik az arctalan, uniformizáló tömeggel. (Különös egybeesés, hogy éppen ez a gondolat foglalkoztatja legújabb filmjében, *A lopott szépségben* Bernardo Bertoluccit is.)

Az alvilágban Orpheusz viszontlátja Euridikét. Találkozásuk ábrázolása a balett egyik legszébben megoldott jelenete: a szerelmeseik fel-felvillanó fénykörökben megjelenve közelednek egymás felé, jól érzékeltetve a vágyakozásnak a lehetőség „fényében” még inkább felzúzó feszültségét. A találkozás szenvedélyes kettőse végén Orpheusz „üresen” maradt fénypásztában kap Euridiké tovalebbbenő alakja után... A titokzatos Feketeruhás pedig mindvégig kíséri az eseményeket...

Euridiké nyomába eredve, Orpheusz alvilági bálba csöppen. Őszinte érzelmekkel teli tánc megragadja az alvilági uralkodópárt. Hadesz és Perszephoné visszaadják neki szerelmét. A visszatérésig szabott tilalom tétje: minden vagy semmi... (A hátránzás tilalma gyakran előfordul nemcsak az ókori, de a keresztény gondolkodásban is.) És a Sors ezúttal is közbelép. A Feketeruhás a legveszélyesebb csapdát állítja Orpheusznak. Felébreszti benne a kételkedést, a szerelmeseiket szétválaszva időnként ő kapaszodik Orpheusznak Euridiké felé hátra nyújtott kezébe. És Orpheusz megrendül... Euridikét pedig – most már végérvényesen – elnyeli az alvilág. Orpheusz számára ezután megváltást hoz a halál.

A balett képi és mozgásvilága a mitikus téma sűrített látványhatását szolgálja. A díszletek (*Ales Votava* munkája) jelzesszerűek, a jelmezek (*Hammer Edit*) egyszerűen és szimbolikusan ábrázolnak. A reális világot sötét és szürkés tónusok, a szerelmeseiket tiszta kék színek, az alvilágot fekete és arany fények jellemzik. A koreográfiában szintén érvényesül a szimbolikus ábrázolásmód. Orpheusz és Euridiké neo-

klasszikus szólói és kettősei áradó ihletettségükkel az első pillanattól kezdve elkülönülnek a tömeg hétköznapi gesztusokkal megerősített monoton járkálásaitól, agresszív indulataitól, illetve a tébolyultak rögeszmésen ismételt mozdulataitól. Hadesz és Perszephoné megleveendő képek alakjaiként jelennek meg, érzelemtelen arckifejezésük, kimértnek ható táncuk elvonatkoztatottá teszi figurájukat. A mindenütt felbukkanó Feketeruhás keveset táncol, jelenléte mégis átható erejű.

Herczog István megfoglykozott együtteséből előre kiválasztott táncosokban gondolkodott a figurák megformálásakor. Ez a tény meghatározta az előadói teljesítményeket is. *Lenácsés Károly* és *Endo Veronica* drámai erővel és szép technikai megoldásokkal formált ihletett szerelmest, *Lovas Pál* és *Nübl Tamara* elegáns titokzatossággal ábrázolta Hadesz és Perszephonét. Izgalmas, légtört teremtő alakítást nyújtott még *Kéri Nagy Béla* a Feketeruhás férfi szerepében, *Russo Giampiero* pedig elsősorban dinamikus táncával hívta fel magára a figyelmet az alvilág kapuját őrző Cerberusként.

Major Rita

MAGYAR TÁNCPANORÁMA '97

A Pécsi Balett Bartók-estje

III. 30.

Jobb, ha mindjárt tisztázzuk: kettős elfogultság szorításában írom ezeket a sorokat. Mindenekelőtt életreszóló szeretet, s ha úgy tetszik: áhítatos tisztelet fűz *Bartók Béla* színpadi műveire. Értékelvű, -központú rajongás ez részemről, annak is a tudatában, hogy a zseniális komponista alkotásaiban már eleve „lekörözte” a két librettista mun-

káját. Ami egyben azzal jár, hogy színpadi realizálásukban – fonák dolog ez –, szinte csak felemelkedni illik, illetve szabad Hozzá, aki nem szorul X, Y, Z koreográfus, vagy új szövegíró segítségére.

Másfelől, amióta Pécssett 1992-től kezdődően megismertem *Herczog István* táncműveit, koreográfiai attitűdjét és stílusát, szere-

Herczog-Bartók: A kékszakállú herceg vára

Judit alteregója: *Czebe Tünde*

A Kékszakállú alteregója: *Lovas Pál*

Herczog–Bartók:

A csodálatos mandarin

A címszerepben:

Lencsés Károly

(Jelenet

a budapesti előadásból)

Fotók:

Kanyó Béla

tem és becsülöm azt. Értékelem ízlését, zenei és szakmai kultúráját, személyét korántsem előtérbe toló közelítésmódját a választott muzsikákhoz; a klasszikus és a modern táncot mértéktartóan elegyítő nyelvezetét, művei mindig jelenlévő artisztikumát. S mivel képességeit és felkészültségét nagyra becsülöm, ezzel arányos és Bartókhoz méltó igényességgel óhajtom mostani produkcióját értékelni.

Úgy vélem, Herczog ezúttal, a Pécsi Ballett Bartók-estjén az „égre tört”.

A kékszakállú herceg vára

koreográfiai megjelenítésével szinte a lehetetlent (nem gonoszokdva mondom: úgyszólván a feleslegest) kísérelte meg. Mert hogy adva van az „akkori” Bartókot inspiráló, szecessziós szimbolikájú szép szöveg – ahonnan a „férfilélek” mélyeibe, a Nő-Férfi viszony (személyesen bizonyára átélt) poklába ereszkedik le a kompozíció –, megvallva a találkozás vélt, vagy valós lehetetlenségét...

És operát ismerjük, hadd tételezzem ezt fel. Judit mintegy elementáris kíváncsisággal tárhatja fel a Kékszakállú „várának”: lelkének, élményeinek, múltjának szimbolikus ajtajait, hogy azután mindezzel tönkre is tegye a férfi által olyannyira vágyott találkozást, egyesülést. Táncban, mozgásban, képben megjeleníteni, megmutatni ezeket a lelki rétegeket, szépségeket és traumákat – a kínzó és kincsescamrát, a virágzó rétet és a könnyek tavát stb. –, nemcsak hogy nehéz, problematikus is. Itt ugyanis műfaji, formai határokon kell áttörni, ábrázolási módokat és síkokat, a művészi stilizálás esztétikai rétegeit-fokozatait kellene egymásba illeszteni. A verbális komponens: a szöveg szimbolikus, míg a zene a maga mivoltában áttélesen-elvontan felidéz. Bármely hozzájuk kapcsolt látvány, a legszebb és legtalálóbb látvány is viszont elkerülhetetlenül konkrét; mit ad, mit adhat hozzá az előbbiektől zárt egységéhez, abba hatolva mivel gazdagít

hatja az „új” egészet? Tartós probléma ez, jelentkezik a mindenkori színpadraállításkor; nem véletlenül vannak hívei ezért a színpad nélküli, oratórikus interpretációnak.

Herczog azonban itt még tovább lép, hiszen a két énekes (Kuncz László és Bukszár Márta) színpadi jelenlétét is megkettőzi: egy táncospárral jeleníti meg – táncba transzponálva – a zenedrámát. Hadd mondjam mindjárt: *jobbára nívósan, illeszkedően, olykor (például a kert és a birodalom jelenetben) még az „ajtók” mögötti szféra érzékeltetését is kettejük koreográfiájára-táncára hártva.* Jó ez? Számomra – részeredményei mellett is – kérdéses marad. Az ajtókat feltáró táncképek közül a *fegyver- és a kincsescamra táncos, képi megoldása tetszik*, a „könyvek tava” kimondottan *nem*. – Végülis magamban arra jutottam: keveset tud hozzáadni a Bartók-Balázs műhöz a koreográfia, de legalább (fűzőm kissé keserűen hozzá) keveset is vesz el. S mindez semmit sem csorbít a két főszereplő táncos: *Lovas Pál és Czebe Tünde teljesítményén*; helyenként szinte önállóan vállalták magukra a kibontakozó kép mindegyre véressé átszíneződő realizálását.

A csodálatos mandarin

az a Bartók-mű, amely mintegy varázserővel vonzza magához a táncalkotókat, de teljesértékű újraköltésével, bizony csak vajmi kevészer lehet találkozni. A zene jegyében – természetesen – itt a mű lényege, értelme múlik azon: bekövetkezik-e a Lány szerelmi-emberi felemelkedése a leküzdhetetlen vágyban konkretizálódó emberi tisztasághoz.

Szabolcsi Bence maradandó megfogalmazásában: „*az Elnyomott és Árubocsátott Érzelem jut el az Életerő Elemi Indulatához*”. A zenében ez történik meg, – s mit láttat velünk Herczog koreográfiai értelmezése?

Szándékát, azt hiszem, értem: Mandarinként itt egy *nem-evilági* (ufón érkezett, esetleg „úrhajós” küllemű) lény kerül végzetes

összeütközésbe a mi világunk selejtes képviselőivel. A *történet* egyébként szinte maradéktalanul egyezik a megkívánttal; *mozdulati fogalmazása kellőképp expresszív, alapvetően érdes, mai mód’ drasztikus, verekedésben és szexben egyaránt.* A jelmez és különösképp a díszletterv (*Hammer Edit*, illetve *Menczel Róbert* munkája) is teljesen funkcionális, találó.

Azonban a „találkozásnál” valami ninccsen egészen rendjén, sőt a táncjáték egésze számomra nem volt eléggé magávalragadó; legalábbis az egy-két etalonnak tekinthető változathoz képest. Lehet persze, hogy a hiba bennem volt, aminthogy az sem kizárt: az *előadás* intenzitása nem érte el a kívánt hőfokot. Talán ezért nem éltem át a (zene)műben megvalósuló katarzist, amikor a Lányban láthatóan-érezhetően fejlődik ki a szánalommal vegyes vonzalom az „idegen” iránt. S nem tudom, jól láttam-e, de mintha a kötélen függő Mandarin már élettelen lett volna. (Nem nézett, vagy nyúlt a Lány felé, még a keze sem rebtent.) Akkor ugyanis: „baj van”, ezáltal a mű értelme módosulna: mintha a férfit a Lány által már viszonzott vágy „támasztaná fel” *holtából* az ölelés pillanataira, hogy azután végleg meghaljon...

Mindezen belül (és túl) méltányolom a két főszereplő, *Endo Veronica* és *Lencsés Károly* teljesítményét és külön *Tóth Sándor* epizódszerepét (Óreg gavallér). Ők mindent megtettek a feladatuk kapott koreográfiai akciók színvonalas megoldásáért. És rokonszenvvel emlékezem majd vissza Herczog István alkotói törekvéseire is, amellyel igényesen csatlakozott a Mandarin-koreográfusok sorához.

(Kár egyébként, hogy a verzió bemutatására nem a múlt őszi Mandarin-fesztiválon került sor.)

Végezetül: az egész est nivóját, hatóerejét jelentősen fokozta a Pécsi Nemzeti Színház *Szimfonikus Zenekarának* közreműködése; mindkét művet a karnagy *Blázy Lajos* vezényelte, invenciózusan és szakavatottan.

Körtvélyes Géza

Két világ

A Győri Balett vendéjátéka

III. 29.

A keretcím valóban két pólust, két létező-átélhető világot jelez. „Két világhatalom negatív és pozitív megjelenítése táncszínpadi feldolgozásban”: leegyszerűsítve talán így foglalható össze a *Győri Balett* Nemzeti színházi estje. A látottak azonban többet, érzelmileg is, gondolatilag is mélyebbet sugallnak.

Az est első darabja, a *Petruska*, már tavaly is szerepelt a tavaszi Táncfórumon. Nem véletlenül hozták el ismételtlen a fesztiválra, hiszen egyik kiemelkedően legjobb és legsikeresebb darabja a győriek repertoárjának, amely külföldi megmérettetéseken is kiállta a próbát. *Dmitrij Simkin* koreográfiája – *Stravinsky* zenéjére – ezúttal apróbb módosításokkal került színre, amelyek ugyan feszesebbé tették a prólógust és az epilógust, de megnyirbálták a drámai hatást, a katarzis továbbgondolkodtató készítését. Szerencsére az előadás érettsége, kiforrott és apró részleteiben is kifejező volta erősebb megvilágításba helyezte *Petruska* személyét. S ha egy évvel ezelőtt azt írtam, hogy a koreográfia *Simkin* személyes közreműködése nélkül aligha képzelhető el, most módosítanom kell magam. *William Fomin* a Táncpanoráma előadásán hibátlanul pótolta *Simkin*t, sőt, új vonásokkal ruházta fel *Petruskát*. Teste, mozgása, arca keményebb és lázadóbb, mint *Simkin*é. Bár ő sem érti, de az utolsó másodpercig nem tud beletörődni kiszolgáltatottságába, magányos különtségének létébe.

Vajon hol és mikor játszódik a *Petruska*? A harmincas évek Oroszországában, vagy az egyre jobban dühöngő, a század második felére is kiható sztálinista, totalitárius korszakban? *Simkin* groteszk világában mindenesetre az önmagát fel nem adó Ember tragédiáját fogalmazza meg. *Petruska* sorsa, bukása a társadalom elvetélt etikai normáinak embertpróbáló drámája.

E sötét tónusú táncmű után az est második felében az amerikai *Robert North* mutatta fel ismételtlen ragyogó koreográfusi képességeit.

Míg korábban, az *Entre dos Aguas* című kompozíciójában a spanyol folklórt idézte modern balettszínpadra, ezúttal a *Fanfárban* az Egyesült Államok különböző népeinek együttélését jelenítette meg *Aaron Copland* zenéjére. A zenei világból véve a hasonlatot: egy dalciklus apró történeteinek kerekességét idézték a jelenetsorok: az egymásra találó szerelmeseket, a Wall Street-i világban a főnök és titkárnő kötelező viszonyát, a Coca Cola elengedhetetlen jelenlétét, az alvilág megfélelvezhetetlenségét, a baseballba „merülő” szabadidős vetélkedést stb.

North egymásba fonja-vegyíti Amerika jellegzetes társadalmi rétegeit és típusait, még az indián őslakosság magára maradottságát is felvillantja, de adós marad a „tarka, nyüzsgő ünnep” felhőttségében tán kevésbé gondtalanul élő *négerek* világával. Persze, ez csak egy egyfelvonásos táncmű, melyben enélkül is szépszámu csillogó karakter bukkan fel a zsánerképekben, technikailag is próbáratevőn. Az együttes tagjai kifogástalanul alakítanak, egyre élesebben kirajzolódó karakterekkel, helyet kérve az egyéni adottságoknak.

Kár lenne tagadni: az újjáéledt Győri Balett jó úton jár ahhoz, hogy megteremtse saját világát.

Mátai Györgyi

Simkin–Stravinsky:
Petruska

Petruska:
William Fomin

North–Copland: *Fanfár*
A Győri Balett társulata

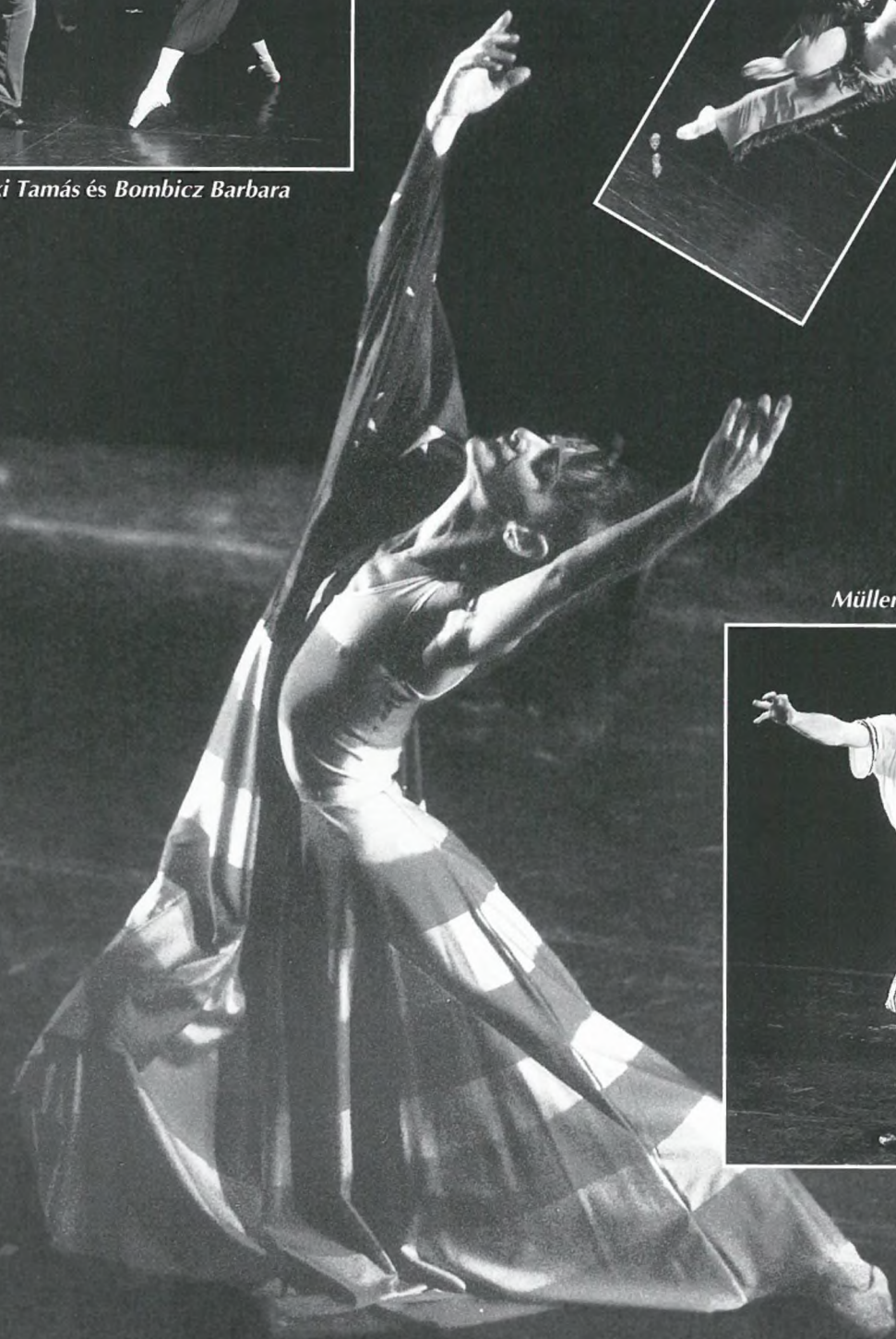
Fotók: Kanyó Béla

Tárnoki Tamás és Bombicz Barbara

William Fomin

Müller Ervin

North-Copland: Fanfár
Amerika: Ócsag Anna

Fotók: Kanyó Béla

Seregi–Delibes: *Sylvia*

II. 1.

Az Erkel Színház vidám, szórakoztató balettje 1973-as premierje óta változatlanul őrzi népszerűségét. Nem csoda, hiszen a nemzetközi mezőnyben is hiány van vígbalettekben. És hol, mikor nem szeret a publikum minden rétege önfeláldozóan szórakozni?

Ezúttal az új generáció fiatal művészeivel a darab hangvétele némiképp módosult, ahogy ez már több esetben is előfordult. A táncjáték sokat megengedő műfaján belül is a szükségesnél valamivel harsányabb – bohózatához közelítő – tónusú lett. A „színház a színházban” előadásrésztjei elmozdultak az egész mű persziflázs-jellelű megfogalmazásától, és most úgy tűnik: elrevüszödtek. A hangsúlyváltások nyilván azzal függnek össze, hogy az összes (vagyis öt) főszereplővel való egyéni foglalkozás, lényegében a *feladatok személyekre szóló újrafogalmazása* köthette le a koreográfus-rendező Seregi László és asszisztense Kaszás Ildikó figyelmét. A fokozott odafigyelés viszont meglátszik az ifjú művészgárda helytállásán.

Popova Aleszja egyszer-kétszer régebben fellépett a címszerepben, de mostanra érett be igazán. Pontosan olyan balerina-naivát alakít, amelyet a balett megkíván, s úgy, ahogyan neves szerepbeli elődei közül is kevesen. Táncoz produkciója érzésekkel teli és ragyogóan kivitelezett. Partnere, Nagy Tamás (az új beállónak kiírt Cserta József sérülése miatt) ezúttal szép és virtuóz táncos teljesítményt mutatott fel. A fokozatosan fejlődő, szerencsére egyre magabiztosabbá váló ifjú művész partnerolása most már szintén elismerésre méltó.

Alkatához illő új szerephez jutott Végh Krisztina, az igazgatóbalettmester szeszélyes primadonna feleségének, Dianának megformálásával. Igaz, darabbeli primabalerinája nem volt még annyira életteli és humoros jelenség, amelyet eddig megszoktunk. Beéréséhez minden bizonnyal még időre van szüksége. Komoly elismerés illeti viszont a csupán két esztendeje végzett Csonka Rolandot, elsősorban majd mindegyik pompásan sikerült bravúros táncos sorozatáért. Élete első nagyméretű főszerepét, a beképzelt „balettfőnök” figuráját hatásosan és „felöltött módon” oldotta meg, bár öni-rónia helyett néhol kissé túljátszotta. Ezt a bemutatkozó előadások izgalma után remélhetőleg korigálja. S végül a pécsi szakközépiskolából startolt, ma már operaházi tag Delbó Balázs Ámor-alakítása sikerült még igen jól. A pályakezdő ifjú táncos ebben a technikai demikarakter szerepben, illetve szerepkörben igen csak hiánypótló reménységnek ígérkezik.

Seregi–Mendelssohn: *Szentivánéji álmom*

II. 12.

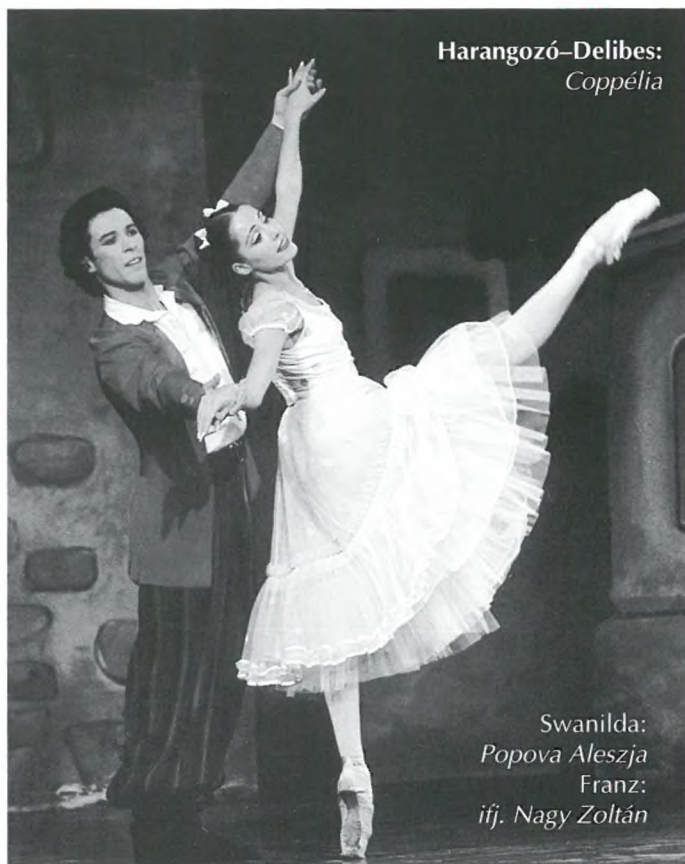
Ez a poétikus álmójáték Seregi legszebb, legvarázslatosabb látomása valamennyi balettje közül, és Shakespeare-adaptációinak is kétségtelen gyöngyszeme. Ha megkérdezné valaki, hogy miért éppen ez, vajon mi lehetne a legtalálóbb válasz? Talán a szemléleti egységre kellene hivatkozni és biztosan a mesei képelet finomságaira. Arra az absztrahált és mégis konkrétan érzelmközeli légkörre, amelyet csakis a kvalitásos táncszínház képes megteremteni. Feltétlen pozitívuma még – nem utolsó sorban – az egész balett szép és gazdag táncanyaga, mely szervesen illeszkedik a cselekmény menetéhez.

Mint Peter Brook hatása óta oly’ sokszor Seregi színpadán, ezúttal is egy balettegyüttes készülődik a darab előadására. Szereplői, szereposztás szerint, a társulati hierarchiához igazodnak. Oberon és Titánia, a varázsbirodalom uralkodópárja ennek jegyében *itt és most: Pongor Ildikó és Lócsei Jenő*. Kettejük közül először táncolja az uralkodói, varázserővel bíró „játékmaster” szerepét a külföldről hazaszereződött Lócsei. Egyénisége, intelligenciája, széles skálájú szerepköre feltétlenül nyeresége lesz együttesünknek. A huszonöt éves pálya-jubileumára készülődő Pongor Ildikó pedig talpig testszínű trikóban ma is illúziót keltő jelenség, dekoratív primabalerina a javából.

A sérült, vagy külföldre szerződött Puck-kok helyét Solti Csaba vette át. Szellemes játékosságot és táncos virtuozitást igénylő szerepét a megkívánt szinten tudta tolmácsolni.

Nagyszerűek voltak most is, mint elejétől fogva mindig, a „meseteremberek”. Finom komédiázásuk a balett egyik kimagasló értéke. Az új beálló Hommer Csaba, mint Vackor, teljes mértékben beilleszkedett a többiek kialakult játéktílusába és mozgásvilágába. Erényi Béla Zuboly-alakja pedig szívszorongatóra sikerült.

A két fiatal szerelmespár: Rujsz Edit, Végh Krisztina, illetve Szilágyi Gyula és Nagyszentpéteri Miklós évek óta produkálják ragyogó színvonalon előadói és táncos feladatukat; menyegzői *pas de quatre*juk ezen a februári előadáson is gyönyörűen hatott. Az egész előadást öröm volt nézni, és hogy ezt a véleményt osztotta a színházat megtöltő, főleg külföldi nézősereg is, azt a hosszantartó tapsorkán bizonyította.

Harangozó–Delibes:
Coppélia

Swanilda:
Popova Aleszja
Franz:
ifj. Nagy Zoltán

Harangozó–Delibes: *Coppélia* III. 9.

A legnagyobb meglepetést s a legmeggyőzőbb élményt ebben a periódusban mégis a *Coppélia* szerezte. *Harangozó Gyula* halála után egyre mostohábban bánt a mindenkori balettvezetés ezzel a logikusan felépített, gazdag táncanyagú remekművel. Ritkán játszották, úgynevezett fregolidarabja lett a színháznak, vagyis a repertoár három táncjátékának egyik szezonkénti váltóműve. S az utóbbi időkben amolyan „ahogy esik, úgy puffan” módon kezelték. Most azután váratlanul, mint zivatar után a szivárvány, előtűntek árnyalatai; pompázatos, töretlen hangulatú vidámsága, mely uralva a színpadot, átterjedt az *Erkel Színház* szinte zsúfolásig megtelt nézőterére. E koratavaszi vasárnap délelőtt sok száz fégyelmezett és lelkes gyerek szerethette meg egy életre a balettművészetet, ősszel pedig talán több lesz a jelentkező a Táncművészeti Főiskola előkészítő osztályaira, mint az elmúlt években... S ha így lesz, ehhez ez a táncalkotás és hasonló kedvcsináló látnivalók minden bizonnyal hozzájárulnak.

Az egészében pezsgő atmoszférájú előadás főszereplői közül ez alkalommal ketten mutatkoztak be. Mindketten óriási feladatot kaptak és oldottak meg elsőrendűen. A bogaras ezermester Coppéliusból *Erényi Béla* egy mulatságos különcöt, egy szeretnivaló csupajóság öregembert formált. E viszonylag későn érő művész interpretációját – a mozgásban is észlelhető értelmezési hangsúlymódosulás ellenére – teljesen autentikusnak éreztük. A legendás *harangozói* (III. felvonásbeli) *pantomim-monológ*: az egész akció tömör „elbeszélése” ugyancsak nagyszerűen sikerült.

A másik új szereplő, *Popova Aleszja* szintén felsőfokú jelzőket érdemel. Szenvedélyes bájjal és mondhatni, együttesünkben ma egyedülálló táncos adottságokkal rendelkezik. *Virgonc*, szerelmes kislány-Swanilda megoldásával az ifjú, eszményi balerina máris készen áll. A főhős Ferencet alakító *ifj. Nagy Zoltán* lírában és humorban egyaránt remekelt. A társulat vezető magántáncosa új, egyéni előadói eszközökkel, nagy volumenű táncos tudással, részletesen kimunkálta a szerepet. S akárcsak *Popova*, „testbeszéddel” tett minden gondolatot érthetővé, átélhetővé. A kommunikáció ember és ember között mozdulati eszközökkel teljes mértékben megvalósult.

A két balettmester: *Nagy Zoltán* a szólistákkal, *Metzger Márta* a balettkarral eredményesen dolgozott – bizonyítják az elmondottak. De kívülük a sikeres színrevitelben nem kis része volt *Hamala Irénnek*, *Harangozó* mester feleségének, asszisztensének és – joggal mondható – alkotótársának is. Betegen, de szellemi frissességgel, biztos memóriával segített újra életet lehelni ebbe az egyedülálló nemzeti relikviába. Hol a színházban, hol a lakásán foglalkozott a darabbal és az új szereplőkkel. És erejét összeszedve jövőre megpróbálja folytatni a most még kimaradt eredeti motívumok teljes tárházának visszaállítását.

Giselle – Szentpétervárról III. 21.

Irina Zselonkina, az alig 20 éves nagyszerű Kirov-balerina úgy szólván régi ismerősünk, hiszen tavaly tavasszal Mária szerepét táncolta *A bahcsiszeráji szökőkútban*. Most címszereplője volt a frissen felújított *Giselle*-nek.

Zselonkina előadásában elsősorban légies finomsága tűnik fel, majd egyre jobban meglep a speciális koordináltság, az orosz iskola mindegyre őrzött és egyre csak finomodó kivitelezésmódja. Nem megy feledésbe az egész testre kiható „szabályozott” harmónia. A kar-, nyak-, fejtartás csodaszép vonalvezetése, a lábunka nagyon fürge, nagy koncentrációt kívánó, kemény feladatait könnyednek láttató megoldása. Úgy virtuóz az egész teljesítmény, hogy lényege csupa légies röppenés, ahogy a szerep megkívánja.

Zselonkina alakítása már az első felvonásban annyira halk és finom, hogy szinte előrevetíti a későbbi szellemi alakját. Ez a fel-

Perrot/Lavrovskij–Adam: *Giselle*
Giselle: *Irina Zselonkina* • Albert gróf: *ifj. Nagy Zoltán*

Fotók: **Kanyó Béla**

fogás talán egyéniségéből következik, vagy a jellegzetes Kirov-stílus tónusából. Nálunk mindenesetre *Lavrovskij* eredeti elképzelése szerint nagyobb a differencia a zsánerkép és a villibirodalom *Giselle*-je között. Vendégünk első felvonásbeli csúcsteljesítménye az örülési jelenet drámai megfogalmazása. Itt van még a földön, megpróbál emlékezni szerelmi élményére, de már nem tud. Már egy másik világhoz tartozik. Nem látja sem anyját, sem Albertet – vakon elmegy mellettük, csak éppen a vég kijózanodó pillanatában tér magához, s búcsúzik tőlük egy röpke öleléssel.

Ifj. Nagy Zoltán, vezető magántáncosunk *Albert grófja* pompásan illett a fiatal Kirov-balerinához. Technikai vonalvezetései szintúgy magukon viselik a harmonikusság jegyeit, virtuóz variációi (főleg a II. felvonásban) szépek, könnyedek s egész alakítását mély művészi átélés jellemzi. Gyönyörű, ahogy egyedül maradván *Giselle* sírjánál, hulló virágok záporában azt érezteti: „Nem tudom, igaz-e mindaz, amit e bűvös éjen átéltem, vagy csak a képzelet játszott velem...?” Mindegy. Lelkében örökre megmarad a sírontúli szerelem emléke.

Sokat fejlődött az előadásra *Castillo Dolores* és *Cserta József* „paraszt pas de deuxje”. S a két „kis villi” is szép előadást nyújtott. Főképp *Mráz Kornélia* elsőrendű, aranykorszakokra emlékeztető libbenő légiessége, precíz kivitelezése ragadott magával. Nagyon tetszett még *Nagyszentpéteri Miklós* minden mondanivalót kifejező (és végre-valahára) eleganciát sem nélkülöző Hilarionja.

A női balettkar mindkét felvonásban most is jól szerepelt. Az elsőben a barátnők – a „címzetesek” – sora érdemel elismerést; a másodikban a fehértütüs villik egyöntetű csoporttáncai. De egészében véve összmunkájuk nem tudta felidézni a novemberi premierek varázslatos atmoszféráját. Lehet, hogy ebben (és néhány szólisztikus jelenet esetében) – rapszódikus, s olykor rendkívül lassú tempóadásaival – ludas volt *Csányi Valéria* karmester is, aki ezúttal jobban figyelt a zenekari munkára, mint a színpaddal való szerves együttműködésre.

Gelencsér Ágnes

Kalákatánc

Harmadik éve *Kalákatánc* címen rendezi a *Muharay Elemér Népművészeti Szövetség* – az Újévköszöntő Néptáncantológia programsorozat részeként – a *hagyományörző együttesek bemutatóját és multságát*.

Évről évre büszkeséget és elismerést vált ki belőlünk gyermektáncosaink s a velük foglalkozó koreográfusok, pedagógusok magas színvonalú Erkel színházi bemutatója. A táncgyüttesek koreográfiai irányzatait, az országosan meghatározó néptáncműhelyek éves sikerdarabjait, s nem utolsósorban néptánc-koreográfusaink kiemelkedő alkotásait másorra tűző *Néptáncantológia* mozgalmunk adott évenként művészi színvonalat reprezentálja. Ez utóbbi programba kapott évenként meghívást egy-egy hagyományörző együttes, szereplésével bemutatva az ágazat továbbélését. Hiányzott azonban a népi együttesek bemutatójának egy olyan fóruma, mely egyszerre mutatja be sokszínűségét, a hagyomány színpadra állításának mai formáit s az alkotások művészi színvonalát. Hiányzott az a lehetőség, hogy a művészeti csoportok által fenntartott néptánc- és népzenei hagyományaink ismét közösségi szórakozásként legyenek jelen életünkben.

Néptáncgyütteseink mindegyike elsősorban *hagyományörző* munkát végez. Iskolás kortól nyugdíjas korig – saját és más népek táncainak megismertetésével –, segít felfedezni és megismerni kultúránk értékeit. A gyermekek és fiatalok körében – e megismerési folyamat révén – szellem, jellem, egyéniség alakul, mozgáskultúra fejlődik, közösségek születnek.

A hagyományörző együttesek életében mindezek a motívációk jelen vannak, de kötődésük az „anyaghoz” szorosabb, s ugyanakkor ellentmondásosabb. A hagyomány a személyes múltjuk, szüleik-nagyszüleik élete; a mindennapjaikat máig meghatározó szokások; a múlt és a mai családi, közösségi létforma összetartó elemei. A 20–30–60 éve

működő együtteseknél ugyanakkor kialakultak a színpadi hagyományok is. E kétféle örökséget – a helyi hagyományt és a színpadét – vállalva, ezeket megismerve, elemelve, tudatosítva kell a mai falusi együtteseknek munkájukat végezni. E két tényező egymással kölcsönhatásban (és sohasem szembeállítva) határozhatja meg egy-egy csoport arculatát. Együttesünk legjobbainak példáján világosan látszik, hogy a helyi hagyományok sokoldalú feltárása és ismerete csak alapfeltétele az együttesek létének és sikereinek. *Tartósan fennmaradni csak az az együttes tud, mely meghatározó személyiségeivel és közösségével, a településhez ezer szállal kötődve, annak mindennapjaiban szervesül.*

Amikor három évvel ezelőtt az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület és a Martin György Néptáncszövetség elnökségének tagjaival újragondoltuk az „Antológiát”, az volt a szándékunk, hogy a hagyományörzésnek e kétféle arculata egyaránt megjelenjen. Az ideit, harmadik bemutató, úgy vélem, meggyőzően bizonyítja az elképzelés helyességét.

A február 1-jén délután 14–22 óráig, a Fővárosi Művelődési Házban rendezett hagyományörző bemutató és multság fergeteges sikert hozott. 14 óraker a Zengővárkonyi rezesbanda köszöntötte a belépőket és a várkonyi, rimóci, döbrökői „házigazdák” süteménnyel, pogácsával s jóféle hazai borral kínálták a vendégeket. A 16 óraker kezdődő bemutatót a tápiószecsői együttes kezdte *Mátkatál* című programjával. Elegáns és hangulatos volt a mórágiai megjelenése és német táncai. Az érsekcsanádi, s a kalocsai *Piros Rózsa* a szokott jó hangulatot, a humor jelentették. Egyszerűségében is hatásos volt az *aparhanti székelek* puritán megjelenése. Új színfolt volt ebben a mezőnyben – a döbrökői férfiak *legénybúcsúja*. A 36 erőteljesen, természetes hangon éneklő férfiének színpadi megjelenése kuriózum!

A bemutatót a decsi *Gyöngyösbokréta együttes Sárközi lakodalom* című programja zárta. Megjelenésük hagyományhűsége, a színpadi megfogalmazás tömörsége, előadásmódjuk természetessége példamutató. Bemutattak még a hagyományörző „Fülöp Ferenc” Szólótáncverseny díjazott táncospárjai Alsónyékéről, Bagról, Elekről, Izményből, Kalocsáról, Miskéről és Sióagárdról.

A bemutatót követő *multság* hangulata leírhatatlan. A művelődési ház folyosóit és termeit éneklő-táncoló sokaság töltötte be. Városi fiatalok és parasztok, hivatásos és amatőr táncosok, táncházasok, s a „közönség” a legváltozatosabb összetételben énekelte és ropta egész éjjel.

Említést érdemelnek még a házigazdák: *Agócs Gergely, Berecz András* és a *Bekecs együttes*. **HÉRA ÉVA**

Negyvenéves a Zalai Táncgyűttes

TUDÓSÍTÁS

A zalai megyeszékhely és a néptáncmozgalom nagyszerű ünnepe volt március 9-én az az est, melyet az együttes 40. születésnapja alkalmából rendezett a *Hevesi Sándor Színházban*. Az eseményre kis kötet is megjelent, mely végigvezeti olvasóját a *Zalai Táncgyűttes* történetén. Megtudhatjuk, hogy a társulat szinte mindent elért, amit amatőr csapat ebben a műfajban elérhet. Számos néptáncfesztivál és verseny győztese volt, *Arany I. minősítést* kapott, a „Véglegesen kiváló együttes” cím birtokosa, a *Pro Urbe Zalaegerszeg* kitüntetését. *Orsovsky István* koreográfus, táncművész, aki 28 éven át volt az együttes művészeti vezetője, ugyancsak SZOT- és Nívódíjas, Ifjúsági-díjas; a tánckar és a zenekar több tagja is magas állami kitüntetés birtokosa. Eközben több mint ezerre tehető azoknak a fiata-

lokoknak a száma, akik a négy évtized alatt megfordultak a nagygyűttesben.

A jubileumi gála ennek a negyven évnek a keszletmetszetét adta, hatalmas sikert aratva. A műsorban *Orsovsky István* és a jelenlegi művészeti vezető, *Varga János* munkái váltogatták egymást jó ízléssel, meghozta úgy, hogy a régi táncosok és a fiatalok felváltva léptek a publikum elé.

Elsőként a híres *Köszöntőt* mutatták be *Orsovsky*tól, majd a *Vajdaszentiváni táncok* következtek. A *Történelmi verbunk* sűrű atmoszférát teremtő kompozíciója után *Orsovsky* bájos *Profán karikázója* került a színpadra, majd a régi „zalások” közül négyen adták elő a bonyolult emberi, férfi-nő kapcsolatokról a tánc nyelvvel üzenő, komor hangvételű *Pünkösdi rózsát*. Láthatta a közönség,

hogy az elmúlt évek csak még átütőbbé tették a *Magyarok* című *Orsovsky*-koreográfiát, s megkapó tisztaságával fegyverzett le a *Sebestyén Márta* Szerelemdalára komponált leánytánc, amely már az egyik régi táncos leánya, *Sepsi Veronika* őszinte tolmácsolásában adott közre a koreográfus. Fergeteges tempójú, magával ragadó volt most is a kemény és vidám férfiak *Regölése*. Az együttes és vele Zala egésze is büszke lehet arra a művészi munkára, amellyel koreográfusai megajándékozták. Ezt a jubilumi esten Zalaegerszeg városa és a megye vezetése ki is fejezte, amikor a műsor végeztével *Orsovsky Istvánnak*, az együttesnek, az alapító tagoknak, *Varga Jánosnak* és a kísérelő zenekarok képviselőinek különféle magas elismeréseket nyújtott át. **Arany Horváth Zsuzsa**

Orsovsky: Regölés
(A Zalai Táncgyűttes régi táncosai)

Fotók: Mészáros T. László

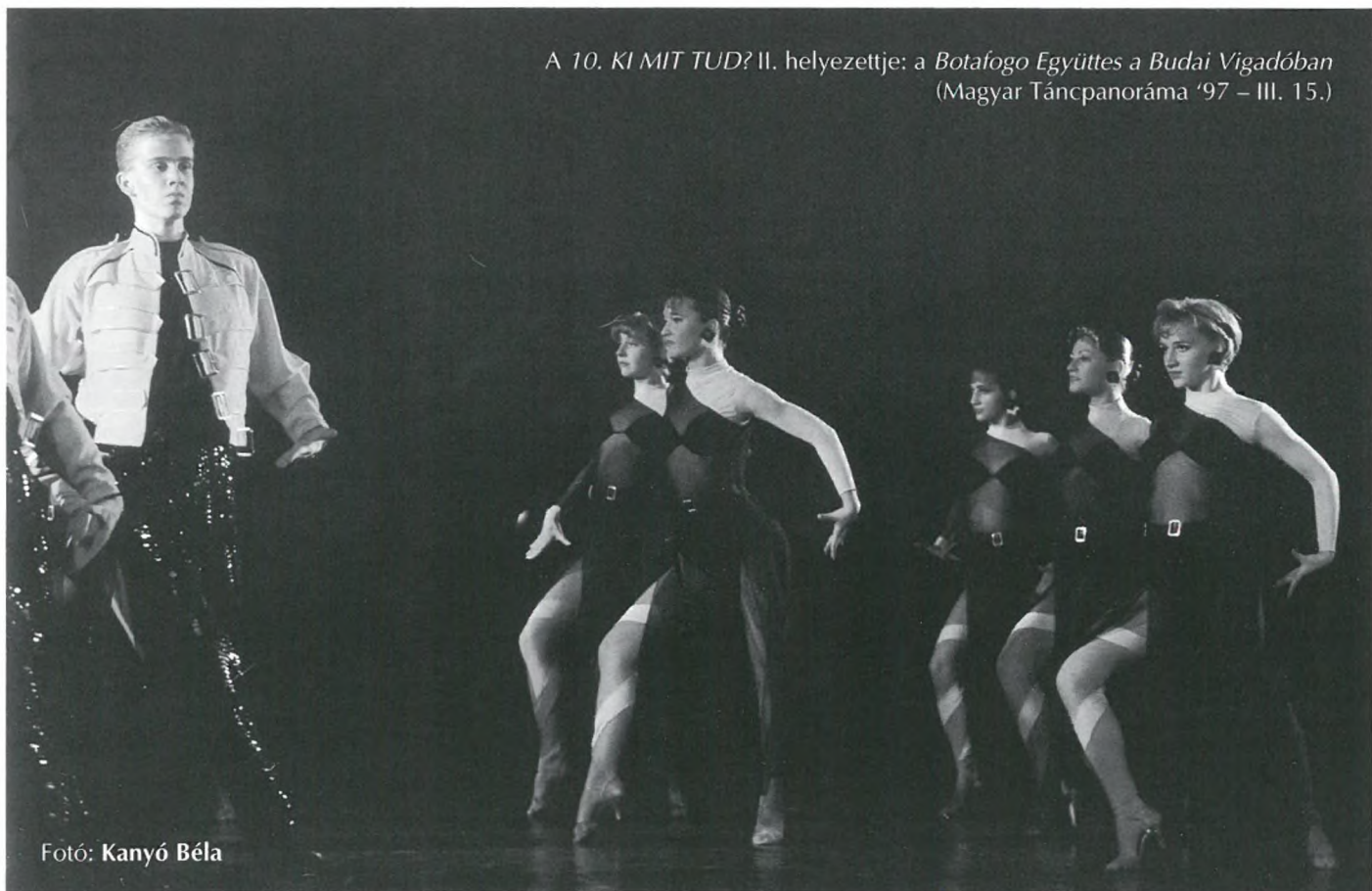

Varga: Vajdaszentiváni táncok

(A társulat mai tagjai)

A 10. KI MIT TUD? zsüritagja voltam... Jegyzetek a „klasszikus és modern színpadi tánc” kategóriáról

A 10. KI MIT TUD? II. helyezetteje: a *Botafogo Együttes* a *Budai Vigadóban*
(Magyar Táncpanoráma '97 – III. 15.)

Fotó: Kanyó Béla

Az 1962-ben elindított, nagy sikerű KI MIT TUD? művészeti vetélkedő jubileumi, 1996-ban 10-dik alkalommal megrendezett előadásorozata lázba hozta és szorgalmas munkára serkentette az ország művészetkedvelő ifjúságának legjavát. Az utolsó jelzőt azért tartottam lényegesnek, mert a tehetségesekre, az igényesekre ez volt a jellemző. Akik viszont minden előtanulmányt mellőzve néhány óra alatt barkácsolták össze csípőriszálásból, bukfencből, grimaszokból tákolt „koreográfiáikat”, nemcsak rontották az előválogatók színvonalát, de egyaránt kétségbe vonták a jól felkészült riválisok amatőr mivoltát, mivel azok szemmel láthatóan szakemberek irányításával gazdagították születtet tehetségük bemutatásának módját.

A szakmai kifejezések jelentése lassan fejlődik, változik. A szó szerinti jelentéstől függetlenül *amatőr* alatt ma azt értjük, aki több-kevesebb szakmai tudással, nem hitátsszerűen, de *elhivatottan* művészkedik; nem ebből él, de tudása szakszerűen irányított, szorgalmas tanulás eredményeként megközelítheti, adott esetben elérheti

egy, a művészetéből élő profi felkészültségét, tehetségét. És amint erre a KI MIT TUD-sorozatok folyamán sok példa volt, pályamódosítással szép művészi karrierek indultak. Mindez nem jelenti azt, hogy komoly felkészültség nélkül bárki ne táncolhatna, vagy hogy akár nem versenyezhetne. De mindenkor önkritikával és a szakemberek véleményét elfogadva keresse helyét a rangsorban! A tudatlan és tehetségtelen tolakodókat a tulajdonképpen nem rossz jelentésű „dilettáns” vagy a sokkal sértőbb „sarlatán” jelzővel szoktam illetni. Ezek gátlástalan erőszakosságától mentse meg az Isten a nézőt és a bírálót egyaránt...

Többen az általuk előadott „mű” *műfaját is tévesen jelölték* meg. Önfeledten örömködtek egy diszkóban sem elfogadható rémlátomásban, miközben művüket „modern táncnak” titulálták. Ez utóbbi, mint köztudott, szigorú szabályokhoz kötött, sok év nehéz munkája árán elsajátítható, Amerikában kifejlődött és ott az egyik *legelőkelőbb táncművészeti ágnak tartott táncműfaj*. Jeles képviselői közül nálunk *Martha Graham* és *José Limon* munkássága

már jó színvonalon tanulmányozható. Az óvatosabbak a lényegében megkülönböztetést nem jelentő „színpadi tánc” kategóriát választották, de kérdezem, melyik nem az. Fájóan távol maradtak viszont a *balett* művelői, s tulajdonképpen a korunknak legmegfelelőbb *dzsessz-táncosok* sem árasztották el a színpadot, pedig ezt ma már szabad is, és lehet is tanulni.

A többszörös válogatás alatt, megszábadulva a színvonalatlan erőktől és a bántóan gyenge produkcióktól, újabb szíváfájdító feladat várt a mindenkor zsűrire. Most már a szimpatikus, tehetséges, tiszteletre és szeretetre méltó fiatalok produkcióit kellett rangsorolni. Szinte elképzelhetetlennek tűnt az egymástól annyira elütő produkciók összehasonlítása, hiszen a maga nemében mindegyik értékes volt, gyakorta nagyon hasonló színvonalon. A célnak azonban, hogy *minden műfajból legalább a legjobb*nak ítélt kerüljön a döntőbe, érvényesülnie kellett. S ennél már csak a döntő – s a végső döntéshozatal – volt nehezebb...

Jeneeny Zsuzsi.

Junior Országos Táncbajnokság

Január 25-én rendezték meg Szentesen, a nemrég átadott szép, modern Városi Sportsarnokban a Junior II-es korosztály Országos Táncbajnokságát. A felső korhatár itt 18 év. Élénk érdeklődés kísérte a rendezvényt: legalább ezer néző fogadta a parkettre lépő fiatal versenyzőket. Dr. Sztankics Csaba városi jegyző megnyitó beszédében is hangsúlyozta, hogy ilyen jelentős bajnokság még nem volt a városban. Szerencsésen találkozott össze az adottság: az új sportsarnok, és a szándék: Szatmári Nagy Szilvia, az általa irányított Szilver TSE, valamint a táncosok s a szülők összefogása.

Kruzlics Pál, a Szentesi Művelődési Központ igazgatója meleg szavakkal emlékezett meg a verseny névadójáról: a már elhunyt Peczárszky Katalinról, Szentes híres tánctanáráról, aki előbb néptánc, később standard s latin táncokkal foglalkozott. Több évtizedes, eredményes munkássága mindig tiszteletet keltett a szakmabeliek széles táborában. E mostani országos táncbajnokság, miközben adózik Peczárszky Katalin emlékének, elkötelezettséget is jelez egyben munkásságának folytatása s a jövő iránt.

A Junior II-es Országos Táncbajnokság a Peczárszky Katalin Kupáért verseny zsűrije (Becz Attila, Bertli József, Borossné Szabó Csilla, Jánosi László, Móczóné Vidovenyecz Andrea, Somkúti Annamária és Törökgyörgy Erika) a standard táncok kategóriájában induló, mindössze 7 pá-

rosból négyet juttatott a közepesen sikerült fináléba, az alábbi végeredménnyel:

1. Papp Balázs–László Zsuzsa (Pro Art, Kistelek)
2. László Csaba–Németh Anikó (Szilver TSE, Szentes)
3. Smidt Gábor–Darvasi Gabriella (Feeling, Budapest)
4. Francz Zsolt–Feuer Dóra (Swing, Budapest)

A győztes pár egyszerű eszközökkel, tiszta alaptechnikával táncolt. A kettős fiútagja nemrég még a profik között volt, most ismét amatőr színeken láthattuk.

A második helyen végzett duónál vehettük észre a leggazdagabb figuraanyagot, azonban lendületességben és technikában azért bőven van javítani valójuk.

A dobogó harmadik fokára került budapesti páros kellő lendülettel táncolt, előadasmódban is remekelt, de technikailag még tisztulniuk kell.

A latin-amerikai táncok versenyén népesebb mezőny gyűlt össze. A 13 induló párosból a középdöntőbe 9 pár jutott. És bár színesebbnek, jobbnak tűnt az ő versenyük, mint a standard, sajnos, itt sem lehetett igazán magas színvonalról beszélni. Kimagasló teljesítmény nélküli hatos döntőt láttunk a következő végeredménnyel:

1. Puskás Balázs–Mohos Márta (Savaria TK, Szombathely)
2. Smidt Gábor–Darvasi Gabriella (Feeling, Budapest)

Puskás Balázs és Mohos Márta, a Junior II-es OB latin versenyének I. helyezett párosa

Fotók: Rollinger Károly

3. Somodi Gábor–Mogyorósi Krisztina (Feeling, Budapest)
4. Francz Zsolt–Feuer Dóra (Swing, Budapest)
5. Pintér László–Pántya Barbara (Feeling, Bp.–Valcer, Debrecen)
6. Papp Balázs–László Zsuzsa (Pro Art, Kistelek)

Az első helyezett szombathelyi kettős mind az öt táncot megnyerte, bár nem egyértelmű pontozással. Nagy lendületű, dinamikus táncukon technikailag még sokat kell fejleszteniük.

A második helyre került Smidt–Darvasi duó érett benyomást keltett. Temperamentumosan, kellő átéléssel mutatták be jól megválasztott programjukat.

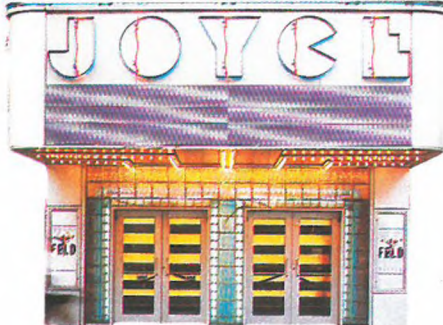
Szintén a Feelingben táncoló Somodi–Mogyorósi pár szerezte meg a harmadik helyet. Néhány hete táncolnak még csak együtt, ennek ellenére meglepően jó teljesítményt nyújtottak. A gyorsaság és a lendület az erejük.

Az országos táncbajnokság mellett sima klubközi táncversenyek is megrendezésre kerültek. A Tíz tánc magyar bajnokai standard és latin táncudásukból adtak ízelítőt bemutató programjuk során. Láttuk továbbá a helyi Petőfi Általános Iskola „Mini mazsolák” című táncos számát. A díjátadókor a dobogósok érmet, ajándékot, serleget, a döntőbe jutottak valamennyien oklevelet kaptak.

Rollinger Károly

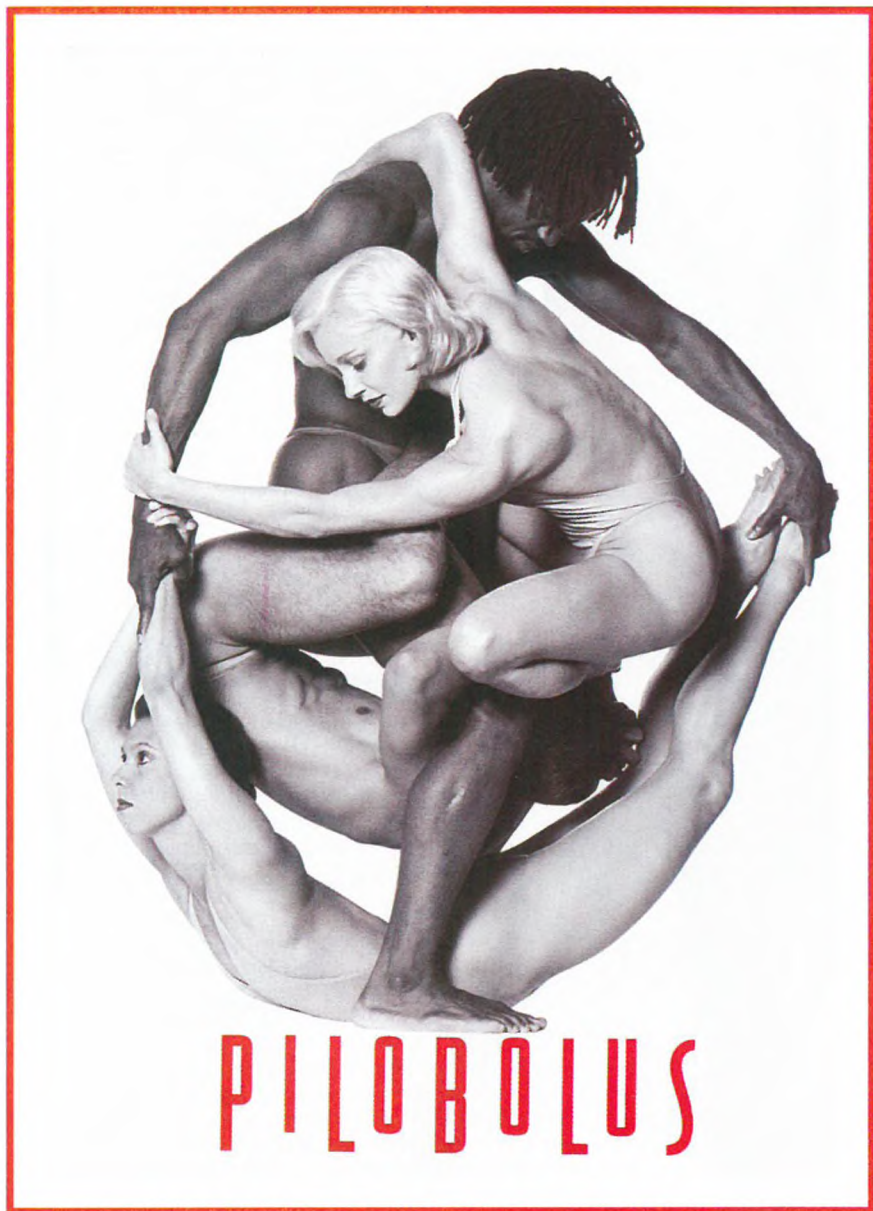
A Junior II-es OB standard versenyének döntősei

Mitől friss a gomba?

A 25 éves Pilobolus Együttes újabb művei a New York-i Joyce Theatre-ben – II. rész

Nos, azt hiszem, ez az igazán izgalmas feladat: Európából, Budapestről érkezve megfejteni, mi is e vérbeli amerikai csapat megújulásának és fennmaradásának titka. Mert hogy e két szempont összefügg, az nem kétséges: a nyolcvanas évektől kezdődően az első néhány évben született repertoárdarabokat (őrizték azt, mint láttuk, bármilyen hűséggel és tökélyvel is), mindenképp túl kellett haladniuk. Imázsukban újra és újra megerősítve a régi értékeket, de emellett újra és újra megteremtve valami újat is. Másként nem lett volna lehetséges, hogy ez a mindössze 6, azaz hat(!) táncosból* álló társulat 1993-tól kezdődően az egyik legnagyobb amerikai művésztársulató privat alapítványtól három éven át évi 100 000 dolláros támogatást kapjon! Különben 1973 óta nem lépnének fel évente a Joyce Theatreban, nem vendégszerepelhetek volna a londoni Sadler's Wellstől a római Teatro Olimpico-ig, vagy a koppenhágai Tivoli Gardentől a párizsi Theatre de la Ville-ig. Továbbá nem készítették

*Pilobolus – a gomba, amelyik a lótrágya tetején él.
Pilobolus – a legnépszerűbb amerikai modern táncgyüttesek egyike. Ez a társulat 1971-ben nemcsak berobbant az amerikai táncéletbe – mint a Pilobolus spórái a térbe –, de azóta folytonosan őrzi, s közben meg is újítja önmagát.*

* A „Pil” táncosai: Rebecca Anderson, Rebecca Jung, Kent Lindemer, Mark Santillano, John-Mario Sevilla, Darryl Thomas (a szerző).

volna róluk portéműsort a francia, dán, chilei, kanadai, bangladesi és német nemzeti tévécsatornák...

Sőt, nem vették volna át egy-egy repertoárdarabjukat az olyan társulatok, mint az amerikai *Joffrey Ballet*, az *Elliot Feld Ballet* s a *Hatford Ballet*, illetve a franciaországi *Nancy-i Nemzeti Balett* és a *Ballet du Rhin*, vagy az olasz *Verona Ballet*. Színházi tapasztalataik is közkinccsé váltak, amióta – 1991-ben – a társulat felavatta a *Pilobolus Intézetet*, azt az oktatási központot, amely – távoktatási programmal – iskoláknak, kollégiumoknak és egyetemeknek nyújt segítséget Amerika-szerte a közösségi és egyéni művészetszervezéshez (például a Yale Egyetem színházi tagozatán).

béli *táncjáték* – bár valóban a teljesség igénye nélkül – mégis a *Pilobolus teljes arculatát reprezentálja*.

A nyolcvanas évek s a közelmúlt darabjai lényegében a kezdeti irányokat folytatják. Az egyik póluson a *tiszta absztrakció*, amelyben a gimnasztikus, egymáson lendülő, egymástól egymáshoz elrugaszködő, a testekből élő szoborfatalt alkotó akrobatikus technika *tisztán formai szépsége s bravúrja* érvényesül. Erre volt példa a kezdetek még egyszerűbb emeléseiből, áttekeréseiből és összefonódásaiból szőtt *Pilobolus* (1971), s erre példa ezt a technikát a maga kiforrottságában és nagyszerűségében megmutató, káprázatos *The Doubling Cube* (1994), amely, ahogy az amerikai sajtó írta róla: „*Se nem dupla, se nem kocka!*” hanem a „Pil” gimnasz-

Fotók: Howard Scharz

A 25 éves évforduló alkalmából (VI. 25. és VII. 20. között) a hat táncos *28 előadást* tartott a Joyce-ban. A programból pontosan kiolvashatóan tízszer az „A”-, nyolcszor a „B”-, tízszer a „C”-programot játszották, s ezalatt öt alkalommal tartottak naponta két előadást (du. 2 és este 8 órakor). Ez a mennyiség a táncosok – fantasztikus állóképessége és intenzitása láttán – csak a számok tükrében hat szinte emberfelettinek: *a fizikai és szellemi készenlét artisztikuma minden alkalommal, minden darabban a legmagasabb hőfokon izzott!*

A három program egyenként négy különböző darabot takar, más-más évjáratból. S noha a 25 év folyamán készített 65 (hatvanöt!) táncmű közül ez „mindössze” tizenkettőt jelent, feltételezhető, hogy a Joyce-

tikai és geometriai precizitásának mintapéldánya. A másikon a mély társadalmi problémákat, pszichológiai tartalmú emberi sorsokat, élethelyzeteket a posztmodern színház eszközeivel, kitűnő jellemzési képességekkel megfogalmazó cselekményes darabokat találjuk. Ilyen volt (az 1980-as Holland Fesztiválon láttott *The Empty Suitor* [Az éhes kérő] – lásd a *Táncművészet* 1980./9. számában), ilyen a most megismert *Land’Edge* (1986) és a legújabb darab: az *Aeros* (1996), amely egy kényszerleszállását végrehajtó asztronauta s a földönkívüliek mulatságos találkozása. Ezen a szélen (tehát a paletta e cselekményes pólusán) a sajátos Pilobolus-technika ugyanúgy jelen van, mint a másikon, csak hogy itt pusztán eszközként, az esemény sajátos képi kifejtését szolgálja. Az *Aeros*-ban például abból derül ki, hogy

a földönkívüliek barátsággal fogadják az idegent, hogy egyszer csak ugyanúgy „röptetni” kezdik a levegőben, mint a közülük való „ufó-lányt”, jelezve, hogy még „kapcsolatukat” sem ellenzik.

E két véglet között pedig több fokozat is akad. Elsőként a színporkázó koreográfiai humorú *The Particle Zoo* (A kicsiny állatkert) amely, hasonlóképp a magyar szóláshoz („nagy az isten állatkertje”), emberi gyarlóságokat karikíroz.

A Particle Zoo négy férfiszereplője közül hárman játékosan kiközösítik a negyediket, a legkisebbet, a „legügyefogyottabbat”. A virtus itt nem grand jetékel, coupé jetéekkel vagy a la second tourokkal zajlik, hanem a saját technikán belül: egymáson ívből átugrálva, a „kicsit” mindig a magasból földhözvágva stb.

Az egyikük a legmagasabb lehuppan a zsinórpadláról, ahogy fáziskéséssel – egymás vállán állva – sétálnak a levegőben – megannyi elementáris, szimbolikus értékű táncötlet.

Ugyanezen az esztétikai színpadon találjuk, immár színházi gegekkel tarkítottan a *Pyramid of the Moon* című férfikettőt, amelyben egy „jólöltözött” és egy csaknem meztelen fiatalember a szatirikus pas de deux végére „ruhát cserél”. Az öltöztetés-vetkőztetés egyes fázisai alatt más-más lélektani helyzetbe kerülnek. Rafináltan szellemes (és a két test számára sokszor igazi bűvészműtávján), ahogyan a zakóból kibújnak, a nadrágba átbújnak, ahogyan az ápoltság megszűntével egyre inkább a küllem s vele a lélek ziláltsága uralkodik el az egyikén, s a tévova magabiztosság a másikon. Ráadásul az egyes férfiholmikhoz kötődő társadalmi konvenciók egyszerre befolyásolják a közönséget s a kínlódugyeskedő előadókat. Kisebbrendűségérzet és úri fölény, kamaszos csökönyösség és engedékenység, megmosolyogni való férfiszemérem...: mind ott vibrál a *Holdpiramis* színpadi aurájában.

A bensőséges hangulatú, még tisztábban táncszerű eszközöket használó művek közül ezúttal az 1980-as *Day Two* kompozíciót választották ki a szerkesztők. A *Day Two* a ragyogó-lüktető, az improvizációt s a tiszta ténrendet logikusan váltogató, fá-

radhatatlan testek rituális mozgásszertartása. Különös összekapaszkodásaikkal titokzatos állatok: hosszúcsápú rovarok, acsarkodó vadak, madarak képzetét keltik. A III. tétel meghatóan szép szeretkezése (amelyet a lány a férfi fejére felkapaszkodva indít csodálatosan és érzékenyen), ugyancsak a darab atmoszférájának ősi, szakrális jellegét hangsúlyozza, a természetközelség jelenlétét erősíti. Mintha a *Pilobolus sajátos teremtménye* lenne ez a táncmű: a IV. tétel – épp ennek jegyében – azután az emberi szépség és erő ünnepe. A hat táncos hosszú botokon száll, repül, hintázik önfeledten...

Végezetül említem az 1992-ben készült *Duett* című női kettőt, mert benne az eddigiek folyamán említett régi-új irányok: a sajátos technika, humor, tánc, gondolatosság, társadalmi érzékenység mind együtt s mégis új módon jelentkezik.

A két nő egyértelműen felvállalt (bár hallatlan finomsággal feltárt) homoszexualitása, a titokzatos-intim hangulatok, kettejük összefonódó testének szoborszépsége mintegy szintézise, akár emblematikus is lehetne a Pilobolus jelen törekvéseinek és munkájának.

Egy szempontból azonban mindenképp a továbblépést mutatja: s ez ismét a technika! A *Duett* ből ugyanis kiderül, hogy a Pilobolus miként újította meg önmagát: ez pedig a lassítás! A „kortárs” táncvilág „divatos” zuhanásait, egymásra tekeredéseit ők a maguk stílusában tökéletesen

produkálják már évtizedek óta. Csak hogy most mindezt erőből, fantasztikus plaszticitással és álomszerűen lelassítva teszik. Azt hiszem, ez az, amiben a Pilobolus ma ismét egyedülálló a világon!

Kaán Zsuzsa

Balettestek Párizsban

A *Párizsi Opera Balett* (a világ egyik, ha nem „a” legjobb együttese) százötvenkét táncosával, minden szempontból irigylésre méltó helyzetben van. A társulat egy, több mint 300 éves, töretlen balett-tradícióra építkézhet, és a legkiegyensúlyozottabb balettrepertoárral rendelkezik, melyben a klasszikusoktól kezdve a posztmodernekig minden megtalálható. Az „*école*” (az iskola) pedig csak úgy ontja magából a tehetségeket...

1996 decemberében sikerült két programot is látnom, mindkettőt a *Garnier Palotában*. Maga az épület mindig lenyűgöző, különösen most, hogy a színpadot s technikáját modernizálták, és légkondicionálták a nézőteret.

Balanchine–Stravinsky-est

George Balanchine és Igor Stravinsky együttműködése a XX. század balettművészetének egyik különleges és gyümölcsöző művészi találkozása volt. (Nem merem a „teremtő” szót használni, hisz Balanchine, aki mélyen vallásos volt, mindig hangsúlyozta: „*csak Isten terem, én összerakok*”.)

A négy megkoreografált Stravinsky-mű majdnem ötven év periódusát köti össze. Az *Apollo* 1928-ból, az akkor még alig húszéves Balanchine alkotása, *Gyagilev Orosz Balettjének* készült és azóta számos metamorfózison ment át. (Díszlet- és jelmeztervét Balanchine parancsára sokat egyszerűsítették, ami egyesek szerint nem mindig vált a mű javára.) Az Opera „*etoile*”-jai (csillagai) és a hierarchia ezalatt lévő művészei (a premiertáncosok, korifeusok, szüzsék) egész este káprázatosan magas színvonalon táncoltak. Apollót Charles Jude (etoile) táncolta – aki táncos pályájának utolsó fázisában tart. – Az új szezonról ő a *Bordeaux-i Balett* igazgatója. Apollója fennkölt és játékos egyszerre, még ha éreztük is, hogy mintha egy kicsit fáradt lenne, hiszen hamarosan „*adieu*”-t int az Operának, ami itt azt jelenti, hogy hivatalosan nyugdíjba mehet... Partnere: Terpszikhoré szerepében a mindig kitűnő Elisabeth Platel. Minden arabeszkje maga a megtestesült klasszikus szépség... Kalliope-t Karin Averty, Polühimniát Clotilde Vayer táncolta, a zene és a tánc tökéletes érzésének ritka szimbiózisával. A koreopátosz nem vált üres beképzeltséggé, ahogy az néhány együttesnél szokás. Elhittük nekik, hogy a mű végén, ritmikusan és fokozatosan haladnak a Parnasszusra. Föl és föl, minden cinizmus nélkül... Mondhatom, megrázó és felemelő volt.

Az *Agon* (1957) másfajta probléma elé állította a táncosokat. Stravinsky egyik legbonyolultabb partitúrája a barokk és a rokokó táncvilágát idézi, ám *annak minden pompája nélkül*. A csupasz színpad, a végtelenségig egyszerű kosztümök (tulajdonképpen csak fekete-fehér gyakorló ruhák), nemigen adnak kapaszkodót a valahai francia udvari táncok felismerésére. A Balanchine-i csípő frontális mozgatása, a kézfejek és ujjak késleltetett és ritmikus használata finom humorral „*fricska*” az elmúlt nagy századok táncainak, amit pas de deux-kben, hármásokban, kánonban, késleltetve egymástól, átvéve és folytatva *tizenketten versengenek végig*. Egyikük, Jean-Yves Lormeau, aki több mint húsz éve az Opera Balett étoile-ja, most is példát mutatott. Gyakorló táncos pályájának végén nyoma sincs rajta enerváltságnak, minden fellépése meglepetés, ünnep tud lenni. Ő is „*adieu*”-t int az Operának,

1997-től *Rio de Janeiróban* lesz balettigazgató. Ő és partnerei: Delphine Mousin és a nagyon muzikális Ghislaine Fal-lou Balanchine stílusát tökéletes átéléssel tudták produkálni... Az est legnagyobb sikere az itt a *Capriccio* címen futó *Rubintok* 1967-ből, ami az „*Ékszer*” című baletttest legsikerültebb műve volt. A balett annyira bonyolult, gyors és nagyon magas technikai tudást igénylő, hogy nem csoda, ha csak nagyon kevés együttes tartja repertoáron a *New York City Baletten* kívül. Isabelle Guerin és Manuel Legris nagyon élvezték a táncot, szinte lubickoltak, csillogtak a Karinska által tervezett gyönyörű (bordó és mélyvörös színű) pompás bársony kosztümökben. Legris szerintem még Edward Villellát és Mihail Barisnyikovot is „*lekörözte*”. Úgy tűnt, még csibészesebben, szellemesebben, merészebben táncolt, mint neves „*elődei*”. Nem hiába ő ma a világ egyik

Ivanov/Nurejev–Csajkovszkij: Diótörő

A hópehelyek tánca a Ballet de l'Opera National de Paris előadásában

Fotó: Jacques Woatti

legjobb férfitáncosa! Az egyetlen panasz, és ezt is csak az est végén éreztük, hogy nem ezzel a darabbal zárult az előadás. Nem mintha a *Violin Concerto*, amely a New York City Ballet 1972-es Stravinsky-fesztiváljára készült, nem sikerült volna jól. *Marie-Claude Pietragalla* és *Wilfried Romoli* kettőséhez a hegedűszólista (*Maxim Tholance*) kifinomult zenésztársnak, sőt inspirálónak bizonyult. Hisz épp ez az óriási Balanchineban: hogy a zenét látatja, és a zenével inspirálja a táncosokat. A dinamika, a gyorsaság és energia hármesege így is emlékezetessé tette ezt a kivételes estet.

Diótörő

E karácsonyi „nagy klasszikus” évek óta ott van a Párizsi Opera repertoárján. Az „ahány ház, annyi verzió” már önma-

gában is öröm. A mi operaballetünk *Vaszilij Vajnonen*-féle olvasata – lassan ötven éve – többszörös felújításokkal is sikerdarab. *Nurejev* párizsi verziója és *Vajnonen*-é közös alpból, Szentpétervárból táplálkozik; mindkettőben a mester: *Marius Petipa* és a tanítvány: *Lev Ivanov* szolgál alapul a koreográfiai megoldásokhoz. *Nurejev* azonban szerencsére erős kézzel nyúlt a darabnak már az ősbemutaton is érezhető dramaturgiai hibáihoz. Egy sokkal drámaibb, egységesebb verziót állított színpadra, mely lényegesebben gyermekközpontú. Hihetetlen, hogy a „gonosz” *Nurejev* mennyire gyermekien, naivan tudta láttatni az álmodozó gyermeki világot. Itt Mását „Clarának” hívják. A karácsonyfa megnövekedése és a Diótörő-babát és más ajándékokat átadó „Drosselmeyer” (aki ebben a verzióban nem a szokásos „cukrosbácsi”) az indíték a nagy álomra. Az álomban Clara testvé-

re lesz a herceg és az őt megvédő lovagias partner. A felnőttek pedig hatalmas vízfejű, eltorzult látomássá válnak, akik a Patkánykirállyal egyetemben ellenségként jelennek meg. A freudi álomfejtés alapján nem csoda, hogy Clara nem akar kilépni a felnőttek gonosz világába. A ballet egyetlen kifogásolható pontja a második felvonás néhány „karakter”-tánca, amelyekkel *Nurejev* valósággal *gúnyolódik*. Az „orosz táncosok” enyhén ittas állapotban, rendetlenül érkeznek, a „spanyolok” köztümmel inkább valamilyen kaukázusi népséghez tartoznak, a „Kínai tánc”, mint sok verzióban, a „Három Iván” bravúrt gyakorolja (lásd Róna: Csipkerózsikáját). De hát az igazi főszereplő a *balettkar*, akik a hópehely-képben csodálatos kosztümökben, talán túlságosan is túllőztetett tüttükben és fejdíszekben kavarognak maguk és egymás körül, *híven meghagyva Lev Ivanov koreográfiáját*. A „nagy pas de deux” – ami a világ balettirodalmának egyik legnehezebb balettopusza – *Nurejev* olvasatában még bonyolultabb az ismertnél. A lírai vonalat majdhogynem megtörve, *briseket, cabriolekat* táncol a balerina. Hercegi partnere pedig furcsa szögletű emelésekkel és variációkkal válik többé, mint csak „emelőpartner”. A nagyon tehetséges *Ghislaine Fallou* (akit azóta első táncosává neveztek ki) és partnere *José Martínez* győzték tehetséggel, muzikalitással és erővel. Könnyen vették a koreográfia extra nehézségeit.

Ha összehasonlítom a *Vajnonen*-verziót a *Nurejev*-ével, az első lassan bontakozó, majdhogynem statikus – a Párizsi Opera Balett iskolájának növendékei mind-mind izgó-mozgó hiteles „kis” színészek a színpadon –, míg nálunk inkább az „*idomítás és fegyelem magasiskolái*”. Sajnáltam viszont, hogy a „pas de trois”-t nem gyerekek, hanem felnőttek táncolták, így egy picit vesztett „mesterkelt” charmejéből.

Végül szólni kell a Párizsi Nemzeti Opera zenekaráról és a vendégkarmesterről, az orosz *Viktor Fedotov*-ról. „Csak” a Diótörő-szvit *koncerttermi* előadásában hallhatja az ember *Csajkovszkij* csodálatos muzsikáját ilyen magas színvonalon. (A *táncolható ritmus még nem a partitúra árulása... és ezzel majdnem mindent elmondtam!*) *Fedotov* olyan hiteles, régi, jó szentpétervári zenei hangulatot teremtett, hogy *Csajkovszkij* (aki maga nem hitt utolsó balettzenéjében sem) is elégedett lett volna vele.

Hézsó István
(Amsterdam)

Levél Rómából

A római Palazzo Falconeri teraszáról nézem a késő februárban ébredő római tavaszt és arra gondolok, hány magyar tehetségnek is kellett „határainkon túl”, például épp itt, a Tevere partján boldogulnia. Ezek egyike volt a világhírvé vált balett-táncos és koreográfus, az 1988. szeptember 21-én elhunyt *Milloss Aurél*, aki a harmincas években többször próbált itthon maradni, de ez minden igyekezete ellenére sem sikerült. Így lett új hazája Olaszország, ahol az ország balettművészetének újjászületésében vezető szerepet játszott.

Nemrég jelent meg *Patrizia Veroli*, fiatal olasz táncművész könyve Milloss Aurélról „*A koreográfia mestere az expresszionizmus és a klasszika között*” címmel, egy 600 oldalas életrajz a Libreria Italiana Musicale kiadásában, amiért a szerző az 1997. évi irodalmi Bagutta-díjat is megkapta. A Római Opera Baráti Társasága hívott meg, hogy a könyv ünnepi bemutatóján a művet szakmailag ismertessem és értékeljem. Ebből az alkalomból – a római Magyar Intézet vendégeként – egy 30 perces olasz nyelvű előadásban „magyar szemmel” kíséreltem meg értékelni Veroli munkáját, amely Milloss életrajzán kívül széles táncművészeti életműve köré – Németországtól és Budapeستől a nápolyi San Carlón, a milánói Scalán, a római Operán, a firenzei Maggiókióig, majd Brazílián, Argentínán át ismét Olaszországig.

Az Operaház előadótermében összegyűlt többszáz érdeklődő előtt *Giovanni Pieraccini* szenátor, a baráti társaság elnöke nyitotta meg a könyvismertetőt; *Barna Imre*, a római Magyar Intézet igazgatója üdvözölte a jelen lévőköt, majd Milloss leghűségesebb munkatársai közül *Ugo dell’Ara* koreográfus és *Roman Vlad* zeneszerző emlékezett meg a nagy barátáról. Én főleg a magyar vonatkozásokra tértem ki, természetesen legfőképpen arra, hogy

Milloss volt az első, akinek megadottam, hogy *Bartók Béla: Csodálatos mandarinjának* táncos változatát színpadra vigye, nevezetesen a milánói *Scalában 1942. október 12-én, Ferencsik János* vezényletével.

Milloss a harmincas évek második felében még Budapesten kezdte el a mű táncos megformálását, több ízben konzultált Bartókkal, akinek be is mutatta a születőben lévő alkotás egyes részleteit, s akivel megbeszélték a zene és a tánc viszonyát a koreográfus Rákóczi úti kis stúdiójában.

E magyar szempontból táncművészeti jelentőségű bemutatón kívül Milloss a római operabalett vezetőjeként, valamint a firenzei Maggiókióon előadott műveivel hatalmas lendületet adott az olasz balett fejlődésének, de dél-amerikai munkássága sem hagyható figyelmen kívül. (Itt a braziliai Sao Paulóban *együttműködött alapított*, majd Buenos Aires híres színházában, a Teatro Colónban mutatta be legújabb műveit.)

A fentiek mellett a római Nemzeti Táncakadémia korábbi felkérésére is tartottam egy előadást, ezúttal a *magyarországi táncéletről*, videók kíséretében, amelyeket a *Táncarchívum* vezetője, *Szűdy Eszter* segítségével válogattunk össze.

A hallgatóság kérdéseiből nyilvánvalóvá vált, hogy Olaszországban komoly érdeklődés van a magyar táncélet s történelmi nagyságai iránt. De vajon mi a helyzet itthon?

Mindenesetre szeretném megemlíteni, hogy 1998-ban lesz Milloss Aurél halálának 10. évfordulója, amiről a magyar-olasz kulturális kapcsolatok keretében – többek közt egy Milloss-esttel – meg kellene emlékezni. Természetesen szóba jöhetne Veroli nagyszerű könyvének lefordítása is.

Róma, 1997. február 20.

Dienes Gedeon

Magyar táncos a Bat Séva élén

A világhírű tel-avivi balettegyüttes, a Bat Séva, március 12-én európai turnéra indult. A társulat új sztárja a magyar Juhos István, aki 1996 augusztusában érkezett Izraelbe, és néhány hónap alatt az együttes szólistája s a tel-avivi közönség kedvence lett. Izraeli tudósítónk, Breuer Péter vele beszélgetett az elindulás előtt.

– *Hogyan kezdődött izraeli pályafutásod?*

– Már 1994-ben dolgoztam a *Kibbuc* táncegyüttesnél. Most másodízben vagyok itt, a hazámban még soha nem járt *Bat Séva* együttesnél. Boldog vagyok, amiért a főkoreográfus *Ohab Naharin* rám osztotta az általa írt és szerkesztett darab, a *Jag* főszerepét.

Egy apát alakítok, aki a feje egy misztikus családnak, amelynek egyik fele már nem él.

– *Szerinted mi az oka a sikereknek? Az, hogy az izraeli közönség szereti a pikáns, modern darabokat, vagy mert szereti a modern zenét, vagy a testedet akar-*

ják látni, vagy csak mert a darab egyszerűen jó?

– Ez a darab eleve nagyszerű reklámja a *Bat Sévának*, mert sok táncos generáció van jelen együtt a produkcióban. Az együttes egyébként önmagában is fiatal. A barát-nőm, *Panja Fláderer* is itt táncol. A sikert az is növeli, hogy a *Jag* előadásait délelőtt tartjuk, javarészt fiatal közönség előtt. Ez azért hasznos, mert így előadásokon keresztül, mi ismertetjük meg a felnövekvő generációt az igényes, modern mozgás művészetével.

– *Még milyen darabok szerepelnek a műsorodon?*

– Repertoárunk igen széles. A *Bat Séva* nagyon gazdag programot ajánl a közönségnek. Szerintem mégis a legsikeresebb az *Anna Fázél* című darab, amelyet minden este két és fél ezres táblás ház előtt szoktunk előadni. Ez egy rendkívül érdekes darab, ha szabadna hozzá egy új műfaji meghatározást kreálnom, ezt mondanám: ez egy *balett-musical-show*. Itt nin-

csenek szólószerepek. Kis duettek, csoportos jelenetek építik fel, és nagyon sokan, pontosan harmincötven veszünk benne részt.

– *Az izraeli kritikusok nagyon meg vannak elégedve veled. Szerinted mivel vívtad ki ezt a sikert?*

– Szerintem szorgalmammal. Azonban ebben mindenekelőtt *Ohab Naharin* kitűnő tanári munkájának a sikerét látom, aki nem csupán koreográfus, hanem élenjáró táncpedagógus-egyénség is. Nem tagadom, büszke vagyok arra, hogy *Ohab Naharin* bevett az együttesébe. Sok kiváló balettos szeretne a keze alatt dolgozni. Két évvel ezelőtt Hollandiában táncoltam próbát előtte. Akkor megkérdezte, tetszik-e nekem a *Bat Séva* játéka, stílusa. Természetesen igent mondtam.

– *Amikor arra gondolunk, hogy nagy táncosok hogyan kezdhették pályájukat, magunk előtt látjuk azokat a csöppnyi gyerekeket, akiket büszke szüleik erőnek erejével tuszkolnak be egy balettkolába, még*

Nicolas Petrov

„Violetta Verdy önként jött a társulathoz”

akkor is, ha a gyermekük túlsúlyt fizet a vídámparkban. Nálad hogyan kezdődött?

– Én férfi-női fodrász vagyok. Ami először inspirált, az a *brake-tánc* volt. Ez a divathullám engem 14 éves koromban ért utól. De mint minden divat, ez is elvonult a fejem felett. Ezután nem tudtam, mihez kezdjek, annyire üresnek éreztem magam. Visszatértem a műhelybe, és 3 évig *fodrászként dolgoztam*, miközben folyton úgy éreztem, *táncolnom kell!* Csakhogy Dunaújvárosban, ahol éltem, nem volt annyi tánciskola, mint Pesten. Egy idő után azonban sikerült felkerülnöm a fővárosba, és a munka mellett beiratkoztam *Jeszzenszky Endre* tánc- és balettiskolájába. Kezdetben csak hetente kétszer jártam a Semmelweis utcai stúdióba, majd az órák sűrűsödtek, amíg ott nem tartottam, hogy végképp becsuktam a fodrászműhely ajtaját. Majd vizsgatáncoltam a *Rock Színházban*, a *Jézus Krisztus szupersztár* című rockoperához, és azonnal fel is vetek. A pályám következő állomása már a *Szegedi Balett*, ahová *Imre Zoltán*, a társulat akkori vezető koreográfusa hívott. Ez egy fantasztikus iskola volt a számomra, és milliányi művészeti lehetőséget nyitott meg előttem.

– Most József Attila módjára ugorjunk Szegedről Párizsba. A *Bat Séva* most párizsi turnéra készül, ahová természetesen te is velük tartasz.

– Európai körútunkat egy kis német városban kezdjük. Ezután *Amszterdamba* visz az utunk, majd vissza *Frankfurtban*, ahol a *Jag*-ot adjuk elő, s amelyre, úgy hallottam, már most minden jegy elkelt.

– Te tulajdonképpen a *Bat Séva* hány produkciójában szerepelsz?

– Mind a tizenháromban, amelyet az *idén mutatunk be!* Az igazgató úr mind-egyikben gondolt rám. Az európai turné ráadásul fokozott felkészülést igényel. Ahogy most elmesélem neked, hogy merre fogunk járni, ne gondold, hogy ez azt jelenti, két kirándulás között itt-ott majd fel is lépünk egy kicsit. Az előadások között éppen olyan komoly munka folyik, mintha itt lennénk Tel-Avivban.

– Úgy tudom, koreográfálással is próbálkozol. *Első darabodhoz, melynek április 10-én lesz a bemutatója, színházi bennfentesek máris nagy sikert jósolnak. Te is táncolsz benne?*

– Igen, bár igen fonák dolog. Nagyon könnyű az embernek a saját mozgásvilágára, kultúrájára darabot írni, de ugyanakkor nehéz azt előadni, hiszen én nem láthatom magam kívülről. Tehát épp magammal szemben nem lehetek objektív. Ezért aztán a megvalósításban különösen kell ügyelni a művészi követelményekre.

Breuer Péter

Évek óta visszatérő vendége a Táncművészeti Főiskola kurzusainak.

Legjobb növendékeit hozza ide Pittsburghból: tanulni, mások módszerét megtapasztalni, világot látni.

Két évvel ezelőtti lábsérülését – a műtétet követően – a harkányi vízzel gyógyítja, minden alkalommal, ha meglátogatja Újvidéken élő édesanyját.

Nicolas Petrov nagy idők tanúja, az elmúlt fél évszázad nyugat-európai, majd amerikai balettéletének részese s formálója,

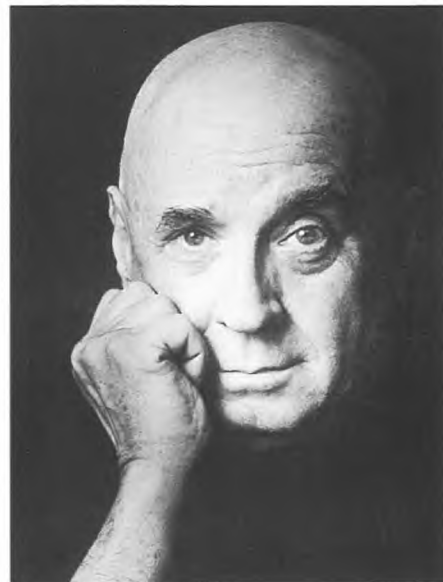
a Petrov Ballet igazgatója – hatvannégy évével – „a két lábon járó tánc történeti lexikon”. A múlt szinte megelevenedett budapesti, majd pittsburghi találkozásaink során...

– Anyám magyar, apám orosz. Tizenkétéves koromban, Újvidéken kezdtem a balettiskolát, és tizennyolc évesen a belgrádi Balettakadémián kaptam diplomát. S noha azonnal a belgrádi Operaház tagja lettem, amikor *Janine Charrat*, aki már diákként is látott táncolni, Párizsba hívott, boldogan otthagytam a színházat. Gondoltam, pár hétre kimegyek Párizsba, s legalább *Olga Preobrazsenszkától* is veszek néhány órát...

– Azután minden másként alakult.

– Igen. Amikor megérkeztem Párizsba, már három jugoszláv volt ott: *Milorad Miskovitch*, *Vaszilij Suritch* és *Milko Sparemblek*. „Oh, ja..., holnap is gyere próbára” – mondták. Egy hét alatt muszáj volt megtanulnom az egész repertoárt. „Szükség van rád, megyünk Lyonba...” Én pedig ott maradtam, s a tervezett két hétből tíz gyönyörű, gazdag párizsi év lett, kitűnő feladatokkal, nagy barátságokkal, színes társasági élettel.

– Úgyszólván bekerült a háború utáni

Jun. 30 1996 Pittsburgh

A budapesti és pittsburghi napok emlékére

Szeretettel
Nicolas Petrov

francia táncavangarde első nagy áramlatába: dolgozott Roland Petit-vel, turnézott *Janine Charrat Ballet de France* nevű együttesével, táncolt a még szinte kezdő *Maurice Béjart*-ral...

– *Tessa Beaumont*tal is, aki később Béjart egyik szólistája lett. Én is szereplője voltam több Béjart-darabnak, például a *Magasfeszültségnek* (*Haut Voltage*), amelyben *Tessa* is főszerepelt. *Jean Babilée*, Béjart, meg a többiek rendszerint *Jean Perretinél*, vagy *Rosella Hightownernél*, vagy *Olga Preobrazsenszkánál* jöttünk össze. Itt olyan barátságok születtek, olyan kötelékek, amelyeket talán egy történettel tudok a legjobban érzékelteni. Sohasem felejttem el, hogy az akkor már – mondhatni – világhírű *Margot Fonteyn*, az angol balett csillaga, képes volt arra, hogy repülőjegyet vegyen és Londonból átjöjjen Párizsba *Olgát* felköszönteni a születésnapjára... Most is látom, ahogy megérkezik, kezében hatalmas rózsacsokorral... Óriási volt!

Béjart nem volt nagyon jó táncos, Babi-

Janine Charrat és Nicolas Petrov Párizsban (1958.)

Leonid Massine-nal *A kék Duna* bemutatóján (1962.)

Fokin–Rimszkij Korszakov:

Seherezáde

A címszerepben:

Tatjana Massine

A sah: Nicolas Petrov

... és újra együtt
New Yorkban (1996.)

Fotó: **–kaán–**

Massine–de Falla: *A háromszögletű kalap*
A kormányzó: Nicolas Petrov

Petrov–Csajkovszkij:
A diótörő

*Violette Verdy A diótörő női
főszerepében (1969.)*

Petrov–Britten:
A pagodák hercege

Petrov–Stravinsky:
Tavaszi áldozat

léé annál inkább. De képes volt arra, hogy megszervezze, hogy Babilée-t elvigye New Yorkba, ahol akkor Babilée fellépése egyenesen revelációnak számított. Ugyanakkor mentek a „Nurejev és barátai” című, még hosszú évekig sikeres balettprogramok, de – ami nem szokott megtörténni – Nurejev egy alkalommal lemondta az egészséget. Mint kiderült, nem törődve az anyagi veszteséggel, csak azért tette, hogy láthassa Babilée-t táncolni. Képzelték: jött fekete bundában, usankával a fején...

– *Úgy érzem, s hatodaldas, fantasztikusan sűrű szakmai életrajzából is az derül ki számomra, hogy a nyugat-európai, majd az amerikai baletteletnek abban a periódusában tevékenykedett a legintenzívebben, amelyről mi Magyarországon vajmi keveset tudunk. Szerepel itt még egy név, Leonid Massine neve, mielőtt amerikai karrierjét megkezdte volna...*

– 1958 és 1965 között rendszeresen foglalkoztatott a Nervie Fesztiválon, amely az övé volt. Itt már szólólista voltam, olyan kollégák között, mint *Carla Fracci*, *Duska Sifnios* (a későbbi Bėjart-Bolero női szólólistája!), *Paolo Bortoluzzi* vagy az öreg *Leon Woicsikovszkij*, aki a Gyagilev Társulatnak is tagja volt. Massine, mint művészeti vezető, sok régi darabját újította fel: például *A háromszögletű kalapot* (melyben a Kormányzót), a *Seherezádét* (melyben a Sah szerepét), a *Sevillai borbélyt* (melyben Don Basiliót) alakítottam. Bemutatták a *Choreartiumot* és olyan új darabokat, amelyeket Massine akkoriban komponált. Például a *Laudes Evangelii* című húsvéti passiót, amelyben Massine lánya: *Tatjana* táncolta Máriát, én Szent Józsefet, Angelo Petri Jézust. Ezt a darabot egyébként a BBC felkérésére készítette el Londonban, miután – gyakran közösen – több tévéfilmet csináltunk már a nyugatnémet s a római televízió számára.

Épp Massine-nak köszönhetem, s *A két Duna*, a *La Boutique Fantastique*, a *Diótörő* s a *Coreartium* párizsi és németországi stúdiófelvételeinek, hogy televíziós működésem rendszeressé vált. Már hat éve dolgoztam s koreografáltam különféle televíziós megrendelésekre, amikor megtudtam, hogy egy régi jugoszláviai ismerősöm lett a Pennsylvania Ballet balettmestere. „*Nicolo* – mondta – *gyere Amerikába!*” Ekkoriban éppen a „*Megöltem Raszputyint*” című filmben a Raszputyint alakító színész, Gert Freub dublőre voltam Párizsban... No, gondoltam, Nyugat-Európát már jól ismerem, tizenkét éve utazom Párizstól Lausanne-ba, Genovából Rómába, Nervie-ből Marseilles-be... Ideje, hogy kipróbáljam három hónapra Pittsburgh-öt...

– *Ez 29 évvel ezelőtt történt.*

– Látja, a nagy kalandorok is lehiggadnak egyszer! No, nem mintha egy pillanatra is szürkült volna az életem! Csak valahogy megállapodtam; azt hiszem, végleg letelepedtem Pennsylvania államban. Megalapítottam a *Pittsburgh Ballet Theatre*, és művészeti vezetőjeként még évekig táncoltam, főként saját balettjeimben. A gyorsan fejlődő, s a város számára is egyre népszerűbb társulathoz olyan vendégművésztársakat hívtam, mint *Natalia Makarova*,

AMERICAN DANCE ENSEMBLE
Volga Song

Edward Villella, *Peter Schaufuss*. *Violette Verdy* önként jött a társulatomhoz, amelyről egyébként mint az USA hetedik professzionista balettegyütteséről, rendszeresen írtak a *Dance Magazin* hasábjain *Olga Maynard*, s másutt *Ann Barzel*, *Walter Terry* és *Clive Barnes*. Az ő nevük – úgy tudom – a magyar balettszakmában is ismerősen hangzik...

– *Őn több mint 120 balettet koreografált. Mi határozta meg a stílust s a műfajt?*

– Nézze, én maximálisan a klasszikus balett megszállottjaként indultam, de mindig markáns karakterfigurákat táncoltam. Ez a kettősség, tehát a biztos technika és a képlékeny színészi adottságok segítettek abban, hogy ne okozzon gondot az új, abban az értelemben, amit a franciáknál Lifartól, Charrat-tól, vagy amit az oroszoktól: Preobrazszenskától, Ludmilla Tserinától, vagy Massine-tól és rajtuk keresztül a XX. századi Gyagilev-tradíció legfőbb áramlataiból meríthettem. Nem véletlen, hogy „*Ballet Russes de Nicolas Petrov*” néven, közvetlenül pittsburgh-i társulatom előtt már öt éven át Párizsban vezettem saját együttest... És miként a név mutatja, itt

egyértelműen a Gyagilev-repertorár és -stílus reneszánszáról volt szó.

Amerikában tehát azt tartottam helyesnek, ha biztos alapokról indulok. A kísérletezésekre még ráérek. Ezért koreografáltam meg, illetve állítottam színpadra Fokintól a *Petruskát*, David Lichinetől a *Graduation Ball-t*, készítettem *Frederic Franklinnel* közösen *A hatyúk tavát*, s egyedül – sajátjaim között szinte elsőként – *A diótörőt*. Ezt követte az évek folyamán a *Rómeo és Júlia* (Prokofjev), a *Péter és a farkas* (Prokofjev), az *Egy éj a kopár hegyen* (Musszorgszkij), a *Valpurgis éj* (Gounod), számos *Stravinsky-balett*: a *Tavasziünneptől* a *Kártyjátékig*, a *Tűzmadártól* a *Circus Polkáig* s az *Ebony Contertóig*, *Britten* muzsikájára *A pagodák hercege*, a *Ravel-Bolero*, a *Seherezáde* és az *Apollo Musagetes*...

– *Az évi rendszeres, háromrészes vagy háromfelvonásos (egész estés) balettbemutatók mellett az oktatásban is felbecsülhetetlen értéket teremtett: ugyancsak 1967-ben megalapította a Point Park College-ban az American Dance Ensemble nevű társulatot és a balettfakultást, amely ma is működik.*

– Igen, sikerült itt is – mint Amerika számtalan városában – Pittsburgh-ben is behozni a táncot az egyetemre. Akkor én voltam az igazgató, és rengeteg tanítványom volt, aki később tagja lett a társulatnak. Ma már csak nyugdíjas professzor vagyok, fiatal főnökeim vannak, makacsok és önféjűek, nem kérik ki a tanácsaimat. De ez így van rendjén. Hadd higgyék, hogy a maguk urai. Nekem megvan ott a szobám, ott vannak a fotóim, a plakátjaim... Olyan

az egész, mint egy kis múzeum. Az óráim között legszívesebben itt töltöm el az időt, ha nem érdemes hazamennem a családomhoz: feleségemhez, fiamhoz és a macskámhoz...

– *Hadd áruljam el: Marion asszony is balettmester, szintén a Point Park College-ban.*

– És micsoda jó táncosnő volt, amikor megismerem. Később tagja lett a Pittsburgh Ballet Theatre-nak is. Az 1970-es Ta-

vaszi Szezonban már ott táncolt a „nagyokkal”; *Violette Verdy*-vel, az akkor 16 éves *Joyce Couco*-val, *Edward Villella*val és *kitűnő magyar barátommal: Rab István*-nal, aki a program műsorvezetésében – egyedül kapott egész oldalas fotót!

Kaán Zsuzsa

BALLET PETROV

MANTODEO

39 Dilworth Street • Pittsburgh, PA 15211

412 - 765 2330

CONTENTS

Volume 28 • No 1-2. 1997

PROGRAMME SUGGESTIONS	2	WHO ARE YOU...?	
NEWS FROM HUNGARY	3	28 *...Myriam Naisy (Csaba Kútszegi)	
NEWS FROM ABROAD	4	OPERA BOX	
BOOKMARKER	6	Györgyi Mátai: <i>The Revival of the Rosenkavalier at the</i>	
Miklós Kóniger: <i>Dance under the swastika</i> (review)	7	29 <i>Hungarian State Opera</i>	
TOPICAL	9	DANCE HISTORY IN DRAWINGS	
INTERVIEW		Mariann Bottyán- Zsuzsa Kaán: <i>Lully and Molière,</i>	
* Zsuzsa Kaán: "europaS" Award-Winning Artist: <i>Iván Nagy,</i>		32 <i>the another creators of the ballet de court</i>	
<i>director of the Chilean Ballet de Santiago</i>		REVIEW	
<i>"Having Rivals is Healthy!"..</i>	10	Zsuzsa Kaán: <i>Easter Welcome - A Folkdance Gala at the</i>	
Györgyi Mátai: <i>Without Artistic Humility Soul does not</i>		33 <i>Erkel Theatre (a Production of the Budapest Spring Festival)</i>	
<i>Get on the Move on Stage"</i> - An interview with <i>Béla Erényi</i>	12	* Rita Major: <i>Orpheus - A Myth of Love</i>	
INTERVIEW FOR TWO VOICES		34 <i>A new Herczog-ballet in Pécs</i>	
Kinga Jálícs: "We Can Really Be Happy"		* Géza Körtvélyes: <i>A Bartók Evening with the Pécs Ballet</i>	
Meeting János Kiss , the artistic director of the Győr Ballet		34 <i>(Hungarian Dance Panorama '97)</i>	
and Éva Afonyi , his wife and the soloist of the company	14	* Györgyi Mátai: <i>Two Worlds - The Guest Performance by</i>	
REVIEW		36 <i>the Győr Ballet (Hungarian Dance Panorama '97)</i>	
* Zsuzsa Kaán: <i>Gala Performance?</i>		REPERTOIRE OBSERVER	
<i>(Hungarian Dance Panorama '97)</i>	16	Ágnes Gelencsér: <i>The New Cast in Sylvia, A Midsummer</i>	
Szilárd Macher: <i>Shades and Lights</i>		38 <i>Night's Dream and Coppelia; the Russian</i>	
A joint musical evening by the <i>Budapest Operetta</i> and the		38 <i>guest-star of Giselle at the performance of the Hungarian</i>	
<i>Madách Dance Workshop</i>		HOME MIRROR	
<i>(Hungarian Dance Panorama '97)</i>	18	40 * Éva Héra: <i>Kaláka Dance</i>	
* Ágnes Gelencsér: <i>Life Will Call You!</i>		Zsuzsa Arany Horváth: <i>The Zala Dance Ensemble is Forty</i>	
Première by the <i>Madách Dance Workshop.</i>	19	40 <i>Years Old</i>	
Anna Pór: <i>Wedding</i>		Endre Jeszenszky: <i>I Was a Member of the Jury in the</i>	
A Dance Play by <i>Yvette Bozsik</i> in the programme of the		41 <i>Hungarian TV-Competition "Ki Mit Tud" - Notes on the</i>	
<i>Central-European Dance Theatre</i>		41 <i>category of "Classical and Modern Stage Dance"</i>	
<i>(Hungarian Dance Panorama '97)</i>	20	Károly Rollinger: <i>All-Hungarian Junior Dance</i>	
Rita Major: <i>The Hardships of an Inca Princess</i>		42 <i>Competition</i>	
<i>(Hungarian Dance Panorama '97)</i>	21	WORLD MIRROR	
Nicolas Petrov: "Found a Company!" - An American		* Zsuzsa Kaán: <i>What Makes the Mushroom Fresh?</i>	
choreographer in the programme of the <i>Hungarian</i>		43 <i>New pieces by the 25-year-old Pilobolus Ensemble at the</i>	
<i>Festival Ballet (Hungarian Dance Panorama '97)</i>	22	43 <i>Joyce Theatre - part 2</i>	
* Mária Albert: <i>Wanderers of the Labyrinth -</i>		46 István Hézső: <i>Ballet Evenings in Paris</i>	
<i>A Production by Gábor Goda and</i>		48 * Gedeon Dienes: <i>A Letter from Rome</i>	
<i>András M. Kecskés (Hungarian Dance Panorama '97).</i>	22	* Péter Breuer: <i>A Hungarian Dancer Heading Bat Séva in</i>	
Kálmán Dreisziger: <i>Diamonds in Imperfect Setting</i>		48 <i>Israel.</i>	
<i>The 16th Dance House Meeting through the eyes of an</i>		HUNGARIANS IN THE WORLD	
<i>American (Hungarian Dance Panorama '97)</i>	24	Zsuzsa Kaán: <i>Nicolas Petrov</i>	
* Katalin Lőrinc: <i>Archipel - Faces</i>		49 <i>"Violetta Verdi Joined My Company Voluntarily!"</i>	
A Programme by the <i>Budapest Dance Theatre</i>		53 CONTENTS (in English)	
<i>(Hungarian Dance Panorama '97)</i>	25	54 NEWS FROM HUNGARY (in English)	
* Kinga Jálícs: <i>Andrea Ladányi's Choices</i>		55 NEWS FROM ABROAD (in English)	
<i>(Hungarian Dance Panorama '97)</i>	26	56 EXCERPTS	
Kinga Jálícs: <i>Tamás Juronics and his men</i>		(in English from the articles with * marks)	
<i>(Hungarian Dance Panorama '97)</i>	27		

● The No 1-2 issue gives a selection from among the events held until March 31, 1997.

● The articles in the journal do not necessarily reflect the opinion of the publishing house and that of the editorial board.

Jubilee

Ildikó Pongor, the Kossuth Prize winning principal dancer of the Hungarian State Opera, will celebrate her **25th jubilee** as member of the Opera. **Myriam Naisy**, the distinguished French choreographer is making a choreography, a modern ballet piece in four parts, as a compliment to the Hungarian artist. The choreographer spent three weeks rehearsing with the ballet dancers of the Opera. Naisy's ballet can first be seen on **April 19** at the Erkel Theatre as part of the ensemble's spring premières.

* * *

The **Szeged Contemporary Ballet** will commemorate their **tenth anniversary** by performing two of **Tamás Juronics's** choreographies. Both **Homo Ludens**, a choreography of one-minute long sarcastic pieces and the **Spring Sacrifice** - which is philosophical in tone by raising ethical questions - give a genuine account of not only the choreographer but also the recent aspect of the company, who are developing dynamically. The jubilee programme will be held on **April 5**.

* * *

Iván Markó will celebrate his 50th birthday by premièring two of his new choreographies. On **April 5**, the **Hungarian Festival Ballet** will perform **The Solitary Piano** to music by Chopin, Debussy, Scriabin and Liszt. This dance poem displays the social contradictions in today's Hungary. In his other piece, **The Jungle**, the choreographer uses South American rhythms and bird-calls as accompaniment for the young dancers to celebrate the wild energies of life, the natural forces of elementary instincts and the mystery of sensualism.

In connection with the jubilee, there will be a photo-exhibition of **Iván Markó's** choreographies. **Richard Wagner's** grandson, **Wolfgang Wagner**, intendant of the Bayreuth Festival will open **József Schuch's** rich display "Life is Dance" in the lounge of the dance theatre in Csórsz street.

Spring Festival all over the Country

Numerous significant dance programmes took place under the auspices of the Spring Festival in several towns of Hungary. The young soloists from the ballet company of the Opera, who are called **Hungarian National Ballet** when on guest tours, gave a gala in **Kecskemét** at the Ferenc Erdei Culture Centre on **March 18**. They performed **Giselle**, the romantic ballet in Győr at the National Theatre on **March 24** with **Aleszja Popova** and **Zoltán Nagy Jr.** in the solo parts.

The **Győr Ballet** premièred their latest repertoire-piece the **Promenade Concert** by **Gyula Harangozó** - music by Strauss - on **March 27**, also as part of the **Győr Spring Festival** programmes. They won great success with this dance play, which was conceived in 1946, in the course of their recent guest performance tour in Austria and in Switzerland.

Host to the dancers of the **Szeged Contemporary Ballet** was the **Sopron Spring Days**. Their programme could be seen on **March 17** at the Petőfi Theatre in Sopron.

An outstanding event in all the festive series was the **Dél-Alföld Dance House Meeting** on **March 16** at the Mihály Táncsics Culture Centre / along with

the show of the children's dance groups of **Kecskemét** and its surroundings/. The Fifth International Folkdance Meeting took place also on this very day, where the **Szombathely Spring Festival** hosted the **Szökös** and **Ungaresca** ensembles as well as those of Danish, Italian, Austrian, Slovakian, Romanian and Slovenian partner towns. The folkdance meeting started with a folklore mess in the cathedral. The evening gala was followed by an international dance house.

Competition

Supported by the Ministry of Culture and Education, the **Győr Ballet** and their **Vocational Art School** invited the vocational dance schools to the **1st Hungarian Competition**. The final of the competition of two rounds will be held on **May 4** at the Győr National Theatre in the course of a public performance.

Exhibition

As part of the series of events of the Budapest Spring Festival is the retrospective exhibition which is to display **Győző Varga's** fifty-years long activity as graphic artist; his illustrations for books, record-cases and theatrical-posters are exhibited. **Győző Varga** received his qualifications in 1954 and is a permanent guest of art galleries abroad. He is also a holder of the Order of Merit of the Hungarian Republic (1994) as well as other numerous Hungarian and foreign awards. One of the main concerns of this graphic artist is the art of dance. He won great success with his series on **Gyula Harangozó's** **The Miraculous Mandarin** /music by Bartók/ among the audiences of the Mandarin Festival. Presently, he is drawing sketches from the students of the upper grades of the Hungarian Dance Academy, being part of his preparations for a new dance-graphic series. (in our photo: Hungarian and foreign award-winning poster by **Győző Varga** at the 1982 Budapest premièred of **Cats**, the renowned Webber-musical)

On the occasion of the World Day of Dance the distribution of the professional prize "europaS Hungarian Dance Award" took place, now for the **fourth time**. Members of the Board of Trustees are: **Cecília Esztergályos**, actress, former star of the Pécs Ballet; **Myrtil Nádasi**, ballet artist and actress, BBC-correspondent /London/; **Lilla Pártay**, Kossuth-Prize holder, ballet artist and choreographer /Hungarian State Opera/; **Miklós Szinétár**, stage-manager and general director of the Hungarian State Opera; **László Vásárhelyi**, folklorist and choreographer, **dr. István Takács** and **dr. Péter Köves**, lawyer. President of the Board is **Zsuzsa Kaán**, dance-historian and critic, editor-in-chief of **TÁNCMŰVÉSZET**. The awards will be presented at the Opera in three categories on **May 3** prior to the performance of **Taming of the Shrew** by **László Seregi** / music by **Goldmark**/.

Stop-press News

On the occasion of **March 15**, numerous celebrities of Hungarian dance art were handed over awards along with other distinguished personalities of our intellectual and artistic life. As an appreciation of his artistic work, **Sándor Timár**, merited artist, artistic director of the Hungarian State Folk Ensemble and holder of a state award, was handed over the **Middle Cross Honour of the Hungarian Republic** by **Árpád Göncz**, president of the Hungarian Republic. The **Little Cross Honour of the Hungarian Republic** was awarded to **Ágnes Gelsen-csér**, dance-historian and critic (see in our photo),

dr. Mrs. Oskó, chief-choreographer of the BEM Folkdance Ensemble and **Klotild Ugray**, ballet artist, ballet-master of the Hungarian State Opera.

The **Silver Cross of the Order of Merit of the Hungarian Republic** went to **E. Éva Kovács**, eurhythmics artist and teacher, **Ervin Müller**, soloist of the Győr Ballet, **Ágnes Szöllösi**, eurhythmics artist and teacher and **Gizella Zsila**, dance artist of the Budapest Operetta. The **Bronze Cross of the Order of Merit of the Hungarian Republic** was presented to **Ákos Bálint**, dancer of the Hungarian State Folk Ensemble, **Éva Géczy**, former ballet dancer of the Hungarian State Opera and ballet master of the Budapest Operetta as well as **Ferenc Molnár**, dancer-choreographer of the Madách Theatre and artistic secretary of the Madách Dance-Workshop.

The prize of the **Merited Artist of the Hungarian Republic** was handed over to **Tibor Kovács**, Liszt-prize winning soloist of the Hungarian State Opera.

Gábor Goda, dancer-choreographer of the Artus Theatre was awarded the **Gyula Harangozó-Prize** along with other artists: **Tamás Juronics**, the artistic director and dancer-choreographer of the Szeged Contemporary Ballet, **István Mosóczi**, choreographer and artistic collaborator of the Duna Art Ensemble as well as **Aleszja Popova**, soloist of the Hungarian State Opera.

Mrs. Éva Kovács, the artistic secretary of the Hungarian Dance Academy received the award "Serving the Cause of Education"

Congratulations to all the awarded artists and wishing them further success:

the Editorial Board

The **Győr Ballet** was guest performing in Germany, Austria, French and Switzerland between **January 8 - February 15**. They gave thirty-three performances during their six-week long tour. The most important stages of their journey were the Congress and Music Palace in **Strasbourg**, the **Salzburg Festspielhaus** (for 2100 audiences) and the Theater am Stadtgarten in **Winterthur** near Zurich. Their programmes were welcomed by enthusiastic audiences. / Also the ballet company of the Hungarian State Opera won great success in Winterthur in 1993. / The press reflected to the performances of the Győr Ballet; German, Austrian and Swiss critics published appreciative reviews on up-dating the ballet "Petruschka" in **Dmitrij Simkin's** choreography to music by Stravinsky. The ballet **Fatal Sisters** in the interpretation of **Barbara Bombicz** was most loved owing to its poetic character along with **Gyula Harangozó's** nostalgic choreography "Donaumelodien". Critics praised the virtuosity and high quality dancing of both the ensemble and the soloists.

* * *

On **April 13** the **Hungaria Folkdance Ensemble** will celebrate their **35th anniversary** of their foundation.

The company was formed in **New York** in the summer of 1962 by young, enthusiastic Hungarians who were proud of their national heritage. In no time at all, the company became a genuine community whose members became good friends, sometimes even married couples. This gem of the group preserved the original enthusiasm of the Hungaria Ensemble for about the following ten years. The Hungaria Ensemble - according to their artistic intention - have represented a continuously reviving vigour in New York, the big Metropolis, that has drawn from Hungarian folk culture.

The former founding-members and also **dr. Balázs Somogyi**, the founder-director of this ensemble played a significant role in shaping their concept.

The next stage in the development of Hungaria was, when also non-Hungarian Americans were attracted by the ensemble. The new members, who belonged to various ethnic groups, were striving to acquire and be able to present Hungarian folklore.

The so called third generation is formed by the children of the emigrants. They also often perform together with the senior ensemble, just as well as the newly coming emigrants who open up a further dimension to the ensemble. Meanwhile, the **Hungaria Children's Group** was founded, too, for the sake of a more careful transmittance of Hungarian folk traditions.

To the great joy of their leaders, the productions of Hungaria are accompanied by the **Életfa** folkband, who have excellently been playing authentic Hungarian folk music for several years. As a consequence of live music, the performances and meetings with the Hungaria Ensemble are becoming more and more popular among the American youngsters. Due to their regular field-works in Hungary and Transsylvania, they are able to more and more genuinely represent the folk traditions of their mother country.

Festivals

The lovers of contemporary dance will be able to see two special dance productions between **May 8 and June 19** in the series of programmes of the **Vienna Festive Weeks**. **Nigel Char-**

nock, who was one of the guests of the Vienna Festive Weeks two years ago, is going to present **Human Being**, his solo piece, danced by himself. This dancer and actor, living in London now, works as a choreographer and stage director as well; in 1996 he founded his own company. As a "word-dancer and body-poet", in his première-piece he confronts the end of the millennium with the wisdom of a fool.

The **Human Being** is nothing else but a sensible warning before the death of the "divine".

* * *

The **Holland Festival** - or as the jubilee slogan says: the "Holland Wonder" - has reached its **50th anniversary**. According to their traditions, numerous celebrities of Dutch and foreign theatrical and concert life are going to visit Amsterdam, the "town of grachten". Dance will also be represented in the festival programmes taking place between **May 31 and June 30**.

A promising event for a perfect theatrical experience is the drama **On Malta**, directed by **Mats Ek**, the Swedish dancer-choreographer. His play was inspired by Christopher Marlow's work: **The Jew of Malta**, written in 1591. Further stars of the Cullberg Ballett are **Ana Laguna** and **Niklas Ek**, who are also appearing in this choreography.

The Swedish company will show two more, large-scale pieces on the round, open stage of Carré. The **Sleeping Beauty** and **Carmen** as well as **She Was Black** are all modern choreographies by **Mats Ek**.

The **Rokuro Amewaka Company**, which is the biggest theatrical company in Japan, will present traditional No-plays on three evenings. An exotic experience awaits the viewers who will watch the programme **The Art of Tango**, in which **Wouter Brave**, the choreographer adopted the "vocabulary" of classical Argentine tango for the technique of classical ballet.

The **Nederlands Dans Theater** is preparing for a world-première with **Mats Ek's** new choreography. The other leading Dutch ballet company, the **Het Nationale Ballet** will have five performances of the **Etudes by Lander** - which is also well known in Hungary - and a new piece by **Hans van Manen** and an earlier choreography by **Toer van Schayk**. The presentations will take place at the Musictheatre.

Education

The **Palucca Schule** in Dresden will organize its 48th Summer Dance Academy between **June 31 and July 12** running courses in modern dance, classical dance, Spanish dance, jazz dance and improvisation. For further details, please write to: Palucca Schule, Dresden, Academy des Tanzes, Basteiplatz 4, 011277 Dresden Tel:

Balletcompetition

2do. Concurso Internacional de Danza

"Alicia Alonso"

Haven, the capital of the Republic of Cuba, is inviting young talented dancers and choreographers from all over the world to participate in The 2nd. International Dance Competition "Alicia Alonso" to be held **April 28-May 11, 1997**.

The Honorary President is the *prima ballerina assoluta* **Alicia Alonso**, Director General of the "Ballet Nacional de Cuba" and one of the founders of the *cuba school of ballet*.

The **Theater Nordhausen** requires **one or two women and men dancers** with classical training but strong modern dance ability to start with the 1997/98 season: audition by appointment.

The **Theater Nordhausen** also requires, for the 1997/98 season, an assistant/head of training with experience in modern dance. Info: **Theater Nordhausen, Interdanz Herm Prof. Dr. Nix; Käthe-Kollwitz-Str. 15, D-99734 Nordhausen**

The **"Diamond Dancers"** dance company is seeking dancers with very good classical & modern technique. Info: **E. Wächter, Kyritzer Str. 68, D-12629 Berlin, Tel. +49/30/9985451**

INTERVIEW

"europaS Award-Winning Artist: Iván Nagy"
'Having Rivals is Healthy!'

- Hello, hello, could I speak to the director, please? I'm phoning from Budapest!

- He is on stage but we are calling him immediately - a pleasant voice answers from the secretary's office of the Ballet de Santiago.

A few minits later:

- Iván? You know I mentioned to you that our journal has had a dance award since 1993. Just think, the board of trustees has decided to honour you with the prize in the category "Hungarian dancer working abroad". But you are required to take this prize in person on May 3 at the Hungarian State Opera...

- Zsuzsa, you know I have never received any prize in my life...

- Well, then it is high time you were remembered in your own country.

- Would you tell me something about this prize?

- It's called "europaS" Hungarian Dance Award and it is the professional prize of *Táncművészet*, just as the *Dance Magazine* and the Russians have their own prizes - although the Russians came to this idea only a year after we had had ours. The prize is a wonderful sculpture, a figurine by Gyula Pauer, plus fifty thousand forints' scholarship for each of the soloists and a hundred thousand forints for the ensemble who wins it. I know this amount is almost nothing for you but it is not the thing that counts...

- Zsuzsa... - and I can hear a deep sigh from the other end... - I am having a tour in Peru with the ensemble... and my passport has also expired ... but I am delighted, thanks a lot and I would very much love to be there

- You know we regard it as something very important that you, as a former star with the ABTh, should belong to the europaS Award-Winning Artists. You can perhaps include in your

schedule to come to Budapest next year on the World Day of Dance. Then we could honour you with the award!

Two days later the following message was left for me on my answering-machine:

- Hallo.... Iván Nagy speaking... I'll be arriving on May 1 by Lufthansa..... and once again, thank you so much.

Zsuzsa Kaán
 (p. 11)

REVIEW

Hungarian Dance Panorama '97 Gala Performance? March 14

"...The Gala, opening the Festival, cannot be expected to offer something symbolic regarding the character of this year's Dance Panorama, especially if one takes a look at the rich choice of the following two weeks. Something, that, in itself, would refer to some important idea concerning this profession taken as a whole. I think, the organizers of the Gala did not have that in mind, either; and, strangely enough, it still came to that: the gala of the three professional folkdance ensembles gave rather a doubtful image of the character of today's Hungarian stage-folkdance.

Well, the *BM Duna Ensemble* performing in the first part of the programme was dancing really brilliantly. Because of the performtury dramaturgic performance, the *Wedding of Suza*, one of the programmes of the Gala, became hollow as to its meaning even inspite of its elegant form. The mosaic fragments projected upstage - rather awkwardly - reminded of the lack of the visualization of the plot as well as the birth of a real drama. The audience may have concluded from all these facts that, this disciplined company might have alienated from folkdance and turned towards danceplay.

The second - and also the most rewarding - part was presented by the *Budapest Dance Ensemble*. It was not only Zoltán

Zsuráfszki, the company director's obsession with authenticity and demanding choreography as well as the choice of pieces that won them tremendous success, but also the spirited, authentic, almost transsubstantiated performance of the company that was enlarged by the dancers of the *Bihari Ensemble*. Strictly speaking; transsubstantiation was needed since the Budapest Dance Ensemble gave a taste of their rich programme including diverse ethnic dances in the Carpathian-basin.

In the third part the *Honvéd Dance Theatre* premiéred *Moscow Square*, a new piece by László Diószegi-László Rossa. It is a documentary conceived upon

Ferenc Novák's brilliant idea. The title the *Moscow-square* (of Budapest) is - symbolically - the venue of the devaluation of archaic values as well as the stage of our days where Transylvanian culture is diluted, marketed and assimilated into the cultural life of the towns. The play in four stages was to elaborate this procedure, nevertheless to achieve this, more consequent dramaturgical means and coherent conception of the stage-manager would have been required. The opening performance of the Dance Panorama '97 did not become a real gala, even if it included premiéred pieces..."

Zsuzsa Kaán
 (p. 16-17)

REVIEW

"Life will Call You..."

The premiére of the Dance-Workshop of the Madách Theatre

January 14

"...The Madách Theatre has often musical plays on its programme since they have proved to be box-office successes and, what is more, the actors also feel well in the genre of musical, which requires some dance abilities from its performers, too. The dancers of the company, though, get only decorative-evocative roles. At the same time, they have to keep

in good condition and also develop their skills. Consequently, they will also want to step out of their everyday roles of "the applied dancers of the corp de ballet" and present their own dance productions in which they can appear as soloists. In the middle of January, on two evenings, they performed three one-act pieces, their second programme of this kind. As to quality and artistic merit, the finishing piece can be considered to be the most successful; it was *Seasons*, the second one-act choreography by György Szakály,

Kossuth-prize winning dancer. Since the "discovery" of *van Manen*, the music by the South-American *Astor Piazzolla* has been a great hit among the dancers. The exciting rhythm and subdued sensational attitudes offer various kinds of expression. György Szakály, the dancer seems to have "switched over" to choreographing at the right time. The colourful ballet he made for eight soloists is of such a niveau and atmosphere, which a more experienced choreographer could also be proud of. Another great merit of György Szakály is that, in his neo-classical interpretation, he was able to adapt to the professional level of his dancers. He only made one single mistake; his pieces are longer than they should be. If he omits the last quarter of his ballet (but not the finale), he can declare them as successful pieces to be performed anywhere..."

Ágnes Gelencsér
(p. 19)

Photo: Zsolt Szigetvári

REVIEW

Hungarian Dance Panorama '97 "Found a Company!"

March 21

"...While in Budapest, I witnessed exceptionally good dance programs presented by the choreographer *Ivan Marko* and I feel that it is my duty as a former dancer to express my opinions and impressions of the company. I was especially taken by his multimedia performance of *Dance For Life*. It is an extraordinary play between the teacher on the screen and the dancer as the student. His choice of music and movement is harmonious and clear in expression. The part of the student is portrayed with fine acting ability, and great emotion. He touches the hearts of the audience. His technique, enriched by the *Béjartesque technique*, is sharp and clean. His Hungarian temperament is electrifying to the public...
Ivan Marko also staged a ballet

entitled *The Sun's Beloved Ones* with music from *Carl Orff* composed for *Carmina Burana*. In this piece, the stage is overpowered by a great sun. Backed by Orff's intense music, the newly formed company of dancers, who are obviously well trained, move expressively in front of the sun...

The style of this strong, homogeneous ensemble is an integration of ballet and modern. It's amazing how much Marko can illuminate his dancer's expansion of energy. The dancers have incredible endurance, and for an extended period execute the demanding choreography with full power. They are all young, exuberant, and they kept the audience at the edge of their seats. I especially liked the ensemble work where the various counterpoints occurred in a harmonious fashion...

The last, but not the least, *Ravel's Bolero* was a delightful piece. The most recent versions of *Bolero* were choreographed by *Maurice Béjart* and *Ruth Page*. Béjart's version sets the stage with the male dancers as an "audience" surrounding and watching the sensuous female dancers. Page's version presents a *femme du monde* interacting with her pimp. In Marko's interpretation, there is a female dancing with her admirers. There is a strong interplay between the suggestive way the dancer is dressed and her display of extraordinary stamina. She begins the dance on a chair center stage, with five couples around her also on chairs, expressing their arousal. All of the movements were choreographed and executed with great taste. It is a powerful, sensual piece that is pleasing to average and sophisticated tastes alike. The entire ballet was given a Spanish flair which was carried out authentically. I enjoyed their dancing and I have only positive memories on this dance art work..."

Nicolas Petrov
(Pittsburgh)
(p. 22)

REVIEW

Hungarian Dance Panorama '97 Wanderers of the Labyrinth

March 23

"...Everything is different here – as was my first impression at the première of the Artus Dance Theatre, being one of the remarkable events of Dance Panorama '97 under the auspices of the Budapest Spring Festival. Based on the novel *Woman of the Dunes* by *Abe Kobo*, a Japanese writer, *Gábor Goda*, artistic director, created a rather specific choreographic formation, adding ...and the *1/8 Millimetre Man* to the original title. Of course, immediately vague memories of the film – based on the novel – came to my mind; I seemed to remember its torturing monotony and hopelessness, the terrifying sensation of being locked in even under the endless horizon. Goda's play is not taking place in some bare countryside but in a suggested room. Freakishly, sand is flowing into her palm from the chandelier, the man enters through a door with no walls around. We can just assume whether the two of them are inside or outside... As if the performers would wonder about in some frightening mirror-labyrinth... the movements happening repeatedly in different refraction. The man is chasing beetles, the woman is wasting her time on playing with sand – all these things have no sense, nor has the deed of the man and the woman when they occasionally interrupt the other's manic activity either by chance or deliberately. Nevertheless, the awkward, distorted movements are harmonic, all this painful craze seems to be aesthetic. The explanation to this is the high quality performance of *Christiane Loch* and *Silvano Mozzini* from the *Swiss Theater Carambole*. *Christiane Loch* is a big, muscular and bony dancer, still she is extremely feminine. Her movements are delicate and virtuous. These qualities of hers are best displayed when she is

completely naked on the stage. Her nakedness is not provocative, her self-revelation is that of the victim: a perfect body that should be matched by a perfect soul, beautiful life, why is everything so miserable and ruined around her?..."

Mária Albert
(p. 22)

REVIEW

Hungarian Dance Panorama '97 Archipel – Faces

A Programme by the Budapest
Dance Theatre March 24

"...The time has really come for the *Budapest Dance Theatre* to have their subsidy, repertoire as well as their dance ensemble on the increase in order to enable them to catch up with the international field. But let us not speak about subsidy, let us rather deal with repertoire and the dancers in connection with this year's Dance Panorama. At first, let us consider *Archipel*, *Raza Hammadi's* work (he is *Béla Földi's* master and the company's "Patron"). Greek music is floating touching our souls, the lights are delicate, so are the costumes, the movements and gestures are noble. There is beauty, power and vigour. What else could I long for?

The answer is approaching from the side of music. Dance is building upon the technique of nice movements and their twining combinations, reflecting each sound of music during the whole piece. One has a kind of feeling one gets in the case of a hundred-member *corp de ballet* where one of the twenty-four swans can be replaced by the other.

A rather greater occasion for flashes arose by the second piece of that night; it was *Faces*, a choreography by *Béla Földi*. Its première – which was a surprise to everyone – was held on October 7, 1996 at the Hungarian State Opera on the occasion of the 6th Benefit Gala for the sake of

Táncművészet. Pursuing Hammadi's style, though, Földi has created an original *show-dance style*; rather strong American jazz-influences, delicate, isolated hand- and foot-work, jazz music turning into funky. Presently, he is the best of professionals in Hungary at this style. He makes his team work hard who, on the whole, present the complicated unisonos, the quick combinations – even if with little mistakes – with overwhelming force...”

Katalin Lőrinc
(p. 25)

REVIEW

Hungarian Dance Panorama '97 Andrea Ladányi's Choices

March 25

“...One is characterized by one's choices, as the saying goes. To a great extent it is characteristic of *Andrea Ladányi's* career, who left the Győr Ballet already in 1989. She is making her irregular way. Sometimes you may think she is improvising. But looking back from time to time you realize, all her decisions were sensible. Both her *American adventure* and the three years with the Finnish *Yorma Uotinen* had their reasons. Honest as she thought at that time that “...in Győr I was in love with *Iván Markó's* kind of theatre.... idiotic as I was involved in the whole thing... just as much it is all over.” Ever since, in *Markó's* new company, she has danced with devotion the extatic magic-dance again and again in *Bolero*, a choreography by *Markó*. Her choices of partners for her own choreographic evenings are by far not accidental, either. How inspiring it was to see – at the *Petőfi Hall* – the airy, slim, white lady and *Benny Bell*, the black American man as beautiful as a sculpture! And what suspense we can feel now coming from the stage of the National Theatre when she is “fighting” with *Sándor Román*, the suggestive folkdancer in her

piece *He Went Hunting...1.* to music by *Henryk Gorecki*. The contrast is really strong between the masculine man in boots and the fragile woman. Still, we do not believe this woman can be overcome...”

Kinga Jálics
(p. 26)

WHO ARE YOU...?

...**Myriam Naisy** March 14

“...**Cs.K.:** *Our column is called : Who Are You? To help our readers get to know you better, could you please give us some short biographical notes !*

M.N.: I was born in Grenoble. I started to learn ballet in the ballet school of the Paris opera. Then followed Cannes, the Rosella Hightower Dance Centre and next Maurice Béjart's Mudra School. Later I danced in Anger with the Ballet Théâtre Contemporain ballet company and also in Geneve with the Ballet du Grand Théâtre.

Cs.K.: *Whose choreographies did you dance in?*

M.N.: In Anger, for example, I danced in the choreographies by George Balanchine, Carolyn Brown, Viola Faber and Mats Ek. In Geneve, I performed in the pieces by Luis Falco, Oscar Araiz and Richard Wherlock. My first choreography was presented in 1979.

Cs.K.: *The Hungarian audience could see one of your choreographies at the gala "World Stars at the Opera" – which is the Hungarian counterpart of Le Gala des Etoiles de Montréal – in 1993...*

M.N.: Yes, that's right, Anik Bissonette and Louis Robitaille dance the piece *Ederlezi*. This is a pas de deux, I made for them, and I am very happy, though, that on 19 April *Ildikó Pongor* and *Zoltán Nagy Jr.*, two excellent Hungarian dancers will perform it at the Erkel Theatre.

Cs.K.: *We also understand that there will be a world-première at the Erkel Theatre on 19 April 1997...*

M.N.: Yes, *Gyula Harangozó*,

ballet director invited me to prepare a choreography in honour of *Ildikó Pongor's* 25th jubilee as member of the Hungarian State Opera. I was happy about this opportunity, I have known *Ildikó* for a long time and have seen her dance several times at the Etoiles-galas in Canada several times... Now it is she who is inspiring me with all her artistic career, her whole life and her three children. My new choreography is called *The Triangle of Eternity*, consisting of four parts with which I am offering four “keys” to the audience...”

Csaba Kútszegi
(p. 28)

REVIEW

Orpheus – A Myth of Love

A New Herczog-Ballet in Pécs

January 20

“...And Orpheus is setting out. What he has to strive for is not obtaining love and beauty but regaining and preserving these values. As a matter of fact, the man stamping bewildered at the turn of the 21st century also has to decide whether to choose the basic values by which individuality is preserved or to drift along with the characterless crowd of drab uniformity. (It is a strange coincidence that this idea is also treated at length in *Bernardo Bertolucci's* latest film *The Stealing Beauty*.)”

Rita Major
(p. 34)

REVIEW

Hungarian Dance Panorama '97

A Bartók-Evening with the Pécs Ballet

March 30

“...Since 1992, the time when I got acquainted with the attitude and style of *István Herczog's* choreographies, I have liked and appreciated them. (Formerly, *István Herczog* worked in Dortmund.) I think highly of his taste, musical and professional culture, his language mingling classical and modern dance

moderately as well as the artistry of his works.

I think, *Herczog* has “aimed at the sky” with his *Bartók-evening* presented by the *Pécs Ballet*. In his interpretation of *Bartók's The Blue Beard's Castle* he made an attempt towards something impossible (I do not mean to be malicious when I say: something unimportant). The nice text of secessionist symbolics inspiring *Bartók* “of that time” is being what it is – from where the composition is descending into the depths of the “soul of man” and the hell of the connection between *Woman and Man* (that he must have experienced personally).

We all know the opera, I suppose. *Judit* gets the symbolic doors of *Blue Beards* “castle”, his soul, his experiences and his past opened up with a somewhat elemental curiosity, by which she also ruins the encounter and unification, desired by the man.

To reflect these mental stages, beauty and traumas, to display them in dance, movements and scenes – is not only difficult but also problematic.

Herczog steps further here: he doubles the stage presence of the two singers: he transposes the music drama into dance. Let me just remark: he did it mostly at a high level, in a suitable way, entrusting the rendering of the sphere behind the “doors” to their dance and choreography.: *Pál Lovas* and *Tünde Czebe* have, in some places, overtaken the rendering of the disentangling scene – becoming redder and redder – quite independently...

In the case of *The Miraculous Mandarin*, a dance-piece by *Bartók*, the point of the work is whether (and how) the *Girl* can find the human values whose morality are virtually unknown for European people and which is represented by the dancer in the title role. What does *Herczog's* choreographic interpretation suggest to us? I think I can see his point: *Mandarin*, in this case, is an alien (he may have arrived by

UFO or he is a "spaceman" by his look) who gets into a fatal conflict with the trashy representatives of our world. Otherwise, the story equals the original: its conception in movements is properly expressive – basically rough, drastic, as it is nowadays both in rows and sex. However, there is something wrong with this "meeting": even more, the dance play as a whole did not grip me perfectly...

On the whole, I appreciate the accomplishment of *Veronica Endo* and *Károly Lencsés*, the two dancers in the leading roles and also *Sándor Tóth* in his episode-part (the Old Chivalier). I will remember with sympathy *István Herczog's* demanding choreographic intentions with which he could join the long queue of Mandarin-choreographers. Finally, the standard and impact of the whole evening was significantly raised by the contribution of the *Symphony Orchestra of the Pécs National Theatre* under the baton of *Lajos Blázy*, who conducted both compositions inventively with high-level professionalism.

Géza Körtvélyes
(p. 35)

REVIEW

Hungarian Dance Panorama '97 Two Worlds

The Guest Performance by the Győr Ballet **March 29**

"...The first piece of the evening was *Petruska*. It is one of the best and most successful choreographies in the repertoire of the Győr Ballet that has stood the tests also abroad. No wonder that it was performed repeatedly at the Spring Festival. *Dmitrij Simkin's* choreography – to music by *Stravinsky* – was staged with slight alterations making the prologue and the epilogue tenuous but, on the other hand, reducing the dramatic and cathartic effect. Luckily, the performance displayed maturity and even the small details were

expressively focussing on *Petruska's* personality. I have to correct my statement from a year ago when I said that this choreography could hardly be imagined without *Simkin's* personal contribution. *William Fomin* was a perfect substitute for *Simkin* at the performance of the Dance Panorama, what is more, he added new attributes to the figure of *Petruska*. After this drama, the overall tone of which was rather dark, the second part introduced the American *Robert North* who could again give evidence of his brilliant choreographic talent. In his former work *Entre dos Aguas*, Spanish folklore was conjured up on stage. In *Fanfare*, the choreographer presented the coexistence of the different peoples of the United States to music by *Aaron Copland*. The members of the company danced impeccably showing their increasingly distinctive individual endowments. There is no use of denying: the revived Győr Ballet are on the right track to create their own world..."

Györgyi Máta
(p. 36)

HOME MIRROR Kalácsa Dance

"...Each of our folkdance companies pursues tradition bound activity. From early childhood up to retirement these companies help to discover and learn the values of our culture by presenting our and other people's dances. By means of this cognitive process children and teenagers develop their spirit, character, personality, culture of movement and even grow into communities. All these motivations are present in the life of the tradition bound companies, however their linkage to the "matter" is stronger even if more contradictory. Tradition for them is their own past, the life of their parents and grandparents. Traditions are nothing else but

the customs determining their everyday life, they are the elements that keep families and communities of the past and the present together. The companies that have been working for twenty, thirty and sixty years, have even developed their theatrical customs. Today's companies in the villages are to carry out their work by studying, analyzing and undertaking these customs of two different types – local and theatrical ones. These two specific elements in interaction with each other – and never opposed to each other – can shape the character of the respective company. The thorough revelation and acquisition of local traditions are only the primary conditions of the companies' existence and success – as exemplified in the case of our best ones. It is only the companies who – by means of the determinate personalities and communities – feel committed towards the respective area, that can survive.

When, three years ago we – together with the *Heritage Children's Society of Folkart* and the members of the presidency of the *György Martin Folkdance Alliance* – reconsidered the "Anthology", we meant to have these two kinds of aspect in caring for tradition be represented equally. I think, this year's performance – which was the third one – has convinced everybody of the righteousness of our idea.

The tradition bound performance and ball from 2-10 pm. on February 1 at the Municipal Culture Centre ended with thunderous applause.

Éva Héra
(p. 40)

WORLD MIRROR

What Makes the Mushroom Fresh?
New pieces by the 25-year-old Pilobolus Ensemble at the Joyce Theatre – part 2.

"...*Pilobolus* – is the mushroom that lives on top of the horse dung.

Pilobolus – is one of the most popular American modern dance ensembles, who not only burst onto American dance scene – just like the spores of the *Pilobolus* mushroom when they get out into the area – but has, ever since, preserved and renewed itself.

To commemorate their 25th anniversary, the six dancers held twenty-eight performances at the Joyce Theatre. The artistry of their physical and spiritual preparedness was at its highest. Each of the programmes "A", "B" and "C" cloaked four different pieces from different years. Although they included no more than twelve out of the sixty-five (!) choreographies of the past 25 years, we can well assume that this dance-show at the Joyce was a perfect display of the aspect of the *Pilobolus* ensemble.

The pieces from the 80s and the recent past are, on the whole, following the trends of the beginning. On the one side, it is a pure abstraction, the *bravura* and beauty of forms of acrobatic technique that get across – where bodies are building up a living statue-like wall, verving on one another and pushing themselves from each other to each other.

On the other side, we find choreographies with a plot dealing with profound social problems, fates of psychological meaning and pieces presenting diverse conditions of life. There are several stages between the extremes.

Just like the Hungarian saying "The zoo of Good is immense" goes – the piece *The Particle Zoo* is full of sparkling choreographic wit and is a caricature of frailty. The man pas de deux, *The Pyramid of the Moon* – coloured with theatrical humour – is following the same aesthetic thread. In this choreography the well-dressed man and an almost naked one "change clothes". Inferiority and "superiority of the higher classes", indulgence or stubbornness of the teenagers, manlike modesty which is often

smiled at.....all these vibrate in the stage-aura of the *Pyramid of the Moon*.

Day Two was also included in the programme – a choreography with intimate emotions of the 1980s. It is the ritual ceremony of movements of untiring, brilliant and pulsating bodies logically selecting from among improvisation and positions in space. And lastly, I would like to mention *Duett*, the woman pas de deux conceived in 1992 since this is the piece which represents the above mentioned old and new trends; the genuine technique, humour, dance, conceptual and social receptivity which *appear at the same time though in a new way*. The statue-like beauty of the two entwining bodies could as well be the synthesis or the emblem of the present work and goals of Pilobolus. However, it shows their advance in one respect, *which is technique again*. Duett explains how Pilobolus renewed itself: by *slowing down*. They have been able to impeccably perform the fashionable falls and the entwining bodies of "contemporary" dance in their special style, but now they do it with all their strength with a fantastic plasticity and slowed down as if in a dream. I think *this is what makes Pilobolus again unpaired all over the world...*"

Zsuzsa Kaán
(pp. 43-45.)

WORLD MIRROR
A Letter from Rome

"...The book on Aurel Milloss 'The Master of Choreography between Expressionism and Classicism' by Veroli Patrizia, the young Italian music-historian has just recently been published. This autobiography of 660 pages was issued by Libreria Italiana Musicale. On this occasion – as a guest of the Hungarian Institute in Rome – I tried to consider Veroli's accomplishment in a thirty-minute long lecture in Italian"

through the eyes of a Hungarian". Veroli also depicted the dance-historical and even art-historical background to the autobiography of the great Hungarian choreographer, listing his almost three-hundred dance-pieces along with his achievements as a performer and an organizer. I especially referred to the Hungarian connections, first and foremost to the fact that it was Aurel Milloss who had the chance of staging the dance-version of Béla Bartók's "The Miraculous Mandarin" in the Milano Scala on October 12, 1942. With his performances on the Firenze Maggios, and as a director of the Rome opera ballet, Milloss gave an enormous stimulus to the development of Italian ballet in addition to this première, which – from the Hungarian point of view – is of great significance in dance-history. However, his activities in South-America must also be mentioned. (In Sao Paulo, Brazil, he founded a ballet company and in the famous Teatro Colón in Buenos Aires he premiéred his works.) In 1998 it will be the tenth anniversary of Milloss's death. This date should be remembered by organizing a *Milloss-evening* under the auspices of the Hungarian-Italian cultural connections. As a matter of fact, Veroli's excellent book could also be translated."

Rome, 20 February 1997
Gedeon Dienes
(p. 48)

WORLD MIRROR
A Hungarian Dancer Heading Bat Séva in Israel

"...Bat Séva, the world-famous ballet company from Tel-Aviv started their European tour on March 12. The new star of the company is the Hungarian István Juhos who, after joining them in August 1996, became the favourite of the Tel Aviv audience within just a few months.

– The critics in Israel speak highly

of you. What do you think is behind this admiration?
– I think it my hard work. Still I think, this success may rather conclude from the hard work of Ohad Naharin, who is not only an excellent choreographer but also a leading dance-pedagogue and a genuine personality. I must admit, I am very proud of my being accepted by Ohad Naharin into the company. There are so many great dancers who would love to work under his guidance. I auditioned before him in Holland two years ago. He asked me there if I liked Bat Séva's style and performance. Of course, I did and said yes.
– When we look back on how great dancers could have started their carreer, we imagine all those little children being forced into ballet schools by their parents even if they had to pay overweight in Fun Fairs. How was the beginning in your case?
– Originally, I was a hair-dresser. What inspired me first was brake-dance. I was fourteen when this craze caught me. But as everything, it was also over very soon. I did not know what to do next, I felt so hollow. I returned to my shop and worked as a hairdresser for the next three years while having the feeling that dance is a must for me. I managed to get to the capital after some time and enrolled into Endre Jeszenszky's ballet school. At the beginning I attended the ballet studio in Semmelweis street only twice a week but within no time I closed the door of the hair-studio for good. I did a graduation concert at the Rock Theatre with a part from *Jesus Christ Superstar* and I immediately got in. The next stage in my career was the *Szeged Ballet* where I was invited by Zoltán Imre, the leading choreographer of the company at that time. It was a fantastic school for me revealing millions of chances in artistic life..."

Péter Breuer
/Tel-Aviv/
(p. 48-49)

(Translated by Hanna Melis)

AJÁNDÉKOZZON

előfizetést!

Az 1997-es évad hat számának ára most **postaköltséggel együtt** csak:

1440,- Ft,

ha előfizetési szándékáról **V. 31-ig** értesíti a Szerkesztőséget!

Postacím:
1035 Budapest, Kerék u. 34.
Tel./Fax: 368-5470

Laptulajdonos és kiadó: a

Alapító:
Vályi Rózsi tánc történéző

Kuratórium:
Kaán Zsuzsa, Markó Iván,
Seregi László

Fővédnök:
Göncz Árpád köztársasági elnök

A védnökség és szerkesztőbizottság tagjai:
Esztergályos Cecília,
Harangozó Gyula, Keveházi Gábor,
Kricskovics Antal,
Kún Zsuzsa, Nádasi Myrtil (London),
Sallay András,
Szakály György, Zsuráfszki Zoltán

A
TÁNCMŰVÉSZET

1997. 1–2. számának
támogatója:

Nemzeti Kulturális Alap
Táncművészeti Kollégiuma

Médiaszponzor:
Magyar Hírlap
Könyv- és Lapkiadó Rt.

E-MAIL: danceart@mail.c3.hu
WEB-cím:
<http://www.c3.hu/~danceart/>
(A Soros Alapítvány támogatásával)

ÚJ! ÚJ!

92.9 **STAR**

R Á D I Ó

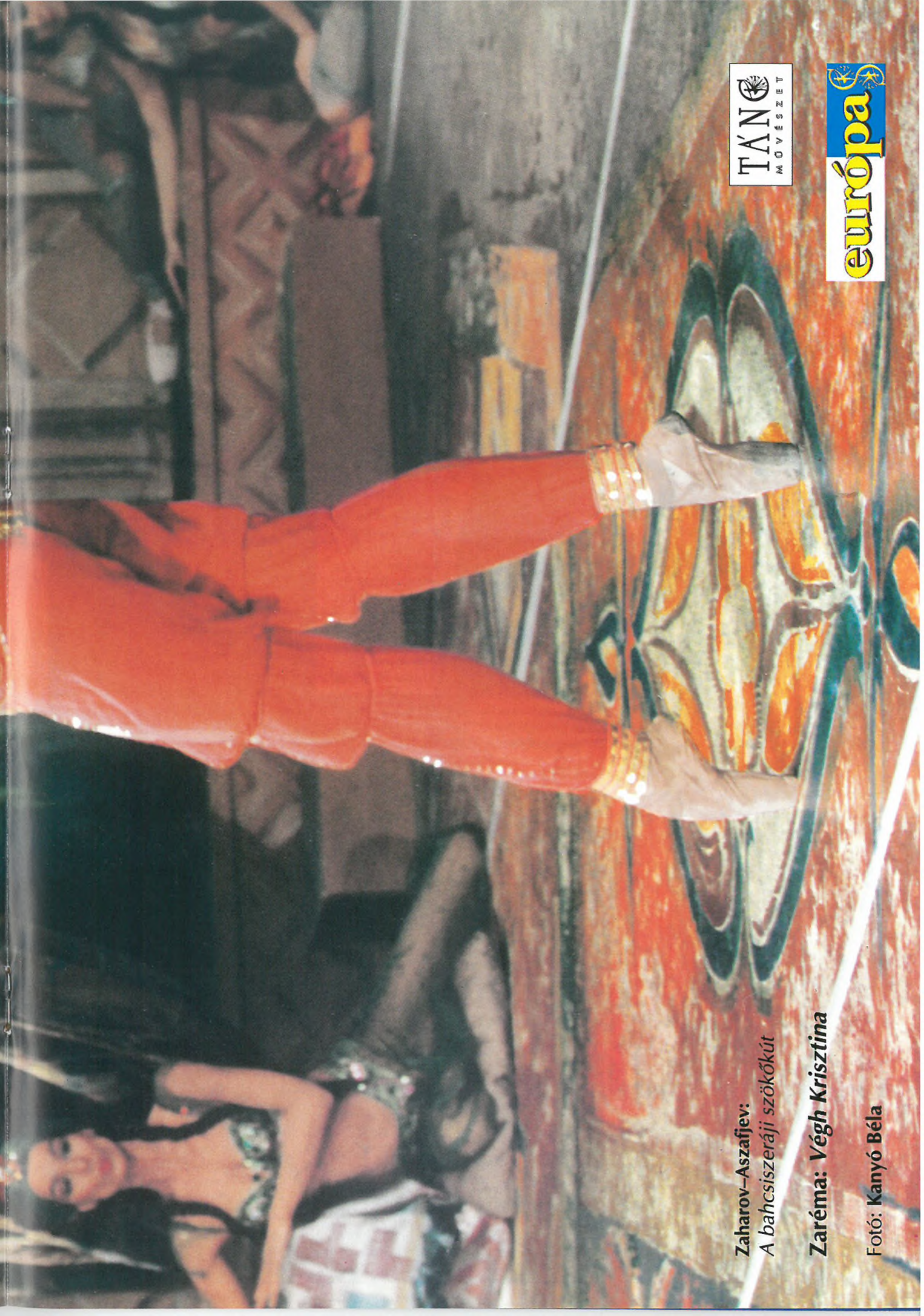
**A 60-AS, 70-ES, 80-AS ÉVEK
SZUPERSZTÁRJAI**

Még több zene,

még több szórakozás

és még több nyertes!

TÁNC
MŰVÉSZET

európa

Zaharov-Aszafjev:
A bahcsiszeraí szökőkút

Zaréma: Végh Krisztina

Fotó: Kanyó Béla